

Rodica Fercana
În Siberii de gheață

Rodica Fercana

În Siberii de gheață

**Editura SOLON
Bistrița 2023**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FERCANA, RODICA

În siberii de gheață / Rodica Fercana. - Bistrița :

Editura Solon, 2023

ISBN 978-606-9069-78-3

821.135.1

Editura SOLON – Bistrița

E-mail: editsolon@gmail.com

Telefon: 0756 315 821

Director editură: Dorin Radu Barna

*„Îmi sunt dragi oamenii locului, dealurile telcene,
munții Țibleșului și Rodnei, doi străjeri dinspre care
vântul șuieră ca o simfonie peste Telciu”.*

Dedic acest roman familiei mele telcene, chiar dacă unii mă privesc dintre astre. Tatălui meu, Ioan (cu povestire în lucru), rănit în 4 sept. 1944 la Sfântu Gheorghe și mamei mele, Ana, atât de dedicată celor cinci fii ai săi și familiilor lor. Bunicilor: Ilie-bunic de nume, personajul din carte, decedat în Siberia, Sevestean-bunic sangvin, participant la Primul Război Mondial și Ioan, tatăl mamei, venit împușcat în cotul mâinii drepte de care nu s-a mai putut folosi.

Fraților mei iubiți: Viorica, Floricel, Nelu, Dănuț și verișoara Ica, coniderată sora mea mai mare.

Verișorilor: Dumitru din Romuli al cărui nume de botez l-am dat personajului principal -rudenie prin alianță, nemaștiind după atâta timp cum îl chema pe prizonier; Luca din Telciu și Vica (Viky) din București, precum și ceilalți și tuturor nepoților de frați: Mona și Paul, Cristi și Marius, Lucian și Marius, Aida și Ema sau de-ai verișorilor.

Dar și vouă, cititorilor mei dragi; eu cred că povestirea o să vă aducă în memorie rudenii care și-au adus prinosul pentru acest pământ prin participare la război, chiar suprema jertfă sau căzuți prizonieri la ruși, duși în lagăre de muncă în Siberia, de unde, puțini au ajuns acasă, chiar la bătrânețe.

Dumnezeu să le dea binemeritata pace și odihnă, iar noi, cei vii, mereu să le aducem recunoștința noastră!

Lacrimi și speranțe în galeriile de mine siberiene.

Ilie Lacațiș - o mină de aur, dintr-o galerie de mină,
plină de lacrimi și speranțe

Consăteanca noastră Rodica Fercana Moldovan nu se dezmente. Are o forță creatoare și de imaginație, deosebită, căutând să descifreze evenimente petrecute în cele Două Războaie Mondiale (1914-1918, 1919; 1941-1945), cu urme adânci în viața multor familii care și-au pierdut soții pe câmpurile de luptă, familii rămase văduve și cu copiii orfani, care nu au mai văzut niciodată tații plecați la război pentru a-și apăra pământurile și gospodăriile lăsate moștenire de la moșii și strămoșii lor.

În Primul Război Mondial, comuna Telciu din actualul județ Bistrița-Năsăud a încorporat 576 de feciori și bărbați pentru armata Imperiului austro-ungar, imperiu care în 1918 s-a destrămat, fiind o adevărată închisoare a popoarelor: albanezi, sloveni, croați, cehi, slovaci, polonezi, români, sârbi, bosniaci, muntenegreni etc. Aceste popoare, etnii au fost folosite „carne de tun” pentru interesele Imperiului austro-ungar, condus din două capitale despotice: Viena și Budapesta.

Din cei 576 de feciori și bărbați trimiși pe front, între care 40% căsătoriți, 111 telceni nu au revenit ACASĂ niciodată, fiind uciși ori dispăruți. O parte au căzut în prizonierat, unde au trăit zilnic cu frica în sân de

a fi sau a nu fi împușcați, ori trimiși în lagăre de muncă forțată.

La fel s-a întâmplat și în cel de-al Doilea Război Mondial, când în Telciu au fost dislocate 2 companii de jandarmi honvezi, cu pene de cocoș la pălărie ori cu bonete împănate.

Aceștia făceau încorporări forțate pentru Armata 2 Ungară, trimisă la Cotul Donului, în care din cei circa 125.000 de militari, cam 80% erau români soldați și gradați.

Din datele estimative, autoritățile militare horthyste instalate în Ardealul de Nord, în cele 11 județe nu au reușit să-și atingă obiectivele, decât parțial. Peste 430.000 de români ardeleni au trecut la sud de frontiera impusă la Viena, în 30 august 1940 prin dictat, forță și șantaj, de către Italia fascistă a lui Mussolini și Germania hitleristă.

Telcenii, coșbucenii (hordouanii), bichigenii, romulenii s-au opus încorporărilor. Foarte mulți au stat, între 1940-1944, fugiți prin munți și păduri. Astfel, de la comuna Telciu, armata ungară nu a mai reușit să încorporeze decât circa 300 de telceni. Datele noastre sunt incomplete. Autoritățile de la Budapesta nu ne-a dat nici azi arhivele. A procedat la fel și în 1920-1921, când în baza art. 77 Ungaria era obligată să predea României Arhiva Principatului Transilvaniei. Nu a pus în aplicare această obligație, nici până azi, în 2022. Deci, după 102 ani, Ungaria se comportă ca un stat autocratic, și nu ca un stat democratic. Nu aducem niciun fel de acuză națiunii maghiare, poporului ungar în ansamblul său, ci acelor indivizi nesăbuiți, parte dintre ei urmași de grofi

feudali, cu o gândire și mentalitate, specifice secolelor XVII-XVIII.

În acest cadru se regăsesc și personajele noastre, Ilie Lacatiș din Telciu și Dumitru Pripon de lângă Bistrița, care au căzut prizonieri la ruși; Ilie în 1915, iar Dumitru în 1942, ei fiind nevoiți să treacă prin multe drame sufletești în lagărele din Siberia de Gheață.

Pornind de la povestea „ghiocului”, adică cum îți este norocul după ce ți-l oferă o romă (țigancă) numită antologic „piranda”, apoi printr-o documentare temeinică de ani și ani de zile, de informații adunate, chiar povești la gura sobei, scriitoarea și poeta noastră Rodica Fercana telceancă la origine, ea însăși refugiată după 1940 la Făgăraș, ne oferă o lecție valoroasă de istorie, de pregătire psihologică.

În partea întâi „Măcelul”, Rodica Fercana ni-l prezintă pe ardeleanul Dumitru Pripon în plin război: participarea la lupte pentru eliberarea Basarabiei, Bucovinei și Ținutului Herța, drumul lung spre stepa rusă, ca un pelerin, căzut apoi prizonier și dus în „Siberia de gheață”; începând cu partea a II-a, în lagăre de muncă forțată, inițial o carieră de piatră, pe urmă la bazinul carbonifer Kuznetsk (azi Kuzbass), de aici, desfășurând acțiunea în partea a III-a, la mina de cărbuni la suprafață, după un timp, trecând la cea în subteran, unde în 1956 îl întâlnește pe Vitea (Ilie), telceanul. Căsătoria acestuia cu Nadejda, cu care are un copil iubitor. Amnezia lui Ilie și lipsurile prin care trece, dorul de satul lui care-i apasă sufletul când memoria îi revine, dar prea târziu, toate acestea i-au grăbit sfârșitul, fiind înmormântat în pământ străin.

În Partea a IV-a îl găsim pe Dumitru în Republica Sovietică (rusă) Altai (1964), iar în anul 1965 este prins de chinezi, ”plimbat” cu elicopterul, sosește în sfârșit la Ambasada României din Pekin (azi Beijing), reușind să ajungă ACASĂ, în satul lui de lângă Bistrița, să-și sărute pământul și să fie în România, acum, printre ardelenii săi dragi. Cele patru părți ale romanului, destul de echilibrate ca întindere lămuresc cu lux de amănunte viața grea din prizonierat: lipsa de hrană, foamea, „păduchii rusești”, haine zdrențuite cu așa numita „rubașcă”, suferințele îndurate, urmare a gerurilor mari (-30-5o grade C), ne oferă un tablou lugubru, iar „coasa morții” îl pândește la tot pasul. Dar scapă sănătos și este aproape tot timpul teafăr, lucid și supus jandarmilor ruși. Îl interesează să scape cu viață, aceasta-i era grija lui zilnică. Subliniem rolul emoțional al fotografiilor care ne introduc în atmosfera Siberiei înghețate și a vieții dure în prizonierat. Fotografiile respective alese cu grijă fac ca lucrarea să fie mai consistentă și interesantă.

Pentru a reda viața aspră, Rodica Fercana folosește un limbaj adecvat războiului, prizonieratului în care zilnic îl găsim pe Dumitru Pripon gata să evadeze pentru a ajunge la satul lui drag, care îl va primi cu emoție și dragoste. De asemena, redă cu naturalețe trăirile sufletesti al telceanului Ilie Lacatîș în popasul scurt din America, plecat la începutul sec. XX cu un grup din Salva, în vederea încropirii unui cheag pentru gospodăria lui, fapt nerealizat din cauza accidentului prin surparea unei galerii, pe urmă calvarul îndurat în mulții ani de prizonierat în Siberia. Aici, Dumitru, ferit de ochii comuniștilor ateî, îi va pune o cruce la mormânt.

Rodica Fercana merită laude și aprecieri pentru

această proză-roman, care combinată cu fotografiile va produce multe impresii, atitudini și poziții în rândul cititorilor. Felicitări și gânduri frumoase pentru această strălucită scriere! pentru documentare combinată cu imaginația și ficțiunea necesară. Ea a reușit să evidențieze din nou numele Telciului nostru scump și drag pentru care Ilie Lacaț și-a făcut datoria de ostaș, datoria de bun român.

Prof. dr. în istorie, colonel (r) Vasile Șt. Tutula

O mărturie prețioasă

Doamna Rodica Fercana e un nume de rezonanță al literaturii meleagurilor noastre. Are în palmares valoroase volume de proză și versuri, dar și premii primite cu felurite ocazii pentreg cuprinsul lumii. O parte din opera dânzei e tradusă în mai multe limbi, devenind astfel accesibilă cititorilor de

pe-ntinsul mapamondului. Astfel, s-ar putea afirma că a beneficiat de recunoașterea meritelor și că e un scriitor împlinit.

De-această dată, prin intermediul volumului document *În Siberii de gheață*, dânsa oferă o mărturie prețioasă. Una ce vine să vorbească despre vremuri întunecate, dar și despre eroism, valori, supraviețuire și principii. Povestea bunicului dânzei e plasată în contextul mai larg al evenimentelor care au condus la un anume deznodământ. Autoarea reușește să reconstituie, într-o manieră literaturizată, pe baza mărturiilor acestuia, un episod dureros din istoria noastră recentă. Descrierile detaliate, care vin să vorbească despre amplul efort de documentare ce a stat la baza întocmirii cărții, acompaniate de fotografii de familie, sau cele ale locurilor prezentate, vin să invite la o reiterare în chip realist a celor petrecute și să descrie cu maximum de acribie trecutul unui om drag sufletului scriitoarei.

Ca cercetător ce s-a preocupat îndeaproape de investigarea autobiografiilor spirituale, am fost pus în situația de a înțelege cât de dificilă poate fi întâlnirea cu sine. Când aceasta e mediată de sondarea amintirilor dureroase a celor ce nu mai sunt, tensiunea e amplificată și durerea sporește. De aceea, nu pot decât să admir curajul doamnei Fercana de a realiza un astfel de demers și să apreciez profesionalismul cu care a făcut-o.

Din același motiv, recomand cu căldură demersul dânzei, unul cu valoare multiplă (istorică, literară, memorialistică, filosofică, antropologică și psihologică) și felicit autoarea deopotrivă pentru frumusețea scriiturii (textul fiind o adevărată broderie în care narațiunea, brăzdată de metafore, epitete și alte procedee stilistice, se întrepătrunde cu dialogul într-un frumos pandant și creează cititorului o senzație extrem de plăcută), cât și pentru volumul de informație inedită oferit și dimensiunea testimonială. Ca istoric, îmi răsună adesea cu putere în timpane vorbele celui mai mare istoric român, Nicolae Iorga, care spunea cu durere și seriozitate deopotrivă: *Istoria își bate joc de cei care nu o cunosc repetându-se!* Felicitări și la cât mai multe astfel de realizări!

Protos. Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu
Eclesiarhul
Catedralei Episcopale „Sf. Mare Mc. Gheorghe” din
Saint-Hubert, Quebec și exarhul mănăstirilor din
Episcopia Ortodoxă Română a Canadei Saint-Hubert,
Quebec, CA

Protosinghel Maxim Morariu

Protosinghelul Maxim (Iuliu-Marius) Morariu (n. 1991, Salva) este doctor în teologie al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității Babeș-Bolyai (UBB) din Cluj-Napoca (Summa cum laude) și doctor în științe sociale al Universității Pontificale Angelicum din Roma (Summa cum laude). A absolvit Facultatea de Teologie Ortodoxă clujeană (ca șef de promoție), un masterat în „Consiliere Pastorală și Asistență Psihosocială”, în cadrul facultății menționate, Facultatea de Istorie și Filosofie, nivel licență (2014), și masteratul în „Istoria Europei de Sud-est” (2016), Institutul Ecumenic de la Bossey (Universitatea din Geneva, 2018), și un masterat în științe sociale la mai sus-pomenita universitate pontificală (2020) și a studiat la Universitățile din Kosice, Graz și Belgrad.

Începând cu anul 2022 este eclesiarhul Catedralei „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Saint-Hubert (Quebec) a Episcopiei Ortodoxe Române a Canadei.

A publicat, editat, coordonat sau tradus nu mai puțin de 34 de volume și peste 300 de studii și articole de specialitate în țară și străinătate. Este membru editorial a 8 reviste de specialitate (3 indexate Web of Science), membru fondator și redactor-șef al Revistei „Astra Salvensis”, recunoscută la nivel internațional (revista este indexată în Scopus, Doaj, EBSCO, CEEOL, Index Copernicus, Ulrichsweb și Repec, având colaboratori din România, Republica Moldova, Statele Unite ale Americii, Grecia, Germania, Slovacia, Polonia, Franța,

Austria, Ucraina, Rusia, Germania și Elveția), secretar științific al Despărțământului „Vasile Moga” al ASTREI Sebeș și al Centrului de Studii „Ioan Lupăș” din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, membru al Centrului de Studii Ecumenice (Cluj-Napoca), al Academiei Modelelor, Elitelor și Valorilor (Cluj-Napoca) și cercetător asociat al Universității din Pretoria (Africa de Sud). Ca om de radio realizează emisiuni și rubrici pentru Radio Renașterea (Cluj-Napoca), Radio Trinitas (București) și Radio Someș (Bistrița). La Festivalul literar din Cluj-Napoca-25 dec. 2022-organizat de Casa de Cultură a Studenților „Dumitru Fărcaș”, Ministerul Tineretului și Festivalul Internațional Napocensis, părintele ieromonah Maxim Iuliu-Marius Morariu a primit Marele premiu „Petru Poantă”.

Curriculum vitae preluat de la
Radio Renașterea Cluj-Napoca

PROLOG

Ghiocul

Era sâmbătă dimineța, la începutul verii. Natura se înviora sub îmbrățișarea razelor de soare ce-și sorbeau stropii de rouă, parcă pentru a-și potoli dogoarea. Eu, în prima săptămână de vacanță școlară, după ce intrasem la liceu, ieșeam cu găleata să aduc apă de la fântâna vecinei, cea mai bună din acest capăt de sat. Pe noi, copiii, mama nu ne lăsa să aducem apă cu găleata mare de vreo 6 kg, ci cu una mai mică, de 4 kg, și nici pe aceea nu o puneam plină de tot.

Prin curte, mă jucam cu găleata învârtind-o în jurul meu de la o mână la alta, mergând spre porțiță și nu prea atentă la cine trecea pe drumul din fața casei, în mintea mea fiind ocupată să număr de câte ori aud cucul cântând, care și-a pornit trilurile tocmai atunci. Se spune că atâția ani de bucurii vei avea de câte ori auzi cucul cântând.

Când să ies pe porțiță, se apropie o țigancă nu prea tânără, cu chipul puțin tuciuriu, păstrând încă urmele unei femei frumoase. În ziua anterioară, trei căruțe de țigani sosiseră și-și desfășuraseră șatra pe un prund- zonă cu pietriș- de lângă râu, la capătul nostru de sat. Caii îi priponeau pe porțiunile de iarbă de lângă apă, iar ei au pornit pe la săteni: bărbații, cu tingiri din aramă, să le ofere pe lei sau pe mâncare, unele femei, cu ghiocul la

ghicit și copiii nu prea mari, la cerșit. Știu de anul trecut când a poposit altă șatră de țigani că noi, copiii, curioși nevoie-mare, mergeam cu una dintre mame și le duceam lapte, făină de mălai, ouă, brânză, cine avea, cocoradă – o pâine din făină de mălai cu lapte, ou, smântână și ceva brânză deasupra, care nouă ne plăcea mult și o duceam special pentru copiii lor. Abia așteptam să ne facă mamele cocorada și să mergem la ei, să-i vedem în jurul focului. Totodată, puneau cositor pe oalele găurite pe care le duceam. Mai târziu am știut să apreciez bunul simț al lor, deoarece cât stăteam acolo nu vorbeau între ei decât în română, doar dacă strigau la copii foloseau graiul țigănesc.

Piranda, așa le spuneam noi la toate, fiind nume destul de răspândit la țigănci, avea o năframă (batic) înflorată cu galben și maroniu, legată la ceafă, de sub care se iveau la tâmple firele argintii de păr. Îmi lua ochii fusta de mătase în tot felul de culori, plisată măruntmărunt și lungă până la glezne. Din buzunarul unei veste închise la culoare a scos ghiocul care arăta ca o cochilie de melc, dar mult, mult mai mare, și m-a oprit să-mi ghicească, bineînțeles, pe ceva de-ale mâncării. Tocmai atunci bunica venea de la cuiarul găinilor cu ouă în șurț (șorț purtat la țară, de femei, în față, încins la brâu, peste îmbrăcămintea de casă) și Piranda i-a cerut niște ouă să-i ghicească „dă noroc”.

Bunica Saveta, mama tatălui, avea 71 de ani. Parcă și acum văd chipul ei blând; ai casei spuneau că

semăn cu dumneai la fire. Era de statură mijlocie, ochi căprui, cu riduri puține pe față, dar întotdeauna cu batic negru prins la spate când lucra și mereu găsea ceva de făcut.

– Haide, mata, să-ți zâc dă noroc, îi spuse Piranda în timbrul vocii specific lor, iar noi, copiii, încercam să imităm această vorbire și chiar ne reușea.

– Norocul meu e-n grija Domnului, zise bunica. Femeile mai în vârstă erau mai temătoare, fiindcă în religia noastră creștină ghicitul nu era acceptat, dar cele tinere erau mult prea curioase. Na (ia, ține) patru ouă și du-te cu Dumnezeu, iar bunica a dat să plece. Eu am rămas în curte, deoarece Piranda stătea în porțiță și bloca ieșirea; nu mă grăbeam și din pricina curiozității.

– Mulțam, da' nu vrei să știi de bărbatul matale rămas în țară străină? Bunica s-a oprit, apoi s-a întors către țigancă cu fața îngălbenindu-i-se. Mă speriasem să nu-i fie rău. Știam că bunicul Ferchi (neamul fercanilor) este al doilea soț, celălalt, nu s-a mai întors din primul război mondial cu rușii.

– Spune ce ai de zis, i-am auzit vocea bunicii mai mult ca o șoptă. Eu, curioasă, am rămas uitată cu găleata în mână.

– Bărbatul matale, primul, crezi că-i mort, da' el trăiește în țară străină; o fost prins și dus dăparte dă tăt, la lucru, une-i mult frig. Multă vreme el n-o avut minte (memorie), da' de-acolo n-avea cum să vie că este ținut

forțat. Să gănește mult la mata, la copii, da' l-o însurat cu una dusă ca și el, p-acolo.

Bunica, clătinându-se, s-a prins de ușorul porții, cu fața și mai palidă:

– Mai ia două ouă; du-te Pirandă, și nu-mi mai spune nimic, că nu vreau să știu.

– Mai dă, matale, ceva și pentru tinerica asta să-ți spun cum s-o duce la școli înalte.

Mi-am zis că aici a nimerit-o, eu tocmai ce intrasem la liceul din Năsăud, deci, pentru mine, fată de la țară, liceul era școală înaltă.

Soarele, parcă văzând fața fără culoare a bunicii, încet, încet i-a făcut tenul rozaliu, pe urmă de-un roșu feciorelnic. Eu am țâșnit cu găleata pe lângă Piranda, iar bunica i-a închis porțița în nas și s-a dus spre treptele casei cu mers șovăielnic, cu ouăle rămase în șurț, ciocnindu-se ușor între ele. Și cucul a încetat să mai cânte.

Ghioc

Cuc (aproape cât un porumbel)

Puiul de cuc crescut de altă pasăre. Femela-cuc depune un ou în cuibul altei păsări, înlăturând un ou de acolo. Pasărea depune efort pt. a hrăni un pui mai mare decât puii ei

PARTEA ÎNTÂI

Măcelul

Înainte de acea săptămână fatidică, cerul și-a cernut, zile de-a rândul, stelute argintii ce se prindeau într-un dans de iele, apoi, așezându-se într-un covor alb ca laptele, ce acoperea pământul.

Soldații români, aliații Germaniei hitleriste, în acea perioadă de noiembrie, decembrie 1942, nu erau înzestrați cu mantale groase să reziste aceluia ger care s-a pornit mai devreme și mai năprasnic ca în alte ierni. Ai noștri erau mereu folosiți de „armata aliată” ca o avangardă în lupta cu rușii.

Biata Românie, întotdeauna așezată în calea urgiei; pe cine să se sprijine? Pe sovietici care, hulpavi, stăpâneau o parte din pământul țării sau pe Germania care l-a sprijinit pe mareșalul Antonescu- conducătorul statului în acea perioadă să înăbușe rebeliunea legionară? Dacă aceștia manifestau la început un puternic crez patriotic, s-au transformat în trupă de criminali față de cei care luau atitudine împotriva gândirii lor și care de fapt nu mai corespundea idealurilor cu care ei au pornit mișcarea. Așa, printre altele, l-au asasinat pe patriotul și istoricul Nicolae Iorga – geniu de renume mondial. Mareșalul Antonescu, în bucuria recuceririi Basarabiei, a

devenit aliatul Germaniei și a hotărât s-o urmeze peste Nistru.

După victoria rușilor la Stalingrad, armata germană, în care era încorporată din 1941, Armata a II-a ungară, unde erau mulți români ardeleni, folosiți mereu în prima linie și decimați masiv de către ruși, se retrăgea treptat dincoace de Don, la fel și cele două armate din România, însă cu încercări de a se opune tăvălugului rus, dar la Cotul Donului, Hitler a ordonat românilor și diviziei germane cu ungurii, în majoritate români, să reziste pe poziție „cu orice preț”! Și au rezistat bieții ostași până i-a dovedit iureșul armatei sovietice în acel câmp de dincoace de Don.

În primele zile de rezistență, nemții nu au trimis batalionului român de infanterie mijloace anticar, batalionul german dispunea de 30 tunuri anticar și, fără sprijin de aviație, românii nu au rezistat mult în teren descoperit. La fel au procedat și cu ce a mai rămas din Armata ungară, formată din mulți români, care trebuia să respecte ordinul lui Hitler. Superioritatea numerică în tancuri a rușilor i-a copleșit, peste 250 de mii de piepturi române (150 de mii din România și cca 100 de mii, români ardeleni) și-au vărsat sângele făcând din stratul gros de zăpadă un terci cleios din care norocoșii ce-au mai rămas în viață abia-și desprindeau bocancii, iar ostașii au devenit pradă partizanilor care aveau ordin de a lua prizonieri ca mână de lucru, înlocuitori ai celor înrolați în marea oaste sovietică.

Dumitru Pripon avea 36 de ani când a fost înrolat în oastea ungară; știa că România era aliata germanilor. Toți ostașii ardeleni din armata ungară: români, unguri și sași laolaltă erau sub comandă germană. Pe soția lui, cam firavă, tare-i era dragă Ioana, a lăsat-o cu părinții săi, în casa cărora trăiau de când s-au cununat; el era singurul lor sprijin, iar nora o ducea bine cu socrii, oameni de omenie, care au tratat-o, devenită între timp orfană, ca pe o adevărată fiică. Bătrânii aveau totuși un „of” la suflet, că nu apăruse niciun nepoțel care să le întregească tihna în care trăiau. Satul lui, sat de câmpie ardeleană, cu dealuri domoale era din apropiere de Bistrița, ținut cu mulți sași colonizați de către germani cu secole în urmă, acum și ei sub stăpânirea ungară.

– Noi încercam să facem față atacului năvalnic al rușilor, își amintește cu durere Dumitru, acum întors acasă, ștergându-și totodată lacrimile ce-i curgeau pe obrazul neras: înainte de a se crăpa de ziuă a început urgia tunurilor. Ca frunzele toamnei ce se-nvârt în căderea lor, așa, trupurile camarazilor se roteau amețitor prin aer, atinși de exploziile bombelor care cădeau făcând gropi adânci, aruncând pământ și oameni laolaltă, ce se contorsionau nefiresc în aer, apoi căzând sfărtecați de șrapnele și nu mai știai capul de care trup ținea sau picioarele ale cui erau. Pe mulți ne potopea și ploaia infernală de gloanțe de la mulțimea de infanteriști ruși, de cădeau bieții ostași unii peste alții ca-ntr-o îmbrățișare; asta a fost salvarea mea, că m-au trântit la pământ niște

soldați care au primit sărutul morții, acoperindu-mă cu trupurile lor. Prin tumultul de vaiete răzbăteau strigăte de rugă către Dumnezeu și cuvântul „mămucă”, invocat sfâșietor de mii de glasuri care-mi sunau și mie dureros în urechi; acestea dispăruseră însă, ca prin farmec, mirându-mă că nu mai auzeam nicio voce, deoarece exploziile în mugete monstruoase mă asurziseră, pe moment.

Cât am stat sub acele trupuri, crezând că voi putea pleca către casă în urma rușilor, mi s-au perindat prin fața ochilor: frumosul meu sat ardelean, câmpurile domoale cu porumb ori grâu și secară, livezile cu mere și pere pârguite, dar mai ales casa părintească, amintind de vorbele înțelepte ale tatei, de vocea calmă a mamei și de acei ochi verzi, minunați ai soției, care întotdeauna mă priveau cu drag; de Bălțata mereu cu vițel, ce-și întorcea capul după mine când mă auzea, de cei doi boi voinici, bine hrăniți să nu le fie povară prea mare greul casei; de oile atât de blânde cu mantalele lor lănoase, care primăvara urcau la munte cu turmele satului. Mi-am amintit și de anii de elev de la o școală de meserii din Bistrița, unde, la unele ore, tare-mi plăcea să citesc cărți pe sub bancă până proful (limbajul elevilor) asculta pe alții.

Nu am mai terminat ultimul an, deoarece tata urcat într-un nuc, nu știu cum de s-a rupt creanga cu el, dar și piciorul stâng, iar lucrările de primăvară trebuiau făcute. Nu-mi pare rău că am întrerupt, pentru că noi am

fost o familie tare unită. De la școală am rămas însă cu patima cititului.

Astfel, memoria lui Dumitru ne redă în continuare odiseea vieții lui, prins împreună cu alți supraviețuitori de către o ceată de partizani ruși, împingându-i cu armele, cu lovituri în spate, spre o pădurice de unde au țășnit ei după acel în îngrozitor măcel.

Ostași români la Cotul Donului în decembrie 1942

Ostași români în al doilea război mondial

Donul

Conf.dr. Vasile Șoimaru din Chișinău a vizitat Cotul Donului în 2012 și negăsind nici urmă de simbol în onoarea celor peste 150 de mii de ostași din România, uciși aici în iarna lui 1942, a încropit pentru comemorarea lor, o cruce din două bețe de crengi, le-a lipit cu scoci, atașând o pagină cu tricolorul, dintr-un album. În 2013, a revenit cu preotul Viorel Cojocaru, montând acolo cele două bucăți de lemn pregătite de acasă, atașând o coroană cu flori, părintele făcând parastasul întru odihna miilor de oșteni. Mai târziu, în anul 2018 a vizitat locul din stânga Armatei Române, unde Armata a 2-a maghiară avea cca 80% români din Ardeal (cam 100 de mii), care au înroșit și ei pământul rusesc.

PARTEA A DOUA

Calvarul drumului spre Siberia

Peregrin prin stepa rusă

Grupul de prizonieri era destul de mare, unii chiar răniți; lângă mine era un sas din zona mea, împușcat în piciorul stâng, ce abia-l puneam în pământ, mai mult târându-l. I-am pus mâna după gâtul meu și, ținându-l, îl trăgeam cu mine, însă, după un marș forțat pe un drum cu ogaș către o pădure ai cărei copaci golași îți dădeau impresia că sunt soldați în poziție țepănă de drepți, dintr-odată sasul a căzut. Când să mă aplec să-l ridic, rusul de lângă noi i-a tras un glonț în cap. Se descotoroseau rapid de cei pe care-i vedeau răniți. Ceilalți a trebuit să ne continuăm drumul sub amenințarea armelor, târșându-ne picioarele destul de înțepenite de la gerul aspru și cu grijă să nu cădem. Eu eram mai la urma convoiului și înaintând, drumul era presărat cu trupurile celor împușcați, de te durea sufletul când îi vedeai, gândind că cineva îi așteaptă acasă și nici n-or ști pe unde au căzut.

În adâncul pădurii am ajuns la un fel de lagăr și ne-au înghesuit în două barăci mari, reci, dar istoviți cum eram ne-am așezat pe jos. Câțiva înțelegeau rusa și, auzindu-i, credeau că ne vor da mâncare. Într-adevăr, ne-au scos primii din baracă, împingându-ne în șir spre o sală unde fiecare a primit pesmeți și o cană cu cafea de

cicoare destul de caldă, obligându-ne să mâncăm repede și să lăsăm cămile de tablă acolo pentru ceilalți. Faptul că ne-au dat un pic de mâncare a înmugurit speranța în noi că ne vor lăsa în viață și că ne duc undeva ca să muncim. Pădurea am lăsat-o în urmă și am ajuns din nou la malul Donului pe care l-am trecut dincolo. Era un du-te-vino de șlepuri cu motor care aduceau de acolo soldați, cai, tunuri, saci cu provizii și se întorceau goale, numai noi ce am ocupat două din ele. Rușilor de acolo le zicea cazaci, niște oameni iuți, mai mult pe cai. Cei care cârneau șlepul peste apa învolburată erau tot cazaci. Erau tare mândri că Stalin, un gruzin, șeful Uniunii de state rusești, era un om hotărât, tot din sud, ca și ei. Am plecat dintr-un loc de pe malul drept și am trecut râul de-a curmezișul, dincolo. Vaierul luptei se auzea tot mai îndepărtat, iar pe noi ne-au ținut mai multă vreme la diferite munci. Iarna începea să se îmblânzească și, ca un făcut, cerul se albăstrează, iar soarele, parcă fiindu-i milă de noi, ne învăluia cu căldura lui.

Ne-am bucurat că furtunile reci, hibernale, s-au terminat și ne mai învioram lucrând la decojirea și tăierea la anumite lungimi a unor copaci aduși cu camioanele și stivuiți lângă o hală-depoziție. Felurile de munci ne mai întăreau mușchii, însă gândurile mele, de altfel ca la toți, lăncezeau în dorul de cei de acasă: oare ce știu de noi,ăștia care nu ne-am întors? Ce-i și viața asta: e ca o minge care nu se rostogolește întotdeauna în direcția unde mâna vrea s-o trimită, iar războiul nu alege pe cine

să ia. După o vreme, ne-au urcat în camioane cu prelată și ne-au dus, drum întins, ajungând lângă un râu tare lat, parcă Volga fi zicea. Din camioane nu au coborât toți câți au urcat; unii mai bolnavi au trecut poarta veșniciei, o fi asta aici altfel decât la noi? Acolo ne-au înghesuit pe un feribot care arunca dintr-un coș înalt aburi, ostenit de atâtea opinteli prin apa cea lată. Pe malul celălalt erau alte grupuri de prizonieri care pe noi ne așteptau. Aceste drumuri, cu camioane sau pe apă, ne bucurau, deoarece reușeam să prindem mai multă odihnă pentru trupurile noastre obosite. Am început să deprindem tot mai multe cuvinte rusești, în primul rând cele de comandă la care, dacă nu te mișcai rapid, te izbeau loviturile cu arma de la cei care ne păzeau.

Dumitru, Dumi îl strigau toți, prescurtându-i numele, deveni un automat în masa de prizonieri: mâncare și somn puține, muncă multă, oboseală cât încape și iar de la început. Noroc cu deplasările în camioane când își mai revenea. Lumea din care venise nu mai exista, speranțele și visele erau nimicite, dar ce conta acum era să facă tot posibilul să reziste, să rămână în viață și mâine, cine știe ce va fi?

Prizonierii erau transportați cu șlepuri pe Don și Volga,
de la un mal la altul.

Pădurea și primul lagăr de muncă

Au adus camioane în care i-au urcat și au călătorit spre nord-est. S-au oprit lângă o pădure cu copaci mari, care trebuiau tăiați, decojiți, iar câțiva cai costelivi erau înhâmați la trasul lor, chiar și unii dintre ei erau puși să le târască până la camioanele cu remorci, unde alt grup le încărcă cu buștenii aduși și-i fixau cu lanțuri. Crengile, cojile erau adunate pentru foc, puse și ele în remorci, de rămânea totul curat, ivindu-se privirii, din loc în loc, petice sinistre de copaci rezezați. În clipe de răgaz se întrebau unii pe alții: care o fi cursul bătăliei? Faptul că se trimiteau mereu provizii nu era greu de ghicit, armata roșie se mai lupta încă, dar și pe unde trecea devasta ca lăcustele.

Seara se încălzeau lângă focuri ce-și întretăiau limbile fierbinți, contorsionându-se ca într-un macabru joc. Dumi se pricepea să cânte din frunză diferite melodii învățate de la el din sat:

În fiecare seară scotea din buzunar crenguțe cu anumite frunze. Cineva îl întrebă de ce nu aduce numai frunzele?

– Pentru că, așa, se ofilesc repede și nu le mai pot folosi, răspunse Dumitru. Cânta, punând în melodie tot dorul de casa din Ardeal, de țară, de care sufletul lui era plin. Ceilalți, chiar și paza, îl ascultau în liniște, fiecare cu dorul lui. Mulți își ștergeau cu dosul mâinii obrazul

scofâlcit și țepos, la fel și Dumi, și cânta, și cânta până rupea toate frunzișoarele ce le avea.

Cântând își aminti cum, pe front, stătea mereu lipit de el un ungur, Imre, tânăr de pe lângă Cluj, iar el îl proteja cât putea, că prea era cu caș la gură și din câte povestea avea drăguță o româncă dintr-un sat vecin, pe care părinții o cunoșteau. Erau, atunci, într-o tranșee în formă de „L”, iar Imre s-a dus spre colț, rezemându-se de el și aprinzându-și un muc de țigară. Tunurile dușmane bubuiau încontinuu. Una detună destul de aproape și zbură cotul tranșeii din direcția cealaltă, transformându-l într-o masă de moloz, îngropând trupul tinerel al lui Imre.

Astea le povesti Dumi celor de lângă el, după ce își termină ultima frunză la fluierat din ea. Când au reușit să ajungă acolo, să îndepărteze pământul însângerat și să-l scoată de sub el, Imre avea o gaură mare în piept, de unde, printre bucăți de carne și sânge se șteau zdrobituri de coaste. Cei rămași vii au trebuit să alerge mai departe spre ruși, poate sanitarii vor reuși să-l recupereze și să-i înregistreze matricola ca să știe cei de acasă de soarta lui. Dumi rămase ca-ntr-o visare, cu ochii țintă la para focului.

Primăvara se instală treptat. Verdele câmpurilor și al pădurilor dădea un aer curat care le curăța plămâni ce-au inhalat fum și praf de la explozii. Fagii, în partea de jos, erau deposedați de frunzișoarele lor crude, acrișoare pe care deținuții le mestecau ca în vremea copilăriei; erau tonicul lor de sănătate.

– Rușii ne-au împărțit în grupe de câte 10 cu un responsabil. Când ne stabileau anumite munci, strigau: desâți (10-desâți) Dimitri, desâți Grigori... cu „i”-ul de la sfârșitul numelor pronunțat prelung, după numele de botez al responsabililor, iar cei care nu aveau corespondent în rusă le strigau stâlcite ca să le pronunțe mai ușor. Ca de exemplu, unui ungar, Orban, responsabil, ei îi ziceau: „desâți Orb”, iar între noi ziceam: desiatina (așa i-am zis noi grupei de zece, pentru noi, mai ușor de pronunțat) lu’Orbu și ungarul se înfuria numai pe noi, că pe rus nu îndrăznea. Când vorbeam despre aceste grupuri, noi le spuneam „desiatina lu’...” și nu desâți cum ziceau ei, chiar dacă ea, fără șef, avea nouă oameni. Și uite așa, considerat mai școlit, ajunsesem șef peste nouă prizonieri: trei români, doi unguri, trei nemți și un ceh. Au adus prizonieri și din România care intrase în război cu Rusia în 1941.

Un român era Matei de pe lângă Iași, uscățiv, de te întrebai de unde scoate puterea să reziste la muncă. Se pricepea la plante și când eram ieșiți în „natură” și ne lăsau să mâncăm, el culegea de ici, de colo, felurite ierburi și ne puneă să le mâncăm ori, seara, le puneă în apă fierbinte, pe urmă o beam cu frunze cu tot. Era învățător la sat și cunoștea puterea plantelor de la bunica lui.

Paza era mai îngăduitoare, nimeni nu mai dezerta, frontul era departe în vest și unde să fugi? Să ne atace

animalele sălbătice? De așezări nu aveai ce te apropia, că ne-ar fi înjunghiat localnicii.

Alt român, Ionuț, era un oltean „dat dracului”, dar în sens de descurcăreț și mucalit totodată. Și-a făcut praștie din coaja subțire, verde, desprinsă fășii de pe niște tulpinițe. Când văzu două urechi mișcându-se în iarba ‘năltuță, a scos praștia din buzunar și, imediat ce țâșni un iepure, a reușit să-i trimită piatra drept în burtă. I-am dat de înțeles soldatului ce ne păzea să vină seara la focul nostru să guste și el iepure fript. Până seara, Ionuț mai prinse un iepure și doi porumbei, ce-i drept, cam slăbănogi. Câtă vreme am lucrat la acea pădure, de multe ori seara aveam friptură din vânat, după care beam câte o cană din ceaiul tămăduitor al lui Matei.

În astfel de momente, olteanul striga la mine: Hei, Șefu, ce dichisit te prezinți în fața subalternilor: haine, zdrențe „a-ntâia”, tunsoare, moda „plete slinoase”, măcar barba-i tăiată scurt, da une-ai vărui-o? și trupa se pornea pe un răs înăbușit.

Dumitru chiar avea alură de șef: statura lui înaltă, cu părul și barba tăiate mai scurt în ultimul timp, dar albite prea devreme, ochii de limpezimea cerului senin a căror privire parcă trecea prin tine, cântărindu-te de câte parale ești; cu voce hotărâtă, care nu lăsa loc de comentarii nepotrivite, iar ținuta lui, mai ordonată decât a celorlalți, atât cât se putea în condițiile date și mai citit decât majoritatea lor. Când lucra fără cămașă, sub pielea bronzată se zăreau mușchii ca niște odgoane de corabie,

căliți în greul luptelor, dar mai ales în această muncă de butinar. Au trecut multe zile. Soarele strălucind printre ramurile copacilor înalți și lucrând în echipă îi dădea iluzia libertății, dar o libertate cu pericole. Au fost și zile cu nori sumbri, ce atârnavu aproape de pământ, adâncind aleanul în inima lui. Amintirile, acele perle pe suflet, îi curgeau mai departe, precum nisipul clepsidrei.

Prizonieri intrând în lagăr.

Molima

– Când ne simțeam mai bine, a venit molima peste noi: tifosul. Unul din prizonierii nemți, de fapt sas de la noi, Țim îi ziceam, de la Zimmer, sanitarul nostru, a cerut pazei să stropească cu var toate încăperile, iar lemnul paturilor, cu apă cu petrol, dacă nu vor să ne molipsim toți, iar noi să ne dezbrăcăm, fără nici o jenă, să ne despăduchiem hainele pe la încheieturi, să le fierbem și să ne tăiem părul cât mai scurt. Țim a făcut rost de ceva petrol în amestec bine cu apă, să ne dăm pe cap după ce ne-am îmbăiat în râulețul din apropiere. Matei a cerut învoire pazei să-l lase cu doi oameni să culeagă plante de care știe el și să facă ceai pentru oameni. Toate aceste măsuri și DDT-ul primit au restrâns îmbolnăvirile.

Olteanul nostru iar strigă: hai, neamule, am păduchi de vânzare pentru cine nu dă jos chica, s-o îmbogățim cu niscaiva mișcători și iar ne pornirăm pe răs și cu alte glume, ca între bărbați. De la noi au luat exemplu și celelalte „desiatine”, astfel că o parte din bolnavi s-au vindecat și puțini au fost cei care au primit sărutul morții. În aceste împrejurări a murit și un rus, iar Matei și Țim, sanitarul nostru, erau mereu chemați și pentru ei.

Molima de tifos; prevenție: fierberea rufelor.

Cariera de piatră- al doilea lagăr de muncă

– Într-o zi, depăună Dumitru amintirile, Țim veni cu știrea că ne vor duce la o linie ferată. Atunci a cerut pazei să-l lase cu Matei și încă pe doi să culeagă plante, să le usuce ca să le luăm cu noi, să le avem în caz de îmbolnăviri. I-au lăsat, doar și ei erau interesați să le aibă la nevoie.

Multe nu mi le mai amintesc, că și zile au fost destule, dar de acolo ne-au urcat în camioane cu prelată și după două zile am trecut de o gară nu prea mare. Credeam că ne urcă în tren, dar nu; ne-au transportat într-un alt lagăr, de unde se zărea un versant alburii. Ne aștepta o carieră de piatră. Ce-mi amintesc este că n-am stat prea mult pe-acolo. La amiază ne aduceau mâncarea care ne mai limpezea grumazul de praful înghițit. Nu știu ce ordine au primit, dar mâncarea deveni mai hrănitoare, probabil să putem munci mai cu spor și să fim apți pentru mai mult timp.

În prima zi când ne-au dus la carieră, înainte de a ieși din lagăr, la capătul ultimei barăci se vedeau capete cărunte cu fețe scofâlcite, printre zăbrelele unei ferestruici. Pe drum, ne-au informat că aceea era „celula” lagărului unde sunt închiși cei pedepsiți cu carceră; zece deținuți au încercat o evadare; amărății, unde credeau că se pot ascunde în imensitatea aia rusă? Normal că, în scurt timp, i-au prins și i-au înghesuit în acea celulă de

patru persoane, de stăteau toți zece în poziție de drepți, ca sardelele în cutie.

Soarele era de mult trecut de creasta carierei când se sună încetarea lucrului, dar căldura rămase la fel de intensă, acumulată de piatra alburie pe care o răsfrângea asupra lor ca o răzbunare, că i-au ciuntit bogăția. Ultimele vagonete încărcate cu rocă sfărâmată erau duse la o rampă de linie secundară și golite într-un vagon. Roca era pentru infrastructura drumurilor și căilor ferate în construcție. Prizonierii gârboviți de atâta muncă stăteau la apel în grupuri de câte zece, unele „desiatine” fiind descompletate de când sosiseră, după care porneau spre lagăr.

Două zile i-au ținut pe evadați în celulă fără apă, fără mâncare. În acea îmbulzeală, căldura deveni și mai sufocantă, unii suferind de claustrofobie. Patru dintre ei nu se mai puteau ține pe picioare, dar nici de căzut nu cădeau că trupurile lor erau atât de presate, că stăteau ca aracii în vie. Se auzeau voci slabe, chemându-l pe Isus în ajutor. Agonizând, trăgeau aerul cu gurile deschise ca peștele pe uscat, după care, capul le cădea în piept. Șeful de lagăr a hotărât să-i scoată, mai bine să lucreze decât să-și micșoreze efectivul, trimițându-i pe lumea cealaltă; a trimis doi paznici cu găleți cu apă pentru ei și să deschidă ușa. Când au auzit că se ridică drugul de fier de pe ușă, bieții credeau că îi duc să-i împuște și pe moment au inhalat aer, stând înțepeniți cu niște priviri de parcă au văzut iadul:

– Ia te uită, zici că le place mai mult înlăuntru, de nu ies, rânji un rus. Hai, toată lumea afară până nu pun arma pe voi!

Treziți din coșmar, au ieșit evadații, unii chiar prăvălindu-se la pământ, că nu-i mai țineau genunchii, dar au ieșit numai șase, auzindu-se niște bufnituri înăuntru, pe măsură ce se ieșea afară. Paznicii strigau la ei din ușă, acoperindu-și nasurile din cauza mirosului emanat de dejecțiile ajunse pe jos, altfel ar fi intrat să le mai dea niște lovituri. Cei șase au apucat să bea apă direct din găleți, când li s-a poruncit să intre și să-i scoată afară; și au scos patru cadavre.

În acea seară, la întoarcerea de la carieră, la un pic distanță de lagăr, se vedeau trei deținuți săpând o groapă ceva mai largă, păziți de trei ruși cu armele îndreptate spre ei, iar pe iarbă erau patru trupuri. La intrare în curte, în fața „celulei” erau alți trei prizonieri, cu mături și găleți cu apă, curățau podeaua încăperii.

Înainte de cină, iar apelul în curte. Cei șase evadați rămași au completat numărul lipsă la „desiatine”, făcându-se grupele de câte 10, era mai ușor de strigat apelul așa și a rămas doar una descompletată, cu șapte oameni.

După apel, mergând la spălător, închipuți-vă că era așa ceva, olteanul nu se putu abține și zise tare: oare la care „desiatine” or completa cei șapte și când? Pe toți îi trecură fiori, niciunul nu și-ar da locul.

– Ehei, locuri vacante mereu o să fie..., zise șeful Dumii.

Paza era formată din partizani, oameni în vârstă care nu mai erau trimiși pe front, dar deprinși să poarte arma. Șeful de lagăr era unul din acei militari scoși din armată pe baza vreunui beteșug: fără o mână ori un picior sau alte pricini medicale. Se știa că își lăsase bunătate de picior stâng, sprijin pentru poarta Moscovei, așa cum au lăsat și alții, dar mândru, deoarece capitala nu a putut fi cucerită.

Au încărcat sute de vagonete cu rocă, au înhalat mult praf de la sfărâmurile de piatră și au început a slăbi. Aici nu mai erau serile în jurul unui foc și cu friptura la proțap. Când erau tot mai deznădăjduiți, veni ordin să fie duși în camioane la o altă gară. Se bucurau că pleacă de la carieră. Dogoarea, duhoarea emanată în spațiul acela înghesuit, praful ce-și găsisese culcuș în plămâniilor lor le dădeau manifestări de astmatici, chinându-se să respire de parcă cineva îi ținea într-o prea strânsă îmbrățișare, ca și cum un țipăt ar fi rămas prizonier înlăuntrul piepturilor lor.

Se trezeau noaptea scâlțați în sudoarea urât mirositoare, instalată fără parcimonie în toate dormitoarele.

Lungul drum pe calea ferată spre Siberia se-ndreaptă

Alt ordin, altă plecare; bine că vremea s-a mai răcorit. Pe cer, nori sumbri se înghesuiau într-o alergare de maraton cât mai aproape de pământ, apoi, atârând, de zici că acuși-acuși o să cadă.

– Toți a trebuit să ieșim cu gamelele proprii, le promisem de când am venit și le păzeam ca pe moaște de sfânt, altfel rămâneai fără mâncare și fără apă la lucru. Pentru primirea mâncării fiecare responsabil avea „desiatina” lângă el și soldatul care supraveghea împărțirea hranei bifa doar numele șefului. La două grupe era câte un prizonier care nu avea gamela: un român și un neamț; le-a fost furată. Imediat s-a stopat distribuirea hranei și s-a anunțat: dacă într-o oră nu apar gamelele la „desiați” respectiv, aplicăm pedepse.

Doi responsabili care terminaseră de mâncat au venit cu vasul lor și au cerut permisiunea să li se dea celor doi mâncarea în ele; așa nu au rămas flămânzi. În această situație, spune mai departe Dumitru, ne-am adunat responsabilii și am hotărât să anunțe fiecare în grupul lui, să fie pus vasul într-un anumit loc ca să nu fie în pericol viața niciunui. Suntem destul de osândiți, să nu ne mai pedepsim între noi de data asta. Și gamelele au apărut.

Au venit camioane în care am fost urcați și duși spre răsărit la o gară, unde ne-au transbordat în vagoane de vite, trase pe o linie secundară, lângă o porțiune de pășune. Unele erau deja ocupate. Se discuta că armata roșie avea nevoie de și mai mulți ostași, prospătură pentru front, și de cât mai mulți prizonieri sau ostatici pentru muncă luată de pe teritoriile pe unde treceau.

Jos, s-a făcut apelul tuturor și repartizarea pe vagoane. Cui i-a venit ideea cu „desiați” a avut cap deștept, așa fiecare responsabil se prezenta cu grupa lui și durata apelului era mult scurtată. Grupați, am fost lăsați să ne găsim loc pe porțiunea de iarbă de lângă șine, sub pază, bineînțeles.

În scurt timp ne-au adus mâncare: un coltuc de pâine cam uscată, o ciorbă de varză mai densă, cu gust de carne, dar fără ea. Aceasta a fost scoasă de pe oase, sigur pentru paznici, noi mai găsim ,ici-colo, câte un oscior; cred că oasele au fost sfărmate și puse din nou în ciorbă să ne bucurăm și noi de câte o bucată. Unii, mai norocoși, găseau și puțină carne pe el. Primirăm și pesmeți, cu atenționare că sunt pentru 2 zile, iar pe niște cărucioare ne-au adus butoaie de 200 litri cu apă de băut. A trebuit să urcăm în fiecare vagon câte un butoi și pus în colțul opus unei trape pentru nevoi. Se vede că aceste vagoane erau adaptate pentru transport frecvent de prizonieri în interiorul Rusiei, chiar de ostași pe lungul drum către front.

Dintre respnsabili a fost ales un șef la fiecare vagon care a primit anumite ordine. Dumitru a fost numit responsabil șef la ultimul vagon, el cu grupa urcau ultimii. Toți paznicii aveau vagonul lor, unde era depozitată și hrana rece, inclusiv a prizonierilor, pentru mai mult timp.

Puțina odihnă le-a fost întreruptă de sunetul ascuțit al unor fluiere; a venit un rus lângă fiecare vagon și, pe rând, a început chemarea responsabilului cu grupa sa, pentru urcarea în el. Cu Dumitru și „desiatina” lui mai erau trei grupe cu responsabilii lor. Mucalitul de oltean nu s-a putut abține să nu strige:

– Așa, mielușeilor, respectați ordinea: primii urcă în bou-vagon cei cu bilete de clasa a treia și ocupă loc privat lângă privată; urmează cei cu bilete de clasa a doua, desiatinele doi și trei, la mijloc unde vor primi îmbrățișare de la ocupanții celor două clase, a treia și a-ntâia, în sfârșit, aceștia din urmă, norocoșii, lângă ușă și lângă butoiul cu apă.

Dumitru a urcat ultimul cu grupa lui. Rusul, pe urmă, a culisat ușa, punând peste ea un drug de metal. Ușile erau tăiate în partea de sus, cât de un cap de om, pentru a circula aerul. Totuși s-au gândit să nu ajungă la capăt de drum cu niște epave, inapte de muncă.

Într-un scârțâit de roți și scrâșnet pe șine, trenul se urni și precum un fumător pufăi, dar zgomotos, prin supapele sale, jeturi de aburi denși, albi, aflați sub presiune. Astfel începu lungul drum spre Siberia. Fiecare

se gândea la ce-i așteaptă acolo, cum va fi viața lor, dacă-și vor mai vedea țara, locurile de baștină. Dumitru a anunțat prizonierii, camarazi întru suferință, că fiecare grupă, din cele patru, va veni prin rotație lângă ușă să se bucure de aerul curat și de priveliștea stepei ce „alerga” pe lângă tren, iar camarazii l-au aplaudat îndelung. Cert este că Dumi, prin tot ce iniția, atât cât se putea ca să le ușureze traiul, era respectat în toată colectivitatea.

Stepa își desfășura privirilor bieților năpăstuiți, în bună parte, virginitatea ei: smocuri de iarbă, alternând ici-colo cu ochiuri de apă, mai încolo dropii alergând, speriate de zgomotul trenului, iar, din loc în loc, turme de vite sau de oi, semn că undeva, în apropiere, sunt și sate.

Au călătorit cele două zile, destul de înghesuiți, dar cu regulile impuse de Dumitru: de rotirea grupelor, de păstrare cât de cât a unei igiene la trapă, de repartizarea rațională a apei. După acest timp, au oprit pe o linie secundară la un punct-depozit, unde au fost lăsați afară pe o întindere de smocuri de iarbă. Butoaile au fost duse și aduse cu apă; li s-a dat pâine neagră, veche și pește afumat pentru alte două zile. Au adus cazane cu ciorbă de varză acră, de data asta fără oase. Au reușit să se odihnească puțin până a mers să mănânce și schimbul de pază, desigur, nu la fel ca mâncarea prizonierilor.

Și, iar urcați în vagoane; ținta: Siberia, cum auziseră ei de la discuțiile dintre ruși. Începuse să se perinde un amestec de câmp și păduri mai mici sau mai întinse. La un punct de popas, aproape de o pădurice, de

la imaginea aridă au avut parte de adierea unui vânticel, de zboruri încrucișate de păsări, apoi se lăsă o liniște între ei, deoarece se porni cucul să-și prezinte trilul. Fiecare număra de câte ori l-a auzit, amintindu-le de anii de acasă, celor care locuiau în zone împădurite.

Au urmat alte sute de km și trenul opri într-o stație destul de mare; fu garat iar pe o linie secundară, de unde, mult mai târziu, legat de altă locomotivă, a urmat drumul acelei linii, spre sud, paralelă cu un râu cu traseu anapoda: râul curgea de la sud spre nord. Treptat au intrat în bazinul de mine Kuznetsk, pe urmă i-au coborât în fața unui lagăr mare.

– Ați ajuns „acasă”, le-au spus în zeflema paznicii.

Bazinul era în centrul depresiunii Kemerovo alungită spre sud, de cca 320 km și cu lățime variabilă de 100-200 km, care se situa între trei lanțuri muntoase: la est, vest și sud.

Stepa euroasiatică

Siberia

Kuznetsk

PARTEA A TREIA

Bazinul carbonifer Kuznetsk (azi, Kuzbass) Al treilea lagăr de muncă

Mina de cărbune de suprafață, în nord

Suprafața minei era imensă. Prima zi de muncă era mohorâtă și rece, parcă prefigurând timpul ce-l vor petrece prizonierii de-aici încolo. Un vânt aspru sufla dinspre crestele munților. Se muncea câte 14-15 ore pe zi. Uneori erau atât de extenuați că, în loc să se odihnescă, deveneau irascibili și din te miri ce ridicau vocea. Dumi și încă doi-trei îi potoleau:

– În astfel de momente să fiți mai atenți, că ceilalți ortaci nu sunt sacul vostru de bătaie.

E drept, despre adevăratul „sac” nici nu se putea pune problema la fel, decât mormăind.

Aici se întretăiau în mișcări bezmetice roiuri de țânțari, din apropierea unui râu. Deoarece munca se desfășura anevoios din cauza lor, ocnașilor li s-au făcut măști cu plase dese, li s-au dat mănuși, constatându-se astfel sporul în muncă.

Toamna, prindeau castori și își făceau căciuli din blană, să-i apere de frigul năprasnic siberian. Anii au fost aspri și lungi și lor mereu li se spunea că vor pleca atunci când vor fi schimburi de prizonieri, iar ei, bieții, tot așteptau.

Gânduri negre, de deznădejde se zbăteau în capul lui Dumitru; își făcea curaj să nu alunece în nisipurile lor mișcătoare, să reziste acestui calvar.

– Doamne, nu mă pedepsi așa de rău. Dacă am ucis oameni, așa e legea războiului. Ascultă-mi ruga, Dumnezeul meu, și întărește-mă să fac față acestor încercări; era cererea lui Dumitru seară de seară după ce își spunea ocinașele cum le învățase acasă de când era mic.

Numele locurilor nu avea nici o semnificație pentru ei, pe care oricum nu vor ajunge să le cunoască; știau doar de lagăr și de mină. Se zvonea că vor fi duși mai în sud, la o mină de cărbune în subteran. Dumitru s-a înâlnit cu responsabilii cu care a venit și le-a cerut să întrebe care s-a ocupat de stupi acasă. S-au prezentat trei, fiecare din altă desiatină.

– Uite de ce v-am chemat, ați auzit ce discută paznicii. M-am interesat și acolo unde ne duc sunt și păduri mai întinse aproape de un râu și unde, se găsesc și cuiburi de albine sălbatice. De aceea, trebuie să facem cumva să luăm cu noi măștile de țanțari, că fără ele nu ne putem apropia de albine.

Și s-a adevărit că, după aproape 10 ani, majoritatea celor cu care a venit Dumitru au fost transferați la mina respectivă. La plecare, măștile trebuiau predate, dar Dumitru și cei trei au reușit să le păstreze, deoarece s-au înțeles cu rusul care îi păzea că va fi părtaș la mierea ce o vor culege de la albinele sălbatice. S-au bucurat că

pleacă, gândind că n-o fi mai rău ca aici, sub minus 20 grade C.

Anii au fost aspri și lungi. La orice necaz, Dumitru își zicea: toate se schimbă, nu rămân veșnice; era felul lui de a se consola.

Mina de suprafață Kuzbass (Kuznetsk)

Mina de cărbune Kuznetsk, în subteran, în sud

Îmbarcarea în vagoane s-a făcut într-o zi mohorâtă și înnorată. Un vânt aspru sufla dinspre crestele munților. Norii de furtună acopereau tot cerul, transformându-l într-un vinețiu profund. După circa cinci ore au ajuns la lagărul minei, urmând alt apel nominal care a durat destul de mult. Aici nu s-au gândit să facă grupe de câte zece. Nici paznicilor nu le convenea să stea atâta timp afară, de aceea, la recomandarea responsabililor, au discutat cu administrația, explicându-i avantajul înscrierii în grupe de câte zece cu un responsabil și la apel se bifează acesta care are grupa lângă el.

În minele din subteran se derulă lungul șir al anilor din viața lui Dumitru. Când a ajuns în această zonă, prin anul 1955, condițiile infernale de muncă, care erau înainte, au fost îmbunătățite prin echiparea cu mijloace mecanizate. S-a înlocuit în cea mai mare parte trasul vagonetilor cu cărbune de niște cai costelivi sau chiar de către mineri, cu locomotive Diesel etc. Totuși, lucrul în mină era de câte 14 ore pe zi.

Înăuntru, muncitorii erau grupați pe diferite activități: unii săpau găuri pentru dinamită, alții extrăgeau cărbunele, alții făceau transportul ori reparații

și altele. În cei aproape 11 ani petrecuți aici, Dumitru a trecut prin toate tipurile de muncă.

În apropierea bazinului, râul Tom cu pâraiașele lui era o adevărată binefacere, ale căror resurse de apă erau utilizate pentru nevoile industriale, dar și interne ale regiunii; așa, vara, lucrătorii, din când în când erau duși la râu, bucurându-se de o reală primenire.

Dumitru și-a sfătuit grupa să lucreze cât să-și facă norma pentru a primi întreaga porție de mâncare, dar să nu o depășească, așa poate vor fi roțiți și vor ajunge să lucreze și la „gura” minei, să înspire mai mult aer curat, să-și curețe plămâni de praful cărbunilor. Un miner i-a zis lui Dumitru:

– Dacă depășim norma, primim mai multă mâncare.

– Este adevărat, i-a răspuns Dumitru, dar atunci aici rămâneți, nu vă mai rotește nimeni, fiind considerați buni să scoateți cât mai mult cărbune.

Se știa că în apropierea lagărului sunt anexe de barăci cu familii de ruși, deținuți aduși de pe teritoriul sovietic pentru a-și ispăși pedeapsa concomitent cu un proces de reeducare a lor inițiat de singurul partid ce conducea Uniunea Sovietică.

Într-o zi, un paznic îi spuse lui Dumitru că la barăci este o familie în care bărbatul nu este rus, ci prizonier ungar ca tine. Îl cheamă Vitea, noi i-am pus nume, că și-a pierut mintea în luptă și nu știe nimic

despre el din trecut. Îndată o să lucrați la suprafață și atunci o să te las să-l cauți.

Să știi că eu sunt român, nu ungar, dar ținutul meu românesc a fost mulți ani sub stăpânire ungară și la primul război mondial și în al doilea. Doar în perioada 1918—1940, teritoriul românesc, Ardealul, a revenit la România.

Întâlnirea cu Vitea (Ilie), prizonier din 1915, din Primul Război Mondial

Întâlnirea: Dimitri (Dumitru) - Vitea (Ilie), 1956

Era vară și zi de duminică. Zorile apărură cu o repeziciune surprinzătoare. Orizontul, deși îngustat de crestele munților de pe cele trei laturi ale depresiunii Kemerovo, ce ținea bazinul carbonifer Kuznetsk ca pe un fiu la sân, părea tot mai vizibil pe măsură ce întunericul se retrăgea.

Minerii și paznicii au primit învoire să meargă la râu pentru primenire. De un timp, Dumitru lucra la suprafață, dar cei doi români din grupă au fost trimiși la alte mine și nu mai știa nimic de ei. Noroc că cei trei care aveau măștile de protecție împotriva țăntarilor au fost ceruți în grupa lui, pentru că Dumitru era simpatizat de rusul ce-i păzea. Acesta a încercat să se apropie de Dumi, dar privirea lui i-a stopat pornirile: și paznicul nu voia să riște un scandal și să fie trimis cine știe unde, însă nu s-a răzbunat pe miner, dimpotrivă îi plăcea să fie în preajma lui.

Bazinul carbonifer era străbătut de o rețea de afluenți ai râurilor Tom și Inya, ape necesare mineritului și celorlalte activități. Dumitru, în pantaloni, lăsase cămașa spălată pe o tufă la uscat.

– Dimitri, vino lângă mine până se usucă hainele să-ți spun ceva. Știi că familiile mai în vârstă din anexe

au fost mutate în sătucul format lângă mină. Acolo este însurat cu o rusoaică unul de-al vostru, cred, un ungur rămas aici din celălalt război mondial. Dumi făcu ochii mari cât cepele: asta da surpriză.

– Cum așa? Știam că numai rușilor le dă voie să facă familie.

Paznicul îi povesti lui Dumi tot ce știa: cum secretarul de partid cu soția l-au scos din mină, i-au căsătorit la o lună după ce Nadejda rămase văduvă; lui i-au dat lucrări de întreținere, unde era nevoie la suprafață, inclusiv grădina, și i-au fost un fel de nași, întocmind certificatul de căsătorie. El și-a pierdut definitiv memoria în război, iar aici i-a făcut act pe numele Vitea Smirnov.

– Secretarul de acum este același? întrebă Dumitru.

– Da. Și el cu nevasta, neavând copii, au îndrăgit-o pe fetița lor, făcându-i fel de fel de atenții, susținând-o la școli. Acum este asistentă medicală în orașelul Kemerovo, capitala regiunii, care devine oraș tot mai mare și mai frumos.

– Cum de n-a plecat de aici secretarul?

– O avut ceva „belele” de l-o trimis și l-o uitat aici, dar el nici nu mai vrea să plece. În lagăr nu are atâta bătaie de cap. Cei mai buni prieteni ai lui și ai soției nu sunt rușii din pavilion, ci Vitea cu Nadejda. Ei i s-a terminat pedeapsa prin grațiere, dar nu a vrut să plece de aici, unde totuși are un rost și este aproape de fiica lor.

Mai sunt trei ore până la apel, până în sat faci cam o jumătate de oră, te las să te duci să vezi dacă-l cunoști. Nu te uita urât la mine, că nu-ți pretind nimic.

Dumitru se aplecă după cămașă, iar rusul, oftând în sinea lui, îi privi spatele cu mușchii bine dezvoltați, ce-și schimbau forma de câte ori mișca brațele. Se îmbracă și o luă la mers rapid în jos, spre sat. Găsi repede căsuța lor. Era numai Vitea, Nadejda era la bucătărie în lagăr și acum, la 66 de ani, era tot bucătăreasă-șefă. Îi deschise ușa un bărbat suplu, cărunt, puțin chel.

– Dumneata ești Vitea din prizonierii austro-ungari? întrebă Dumitru în maghiară. Eu sunt din Ardeal, de lângă Bistrița. Ardelenii, atâția ani sub călcâiul ungar, erau obișnuiți să vorbească maghiara.

– Gavarite paruski (vorbește în rusă) și Vitea, tremurând, îl trase repede înăuntru. Soția a fost chemată să pregătească cu echipa masa pentru aniversarea șefului mare.

Vitea, căruia îi revenise memoria și nu i-a spus nici soției, se temea de spioni și de urmări neplăcute. Cel mai mult voia s-o protejeze pe fiica lor, Vetușca, acum căsătorită cu un profesor tare de omenie.

– Spune-mi cine ești? întrebă Vitea.

– Am căzut prizonier la Cotul Donului în iarna lui 1942. Nu-s ungar, ci român, Dumitru Pripon, dintr-un sat de lângă Bistrița.

– Și tu ești de mulți ani prizonier ca și mine, eu din toamna lu'1915. Te rog nu te da de gol că nu am spus

la nimeni de revenirea memoriei; m-am temut de urmări. Eu îs Ilie Lacatîș din Telciu, ținutul Năsăudului. Ilie se aruncă în brațele lui Dumitru într-un hohot de lacrimi. Dumitru, mai tânăr, mai voinic și ceva mai înalt, așa-l strânse de tare, ei contopindu-se într-un singur trup românesc și-n amestec de lacrimi, iar graiul ardelenesc, cu acel „o” în loc de „a” la început de verb, nepronunțat de atâția ani, prima dată, curse ușor poticnit, pe urmă deveni un șuvoi nestăvilit, dulce ca un fagure cu miere.

– Am aflat cum ți-au pus nume: Vitea Smirnov

– Vitea mi l-au pus când m-o înregistrat aici, când eu nu știam cine îs, iar Smirnov, când secretarul de partid o făcut acte de cununie cu Nadejda, nădejdea mea de aici. Am avut parte de două soții bune, numai prima nu o avut parte de mine și cei trei copii.

– Ai zis că ești din Telciu, păi o rudenie de-a mea prin alianță și-o luat bărbat din Telciu, care zicea că bunicul lui o murit în războiul cu rușii și după ce o primit certificatul de deces, s-o măritat că avea copii de crescut și pământ de lucrat.

– Doamne, știi cumva cum o chema pe bunică-sa?

– Nu-s sigur, da’ parcă o zis ceva de Saveta.

– Doamne-Dumnezeule, precis era nevastă-mea. Numele ei mi-o readus mintea. Avem o fată, Vetușka, acum asistentă medicală la Kemerovo, căsătorită cu un profesor. Nadejda o vrut să-i pună numele mamei ei, Lisaveta. Într-o duminică, ne-am dus la cules de hribe.

După ce ne-am umplut coșul, ne-am așezat pe o buturugă, Vetușka avea deja 7 ani, era în fața noastră și se tot ascundea după copaci, ițindu-și capul și râzând către noi. La un moment dat, n-am mai văzut-o, Nadejda s-o speriat și a scos un strigăt ca un urlet: **Lisavetaa!** Atunci, în capul meu suna **Saveta, Saveta...** și m-o luat o durere de cap și de ochi prin fața căroră se perindau, ca într-un film, imagini din satul meu și am știut cine era Saveta, soția de acolo, mama celor trei copii lăsați de izbeliște. Nici nu știi ce greutate duc eu pe suflet de atunci, că Nadejdei nu i-am spus nici azi, dar de acum, gata; când vine îmi spun că tu mi-ai grăit ungurește și când ai zis că ești din Ardeal, de lângă Bistrița, am început să-mi amintesc câte puțin. Acum, n-are de ce să se teamă, doar am îmbătrânit lângă ea și ne-am înțeles tare bine. I-oi povesti că duminică mergem la pescuit ca să-mi mai spui despre ținutul meu, despre țara mea, România, care în 1918, la sfârșitul războiului o luat Ardealul meu drag de sub stăpânire ungară, la sânul ei de țară-mamă, așa cum mi-ai spus.

Când a venit acasă Nadejda, Vitea îmi povesti de vizita primită și cum a început să-și amintească că numele lui era **Ilie** și că vrea să meargă duminică la pescuit cu Dimitri pentru a avea mai mult timp să discute. Surprinzătoare a fost reacția ei: l-a strâns pe Vitea- Ilie în brațe la pieptul ei bogat, legănându-l ca pe un copil:

– Dragul meu, mă bucur să știu cine este de fapt bărbatul meu bun și duminică o să mai ajut fetele la

bucătărie; oi vorbi cu nașul să-i dea liber lui Dimitri și voi face o budincă care știu că le place mult și le-oi duce-o.

Ilie nu mai putu ține lacrimile care parcă-i ardeau ochii și Nadejda văzu, pentru prima dată, șuvoiul lor curgându-i pe obraz.

S-a înțeles cu nașii ca duminică să-l cheme la ei, să-i dea liber, dar și pe ea, ca să-l știe.

La locuința secretarului de partid, Dimitri îi cunoscuse soția și pe Nadejda, cărora le mulțumi pentru bunăvoință. Duminică, Ilie îl așteptă cu două undițe și plecară la râu.

Ziua începu cu cer senin, soarele trimițându-și primele raze peste creasta muntelui din est. La un cot al râului au adus două buturugi pe care să stea, și-au fixat bine undițele lângă ei să nu le smucească vreun pește mai mare, au pus în față pe pietriș coșul plin cu plăcinte cu brânză în amestec cu mărar, făcute de Nadejda, să le ajungă toată ziua. Amândoi au dormit puțin noaptea, firescul sau nefirescul situației i-a copleșit. Și Ilie, din cuțărul cu amintiri, începu să le scoată, rând pe rând, iar Dumitru le percepu ca pe imaginile unor filme ce se derulau pe ecranul ochilor.

La pescuit, depănând aminitiri

Visul american; 1908

Ilie, ardelean din ținutul Năsăudului, satul Telciu, luat la oaste de către Austro-Ungaria care stăpânea Ardealul și aliata Germaniei, lăsase acasă soția cu două fete și-un băiat; fata cea mică, Doce, avea doar un un an în 1915 când, alături de mulți ardeleni, a fost dus să lupte împotriva Rusiei țariste.

În scurtele perioade de răgaz, gândul îl ducea la soția Saveta, mama tatălui meu din a doua căsnicie, la copilașii lui, la cum se va descurca nevasta cu lucrul pământului care le asigura traiul, dar și la odiseea lui din America unde era mai să moară și uite, a venit acasă să fie dus pe front și cine știe dacă s-o mai întoarce.

Acel bunic avea doar primul copil când, în înțelegere cu câțiva bărbați din Salva, a hotărât să plece la lucru în America (SUA). El făcea căraușii scurte cu o pereche de boi, dar mirajul unui câștig mai rapid și, după cum au scris acasă și alții plecați dinainte, l-a determinat să accepte plecarea. Valea Sălăuței străbătea sate prinse între dealuri, ca și Telciu, cu puțin teren arabil. Multe case se vedeau cocoțate pe coline, cu clăi de fân pe lângă ele, hrană de iarnă pentru animalele lor. Bărbații mai câștigau lucrând la defrișări de pădure - în butin - și din creșterea animalelor. Toți își asigurau traiul, în primul rând din prelucrarea loturilor de pământ, mai multe sau mai puține. Unele femei plecau

la secerat de grâu, la țară, adică la șesul din jurul Bistriței și veneau acasă cu saci de grâu drept plată.

Ilie a strâns bani din câștigul căraușiei și cu trei bărbați din Salva a luat „drumul” Americii, prin anul 1908. Vaporul pleca din portul Trieste-Italia, străbătea Mediterana și strâmtoarea Gibraltar, pe urmă largul oceanului Atlantic spre New York. Drumul a fost lung și obositor. Acolo, la adresa ce o aveau de la cunoscuți, au ajuns la o mină de cărbune, alții, la exploatare de minereuri neferoase. Lucrau de dimineața până seara în galeriile sufocante și nu prea bine întărite, astfel că o galerie se prăbuși într-o zi, prinzându-l și pe Ilie. Au reușit să-l scoată viu, dar cu două coaste rupte, nu prea tare. Îl tăia niște junghiuri ascuțite la orice mișcare mai iute a corpului, la orice respirație. În această situație nu mai putea să lucreze, iar vindecarea ar fi durat vreo două luni, cum se știa de la alți ghinionisți trecuți prin același calvar.

Mereu era un du-te-vino de români; își făceau socoteli să-și acopere cheltuielile de drum dus-întors, să le rămână și un câștig pentru a avea o gospodărie mai acătării. Pentru asta, stăteau cam un an, un an jumate. Atunci, tocmai se întorceau în țară trei din zona năsăudeană, după ce s-au chivernisit, ziceau ei. Sălăoanii i-au spus lui Ilie că îi asigură suma necesară întoarcerii acasă dacă are din ce o acoperi. Cum, la acel transport nu mai erau locuri pe vas, a trimis scrisoare nevastei să vândă boii și să ducă banii împrumutați la familiile celor

trei din Salva, explicându-i situația. La țăranul român din zona noastră, cuvântul era cuvânt, adică, respectat.

Nevasta s-a tocmnit negustorește, a vândut boii, a dus datoria și i-au mai rămas și ei ceva parale. Acolo, lui Ilie i s-a risipit visul american de a câștiga, precum un fum împrăștiat de vânt.

SUA- mină de cărbune

Din nou pe vapor

Ilie s-a înscris la căpitănia portului celui mai aproape pentru drumul spre Europa și după două săptămâni era îmbarcat pe vaporul Carpathia. La venirea către America, amintirile traversării oceanului au fost neclare, dominate de răul de mare mai tot timpul, de aproape patru săptămâni. La îmbarcare, se ferea cât putea de înghiontelile pasagerilor care își cărau valizele; el avea doar un săculeț cu ceva schimburi, niște conserve, pesmeți, un săpun și un prosop, briciul, pământul și alte mărunțișuri; a!, și cuțitașul ce-l avea de acasă necesar pentru tăiatul hranei, pereche cu lingura de alpaca. Camarazii i-au făcut rost de o sticlură cu tărie să ia câte o înghițtură când o avea dureri mai mari.

Soarele era de trei sulițe pe cer, cum spune țăranul român, când vaporul s-a retras din port, luând în piept imensitatea oceanului. Ilie stătea pe punte să simtă aerul, deoarece fiind la clasa a III-a, cabinele erau de fapt încăperi cu 40 de paturi suprapuse. Aerul devenea sufocant din cauza căldurii, dar și a atâtor trupuri mai puțin primenite. S-a bucurat că, tot așteptând să-i fie rău, acesta nu s-a mai lipit de el. La un moment dat, urechea i-a prins vorbă românească, oșănească; s-a apropiat de cei doi care vorbeau și a apucat să zică doar un cuvânt în graiul ardeleanului, că românașii l-au și strâns în brațe de

bucurie așa de tare, că bietului Ilie i-au dat lacrimile și a urlat de durere. Oșenii nu știau ce să creadă.

– *Mă întorc acasă doar după o lună de zile de lucru, le spuse. S-o surpat pe mine galeria minei une lucrăm și mi-o rupt două coaste, da nu de tăt.*

S-au bucurat toți de întâlnire, iar oșenii l-au considerat pe Ilie ca pe un frate mai mic.

– Io-s Vasî, zise cel mai înalt, un bărbat voinic totuși, deși lăsase vreo 10 kile cadou pădurii unde a lucrat la defrișări. Era cel mai în vârstă și avea o uitătură directă, la care nu puteai decât să răspunzi sincer întrebărilor.

– Io-s Ghio, se recomandă celălalt; era ceva mai scund, mai tânăr, cu fața mereu zâmbitoare și cu o mustață scurtă. Voia s-o impresioneze pe Marea (Mare, de la Maria) lui, la sosire. Ilie știa că oșenii, moroșenii prescurtau numele de botez: Vasî, de la Vasile; Ghio, de la Gheorghe; Ște, de la Ștefan etc. Ilie era mai tânăr decât ei, mai brunețel, cu un păr negru ondulat, ușor înspicat și n-a avut timp să piardă mai multe kilograme. Unii orășeni, veniți și ei din țară să lucreze peste ocean, îi mai ziceau în bășcălie: mă Ilie, ți-o pus nevasta părul pe drod (sârmă în formă de spirală)? sătenii și nevestele lor nu știau pe atunci ce legătură are drodul-sârma cu părul, precum cei din orașe.

Toate discuțiile lor se învârteau în jurul dorului de casă, de cum s-au descurcat cei rămași. Ilie era întristat că nu avea ce duce acasă, dar mulțumea Domnului că l-a

lăsat în viață. Acum, neavând rău de mare, admira priveliștea întinderii de apă, să aibă ce povesti copiilor. Când soarele răsărea, se mira cum razele lui coborau sub suprafața apei formând trepte aurii-verzui ce se mișcau unduit.

Într-o zi, tot senină, văzu, nu foarte departe cum se ridică o trombă de apă. Semăna cu țâșnitoarea din grădina lui, făcută pentru a uda legumele, dar asta era mare cât o casă. Oșenii l-au lămurit că niște pești mari de tot, de le zice balene, aruncă ele așa apa pe nări. Nu știau că aceste creaturi nu sunt de fapt pești, ci animale marine care nasc pui. I-au spus să fie atent la ele, că în mersul lor fac niște salturi mari deasupra apei și atunci le vezi cât sunt de uriașe.

În zare, începură să crească niște stânci, puse față-n față ca două bare de poartă, stâncile strâmtorii Gibraltar. Când au ajuns acolo, nu mai erau așa de înalte, ele se pierdeau în masa celorlalte stânci, a construcțiilor ce se iveau de pe cele două părți de continente: Europa și Africa. Norocul lui Ilie a fost că nu trebuia să-și mai bată capul cu drumul, oșenii cunoșteau bine traseul.

Cei trei din Oaș s-au înțeles să-l ajute cu câțiva dolărei, la despărțire, măcar să ia ceva pentru copil. Bunătatea ardelenilor nu se dezmințe, așa că Ilie le mulțumi cu voce gătuită de emoție și-i invită să-l caute în satul lui, dacă vor avea drum prin Țara Năsăudului, cum era cunoscută această parte de Ardeal.

Ajuns în țară, se bucura de mirosul aerului, de căldura soarelui, de ciripitul păsărilor, parcă mai altfel aici.

Acasă, nevasta și copilul s-au bucurat că este viu:

– Lasă, bărbate, zise Saveta, că o să te faci bine și iar ne-om rânduî. Încet, încet, durerile s-au retras, iar treburile în gospodrie au intrat pe fâgașul lor. Familia s-a mărit cu încă doi copii: un fecior, Ilie, și o fată, Doce.

Nava Carpathia, în perioada 1905-1914 făcea curse regulate Europa- SUA. Acest vapor a ajuns la S.O.S-ul Titanicului și a salvat din apele reci, cca 700 de supraviețuitorii, în anul 1912. A fost torpilat în anul 1918 de un submarin german.

Strâmtoarea Gibraltar-2008

La ani distanță, înotători, trecând strâmtoarea.

Luat la oaste

La declanșarea Primului Război Mondial, în 1914, Austro-Ungaria susținută de Germania și câțiva acoliți lupta împotriva Rusiei țariste și ea cu acoliții săi. Austro-Ungaria, care stăpânea Ardealul, unde călcâiul ungar apăsa nația română majoritară, făcu mobilizarea bărbaților apti de luptă din tot imperiul. Cei de sub dominația ungară au fost nevoiți să vorbească maghiara.

Ilie, din ținutul Năsăudului, satul Telciu, s-a văzut chemat la oaste alături de mulțimea de bărbați ardeleni de sub această împilată stăpânire. Românii din armata austro-ungară au fost primii trimiși- carne de tun- împotriva rușilor.

În conflictele precedente, ardelenii români au dovedit reale calități de luptători. De exemplu, împotriva lui Napoleon la Arcole, când acesta și-a exprimat cuvinte de admirație la adresa lor, rămași în istorie sub denumirea de „Cătanele negre” din cauza sumanelor negre ale țăranilor români, grăniceri năsăudeni sau românii lui Avram Iancu, care au reputat victorie împotriva ungarilor lui Kossuth. Ce păcat că Napoleon i-a crezut austrieci pe grănicerii năsăudeni, datorită ofițerului austriac care îi comanda.

A intrat în război, în 1916 și Regatul României alături de Antantă (Rusia, Franța, Anglia...), sperând să recâștige Ardealul, Basarabia și Bucovina. Ani grei au

trecut peste românii de dincoace și de dincolo de Carpați în acel război.

Pe zone întinse, în Galiția, teritoriu slav, confruntarea a fost cruntă. Era iarna lui 1914. Artileria rusă i-a lovit în plin pe austro-ungari; Soldații noștri trăgeau pe cât puteau de repede, dar erau înghețați până-n măduva oaselor; în strălucirea soarelui de amiază, țevile armelor deveneau atât de fierbinți, încât ardea pielea care le atingea. La un moment dat, Ilie văzu un cap rostogolindu-se în fața lui și un jet de sânge îl împușcă, lăsând o dără purpurie. El încremenii; tocmai atunci salvele de tun încetară, atacatorii fiind acum atât de aproape, încât lupta fu dusă corp la corp. Rusul din fața lui Ilie îl văzu încremenit și nu în poziție de a trage, nu-l împușcă, doar îi trase o lovitură zdravănă cu patul armei peste capul cu căciula mițoasă, iar el căzu cu fața în zăpada bătucită de mulțimea picioarelor în alergare. Soldații ajunseră la capătul puterilor, mulți căzuseră dar și mulți au fost luați prizonieri. Trecu ceva timp și Ilie își reveni, se ridică încet, dar capul îl durea îngrozitor. Nu știa unde se află, vedea doar mulțimea de soldați căzuți. Cerul albastru, peste ploaia de gloanțe, privea lungile cărări de trupuri înțepenite. Auzi în spate glasuri aspre, rusești, care înghionteau cu arma un grup de prizonieri. Norocul lui că nu avea arma în mână, astfel că l-au luat între ceilalți, mergând, călcând peste trupurile camarazilor și ale celorlalți. Când a fost întrebat cine-i,

nu își știa numele și de unde este. Un rus i-a spus
celuilalt: e bun de muncă, nume îi vom pune noi.

Român în tranșeele din Galiția (-I-Răzb.Mondial) rugându-se în
fața unui altar improvizat.

Austro-ungari, prizonieri de război în Rusia pe
parcursul Primului Război Mondial, 1915. O fi și Ilie,
ardeleanul din Telciu, printre ei?

Amnezia. **Făcut pachet pentru Siberia**

Mulțimea de prizonieri de toate națiile: austrieci, unguri, români, croați, polonezi, sloveni, italieni au mășăluit zile întregi prin troienele de zăpadă până la o linie secundară dintr-o gară, îndurând foame și frig, de „crăpau pietrele”. Se porneau vânturi din imensitatea rusă, care le sufla zăpadă în față cu așa mare putere, încât abia mai vedeau pe unde merg. Rafalele tăioase de vânt le pătrundeau mantaua subțire până la os. Ajunși acolo, au primit puțină mâncare și apă; i-au urcat în vagoane de vite și trenul se urni, îndreptându-se spre est.

După mulți ani, în 1956, când Dumitru l-a întâlnit pe Ilie, acum bătrân, în bazinul carbonifer Kuznetsk și cu memoria revenită, i le povesti toate astea, dar lungul drum până acolo, opririle și diversele munci prestate ieșeau din memoria lui, multe, voalate. Se știe că până în 1915, rușii au luat peste 200 000 prizonieri austro-ungari din care cca jumătate nu a rezistat condițiilor mai sus amintite pe traseu și din care o altă bună parte nu a făcut față condițiilor vitrege din lagăre.

La un apel, rușii îi înscriau în liste cu nume și tot tacâmul legat de armata lor învinsă, luându-le matricolul. Când veni rândul lui Ilie, era gata să fie bătut, crezând că-și bate joc de ei, nespunând cum îl cheamă, dar îl salvă

paznicul care știa că austro-ungarul își pierduse memoria și până în momentul prinderii lui nu-și amintea nimic.

– Atunci să-i punem noi nume și i-au spus Vitea. Ai înțeles? Când te strigăm Vitea, să știi că tu ești și Ilie repetă cu vârful limbii de mai multe ori Vitea, pentru el. Mai târziu, cei din Ardeal se întrebau de unde știau rușii că acest român era crescător de „vite” de i-au legat numele de preocuparea de acasă. În Ardeal, nume cu „V” erau: Vasile, Victor, Visarion, Vitez, dar nicidecum „Vitea”. Așa a rămas „botezat” pentru tot restul vieții bietul Ilie: Vitea Amneziak.

Final de drum: bazinul carbonifer Kuznetsk

După zile întregi de privațiuni: foame, ger cumplit, dizenterie, ceva mai bine de jumătate din câți erau la început în tren coborâra. Vitea (Ilie), deși malnutrit, la fel ca ceilalți, i-a mulțumit lui Dumnezeu că nu a fost printre cei care s-au îmbolnăvit și să fie aruncat din tren, pradă fiarelor sălbatice.

Aproape patru ani a lucrat Ilie la mina cu cărbuni de suprafață, învățând tot mai bine rusa, pe urmă cu alți prizonieri, dar și cu lucrători ruși au fost transferați în sud la una din minele de cărbune, în subteran. Rușii ajunși și ei din diferite pricini, din închisori sau politic, aduși la muncă pentru reeducare și, totuși, erau mai bine hrăniți decât prizonierii. Ilie avea doar 36 de ani când a ajuns aici, în 1919. Munca în subteran era și mai grea, dar Vitea, cum era cunoscut acum, era călit de la coarnele plugului de acasă. Lângă barăcile prizonierilor era și o anexă pentru femei aduse din prizonierat sau rusoaice, condamnate pentru diferite pricini, care munceau la bucătărie, spălătorie, întrețineau grădina de zarzavat. Era și o anexă de familie, dar de ruși, compensație de bună purtare, parte a programului de reeducare. Șefimea lagărului, inclusiv paza, avea pavilion aparte.

După un an, Vitea, prin hărnicia și comportamentul său, câpătă încrederea șefilor și era mereu trimis la anexe sau la pavilion să repare câte ceva,

că era priceput. Naivul credea că la un schimb de prizonieri va fi trimis în țară, dar mereu li se spunea că nu au primit ruși pentru schimb. Într-una din zile, a fost trimis cu drept de a-și lua un ajutor, să facă un coteț pentru porci, în apropierea familiilor de osândiți ruși. La un moment dat, s-au auzit țipete și bufnituri la o baracă, din care a ieșit familia, el cărându-i pumni și picioare, ea strigând după ajutor. Vitea și celălalt au alergat să-i despartă, ținându-l pe rus și vorbindu-i blând, cum să lovească o femeie care, oricum, este mai slabă în putere decât un bărbat? Și au reușit să-l liniștească. Rusul trăznea a bătută. Femeia, ștergându-și sângele curs din nas pe barbă, pe haine, le-a zis că mereu o bate când se îmbată; le-a mulțumit că l-au molcomit.

– Nadejda, iartă-mă și hai în casă că nu te mai lovesc! îi zise bărbatul.

Nadejda, mai tânără decât rusul, era o femeie trupeșă și frumoasă.

La întoarcere paza îi zise lui Vitea: am auzit că ai avut spectacol. Partidul i-a căsătorit. De fapt el a ales-o și ea a trebuit să se supună. De aproape doi ani sunt împreună, un an a fost bine, dar el s-a împrietenit cu un bețiv de la pază și de un an se îmbată mereu și o bate și-i spune că pe el n-o să-l omoare. Se știe că ea a primit 30 de ani pentru omor, cu toate că femeia s-a apărat când a vrut s-o violeze, dar tipul era un ștab de la Partid. Lucrează la bucătărie și e foarte harnică. Toți văd că

bărbatul ei, Igor, e un om brutal, iar Nadejda apărea la muncă numai vânătăi, dar cui să se plângă?

După o lună, l-au trimis iar pe Vitea să repare acoperișuri, așa mai scăpa de lucrul în mină. Deodată, sirena minei începu să sune; era accident în mină. Se surpase o galerie; au scos șase morți printre care și bărbatul Nadejdei.

O grindă căzuse peste ei, zdoindu-i. Ea i-a mulțumit Domnului că o scăpase de bețiv, dar în fața mulțimii își arăta mâhnirea; se ferea de bârfe. Era văduvă și avea doar 30 de ani.

Insurat cu Nadejda. Copilul iubitor

Într-o zi, Ilie a fost trimis să sape straturi la grădină. Nadejda, într-o scurtă pauză, veni la baracă și-l văzu pe Vitea întorcând pământul cu hârlețul și zdrobindu-l. S-a dus la el să-i mulțumească; atunci, când a scos-o din mâinile lui Igor, nu a făcut-o cum ar fi vrut. În scurtul timp de când i-a murit bărbatul, închidea bine ușa că o încercau unii paznici să vină la ea noaptea, dar nu răspundea și ei nu puteau intra.

– Vitea, tot am vrut să-ți mulțumesc că l-ai potolit pe Igor, dar nu te-am întâlnit până acum. Eu te văd om așezat și îmi place de tine; dintre toți, aș vrea ca tu să fii bărbatul meu, dacă mă vrei și tu, deoarece nu vreau să mă pricopsesc cu alt rus impus.

– Nadejda, știi că eu sunt prizonier și numai voi, rușii, puteți face familii.

– Aflu eu o cale dacă mă vrei; n-aș vrea să fiu iar cerută de careva și obligată să-l iau de bărbat.

– Bine, dacă tu crezi că se poate...

– Vitea, am auzit că nu știi nimic despre viața ta, doar că ești prizonier din grupul austro-ungarilor, spun paznicii.

– Mi-au spus că am fost lovit la cap și se mai înâmplă din astea.

Nadejda plecă cu un gând al ei. Paznicii tocmai împușcaseră un căprior cu o zi în urmă. La bucătărie l-au

tranzat în bucăți de friptură, le-au sărat și presărat cu praf de ardei roșu, dulce; le-au acoperit cu zdrobitură de ardei iute și usturoi, apoi stropite cu bere cerută de la șefi, totul pus în două ligheane mari. La bucătărie Nadejda pregăti friptură cu garnitură de cartofi copti, separat pentru familia secretarului de Partid și înainte de cină merse cu mâncarea la pavilion, la locuința șefului.

– Tovarășa, știm că tu gătești foarte bine și dacă ne-ai adus nouă așa o bunătate, sigur vrei ceva.

– Bună seara! Tovarășe secretar, știți că am rămas singură și nu vreau să fiu bârfită, de aceea, respectuos vă rog să-mi aprobați să mă căsătoresc.

– Te-ai gândit la cineva anume? că prima dată te-a ales Igor.

– Da, dar nu este rus, este Vitea, prizonier austro-ungar, un om destoinic, știți că și la dv. v-a reparat în casă și ați fost mulțumit de el. De dv. depinde dacă aprobați, iar eu vă rog respectuos.

– Așa este, spuse soția; este priceput la tot felul de lucrări și harnic și dacă l-ai scoate din mină de tot, are ce lucra în zonă: reparații, grădina; ai văzut că știe și să prindă pești cu plasa aceea meșterită de el.

– Atunci, așa să fie! Măine îl scot din mină și poimăine vă căsătoresc.

– Vă mulțumesc din suflet amândurora! Și Nadejda era așa de bucuroasă că nevasta șefului i-a luat-o înainte cu a doua rugămintă, ce voia s-o spună, care nu a mai trebuit rostită de către ea.

A doua zi, Vitea veni la ea trimis de secretarul de partid.

– Așază-te și mănâncă și eu îți povestesc.

– Ce bine gătești, femeie, no, spune cum ai reușit.

Mi-o spus că m-o scos din mină de tot.

– Zici că-ți place mâncarea; din asta i-am dus acasă aseară, două porții zdravene, mai ales că nevasta secretarului nu-i grozavă la gătit; ea a zis să te scoată din mină.

A doua zi s-au prezentat secretarului de partid ca să le facă actele, el se ocupa acolo cu așa ceva.

– Vitea, mai trebuie să-ți trec un nume de familie; nu-ți amintești cine ești?

El lăsă capul în jos și ridică umerii.

– Te voi scrie Vitea Smirnov (cel tăcut), că n-o să scriu nume de familie: Amneziak cum ești trecut în actele dinainte, iar soția va fi: Nadejda Smirnova. Certificatul rămâne la mine și să auzim numai de bine, să nu-mi pară rău mie și soției că te-am scos din mină.

Vestea că Vitea a fost însurat cu Nadejda se răspândi repede în lagăr. Ce noroc pe el și să nu mai lucreze în mină, ziceau cu invidie ortacii.

În baraca femeii nu se vedea să fi fost mână de bărbat, așa că Vitea, când își termina lucrările date, începu să facă acolo tot felul de îmbunătățiri. Colegele de la bucătărie o vedeau pe Nadejda devenind, parcă, mai frumoasă.

– Uite ce bine arăți dacă ai bărbat bun. Ea le spuse că se împacă foarte bine, nu caută băutură și este foarte harnic și că așteaptă un copil.

– Asta da veste, spuseră ele, dar cu mintea tot așa este?

– Pe mine nu mă deranjează, noi trăim prezentul, zise Nadejda.

La timpul sorocit, ea născu o frumusețe de fetiță: voinică, cu ochi albaștri precum ai ei și păr negru ca al lui Vitea.

– Vrei să-i spunem Lisaveta, ca mamei mele? îl întrebă Nadejda pe soț.

– Cum să nu, este un nume frumos, îmi place.

Amândoi o iubeau, însă după ce creșcu, Vetușka, așa o alintau, mereu îl căuta pe taică-său și la masă, numai de la el din brațe vroia să mănânce până deveni mai mare. Fetița ajunsese alintată lagărului. Secretarul de partid și soția sa, Nadia, nu aveau copii, spunându-i fetei că ei îi sunt nași și mereu găseau ocazii de a-i face mici atenții. Vitea o lua mereu cu el la pescuit pe Vetușka, iar Nadejda îi repeta de nenumărate ori înainte de plecare: ochii și fetița, să nu o lași singură deloc. Numai când veneau acasă, ea se liniștea.

Într-o zi de vară, cu cer senin, s-au dus toți trei după ciuperci într-o pădurice din apropiere. Au găsit hribe și s-au oprit să se așeze pe o buturugă, iar Vetușka era cam la 4m în fața lor și când a vrut să meargă mai încolo, dintr-o dată, Vitea auzi un strigăt puternic:

ELISAVETA, nu ai voie mai departe! Vitea încremeni; îi reverbara în minte doar o parte de nume, mai altfel: SAVETA, SAVETA... Atunci, în fața ochilor, parcă s-a deschis o cortină și pe scenă apărură o casă de la sat, cu geamuri mici-așa se făceau atunci, acoperită cu șindrilă. Și-a recunoscut familia pe care a lăsat-o când a fost luat la oaste: Pe Saveta, soția, băiatul ce-i purta numele și cele două fete, cea mică avea aproape un an când l-au luat la război. Avu viziunea dealurilor unde copilărise.

Și-a prins capul între palme și s-a forțat să nu izbucnească în plâns; nu vroia să-și necăjească soția cu amintirile. Nu trebuie să știe nimeni, iar în grupul cu care a venit nu erau români, erau prizonieri unguri și nu din zona lui. Senzația de pace și liniște a dispărut din gândurile lui. După atâția ani, trecuseră 12 ani de când a plecat din satul lui, era sigur că l-au declarat mort, că Saveta s-o fi măritat, copiii lui trebuiau să fie sub ascultare de bărbat, că așa se cade.

– Ce ai, bărbate, de ți-ai prins capul în palme, nu ți-i bine?

– Hai să mergem, că m-o luat o durere de cap...

Flori și candelă pentru Ilie

Cu aceste nenumărate gânduri, îi dezvălui Ilie lui Dumitru calvarul celor 43 de ani în prizonierat, totuși, cu câteva mulțumiri: familia de acasă de care și-a amintit, familia de aici pe care o prețuiește, de faptul că Cel de Sus l-a ținut în viață și i-a redat memoria pentru a se bucura de întâlnirea cu un ardelean chiar din ținutul lui.

– Dumitre, zise Ilie, cred că te-am uluit cu întâmplările din viața mea și, fiindcă noi am venit aici în această minunată zi de duminică, acum, să ne pregătim de mers acasă. Sigur, nerăbdătoare, ne așteaptă Nadejda cu de-ale mâncării.

Ziua de pescuit s-a încheiat, au pus în coșul golit de plăcinte cei doi peștișori prinși, cât să nu spună că se întorc cu mâna goală, însă sufletele lor erau pline de amărăciune. Se îndreptară spre casă tăcuți ca o umbră, lumina accentuându-i lui Ilie ridurile gravate pe chip. Avea 73 de ani și, parcă, bătrânețea îi apăsa mersul ca o haină din ce în ce mai grea.

Aproape doi ani zilele se derulară cu puteri tot mai scăzute pentru Ilie, iar amintirile i se învârteau între gânduri precum roiurile de albine sălbatice zgândărite, ca atunci când a mers de două ori cu Dumitru după miere, în pădure.

Fiind slăbit, Vetușka îi aducea tot felul de vitamine, dar se pare, că zilele lui erau numărate. De câte

ori se putea, Dumitru mergea la Ilie pe care-l vedea tot mai înnegurat, cu sufletul plin de doruri împărțite și de aici și de drag de satul său.

– Draga mea, mă simt tot mai obosit și, după ce discut cu tine și cu Vetușca, vreau să am o vorbă și cu Dumitru.

– Dragă Vitea, tu mi-ai fost un soț de nădejde, bun, harnic, nu mi-ai vorbit niciodată urât, așa cum li se întâmplă colegelor mele, și nu te-aș fi schimbat cu altcineva, deloc.

– Îți mulțumesc, dragă soție, tu ai fost nădejdea mea aici. Știi ce înseamnă numele tău în limba mea? Nadejda = nădejde = speranță. Tu și Vetușka mi-ați bucurat zilele trăite cu voi.

– Bunul și dragul meu tată, știi când mi-ai dăruit un lăntișor la majorat?

I-am făcut un medalion în care păstrez o poză dragă mie. Și Vetușka desprinse de la gât lăntișorul, deschise medalionul și privi poza cu domnișoara frumoasă între Nadejda și Vitea, iar Ilie nu-și mai putu reține lacrimile între gene.

– Frumoasa mea fiică, te-ai născut într-o zodie norocoasă; îmi pare bine că ai un soț bun, să-ți fie viața cu înțelegere, așa cum a fost și a mea cu mama ta.

– Blânda și buna mea Nadejda, față de tine nu mai am secrete, am însă o ultimă rugămintă, sper să fii de acord cu ea. Vreau ca Dumitru să-mi facă o cruce din lemn, așa cum este obiceiul la noi în sat și s-o pună după

ce pleacă oamenii din cimitir. Știu că la voi comuniștii nu mai sunt credincioși. Să scrie pe ea **Vitea Smirnov- Ilie din Ardeal – 75 ani, 1883- 1958**

Nu vei scrie țara, poate nu cade bine după atâția ani, așa, cine va citi va crede că-i o anume localitate. Ești de acord?

– Cum să nu, dragă Vitea, dar de ce și 1958? îl întrebă Nadejda, abia ținându-și lacrimile.

– Deoarece eu simt că zilele mi-s numărate, răspunse Vitea.

Dumitru a ieșit din schimb, și-a luat alte haine în locul salopetei și s-a îndreptat spre casa lui Ilie, cu durere în suflet.

– Bună, Ilie, ai trimis după mine, dar eu, oricum, veneam.

– Dumitre, eu simt că nu mai văd ziua de mâine, îți spun și ție ce am vorbit cu soția. Și-i explică cum să procedeze cu crucea, apoi, prinzându-l de mâini îl rugă să-l bărbierească: vreau să ajung în fața Domnului așa cum mergeam odată la biserica din satul meu și să zicem împreună Tatăl nostru și Născătoarea, că slujbă de înmormântare n-are cine face. Știa că nu este admis preot în sat.

A doua zi era sfârșit de septembrie 1958 și o toamnă minunată, când deasupra creștelor muntoase cerul devenea auriu de la razele de soare trimise ca mesager că urmează discul de foc; treptat, ele s-au infiltrat prin geamul camerei până la patul lui Ilie, s-au oprit pe

chipu-i adormit, ca să-i dea o ultimă îmbrățișare, continuându-și drumul spre vest și, cine știe, poate sufletul îi privește celălalt mormânt de acolo, tot al lui, dar fără „Vitea”, doar Ilie.

Vitea-Ilie se stinse ca o lumânare, înconjurat cu dragoste de familia sa. Cimitirul era pe o colină, nu departe de sat. L-au condus acolo, într-o liniște ciudată: familia, Dumitru, nașii și câțiva vecini ruși. L-au pus în pământul reavăn și Dumitru ceru voie să spună câteva cuvinte:

A început: –Vitea, dar restul vorbelor i se înnodau în gât; după o scurtă pauză a zis:

– Vitea a fost un om deosebit, harnic, bun și iubitor soț și tată. M-am bucurat că întâlnirea noastră i-a readus memoria. Poate nu știați, dar am descoperit că suntem din aceeași zonă, chiar rudenii prin alianță; suntem români, nu unguri. Noi vorbeam maghiara, pentru că treimea nordică de Românie a fost sub dominație maghiară, adică a ungarilor, mulți, mulți ani. Dumnezeu să-l odihnească!

Rușii se uitau unul la altul, fiind educați să fie atei, dar nu au comentat.

– Nadejda, mergi acasă cu oamenii și ocupă-te de ei, zise Dumitru. Eu vin mai târziu, după ce assemblez și pun crucea. Mi-am luat ciocan și cuie s-o termin aici. Rușii se tot uitau de ce am în mână două bucăți de lemn lăcuite. Placa scrisă o scoase de sub bluzon prinsă de curea.

– E scrisă așa cum am vorbit.

Soarele de septembrie își plimbă carul de foc pe cer, doar un norișor alburiu trecu prin fața lui, lăsând o umbră trecătoare pe mormântul proaspăt acoperit, unde Dumitru lăsa un buchețel de flori culese de la marginea pădurii, pe lângă cele aduse de Vetușka de la Kemerovo; mai aprinse o lumânare pe care o înfipse în țărână. Drum lin către Cel de Sus, dragul meu ardelean! și a spus Tatăl nostru, încheind rugăciunea, apoi a plecat către casa Nadejdei. **Și Ilie-Vitea își caută odihna, dacă și-o va găsi, în pământ străin!**

Nadejdei, „reeducată”, primind grațierea mai de mult, i-au permis să-și facă acte de pensie și la un an de la moartea lui Vitea-Ilie a plecat la fiica ei, Vetușka, în Kemerovo.

Rusia siberiană, Kemerovo- capitală de regiune- vederi

Podul de pe râul Tom de lângă oraș.

Biserica ortodoxă din Telciu-centru și interiorul, renovate, actualmente, jud. BN, parohie păstorită de către doi preoți cu suflet mare, părinții: Dănuț Părăscan-paroh și drd. Anton Viorel Pop.

Pr. Sărmaș T.-pensionar

Pr. paroh Părăscan D.

Pr. paroh Părăscan D.și drd. Anton Pop

Pe acest loc, în biserica dinainte de aceasta a fost botezat și cununat țăranul **Ilie Lacatîș**, primul soț al bunicii Saveta și care, luat prizonier în Galiția (azi, o parte din Ucraina) de către ruși în 1915, dus în Siberia unde a murit în 1958. Nu a fost repatriat, fiind amnezic

aproape toată viața și neștiind cine este. De aceea, bunica a primit după patru ani certificat de deces. Dumitru l-a întâlnit în ultimii doi ani de viață când memoria îi revenise. Este înscris în tablele eroilor căzuți sau dispăruți în primul război mondial, table existente, numai unele, în subsolul bisericii.

PARTEA A PATRA

Schimbări de domiciliu

Noul „domiciliu”: Republica Altai, în 1964 -exploatarea de minereuri neferoase-

Clepsidra și-a cernut timpul următorilor șase ani, ceva mai ușori datorită mecanizării multor lucrări. De la moartea lui Ilie, Dumitru deveni insensibil la rutina zilnică. Va ajunge și el să fie îngropat în pământ străin?

Înspre primăvara lui 1964, primii ghiocci își semetiră cupele albe deasupra zăpezii ce se topea văzând cu ochii, pe urmă, aprilie aduse miros de verdeață proaspătă; natura își etală covorul floral pe care găzulițe, viespi, dar mai ales albine îl căutau pentru hrana lor zilnică, când veni paznicul cu știrea că noul secretar de partid va trimite 30 de mineri în sudul Rusiei, în Republica Altai, la o exploatare de minereuri neferoase. Acum nu se mai vorbea de prizonieri, toți erau mineri ruși. Aici, urma să vină o trupă de mineri angajați.

– Celălalt tovarăș secretar a fost transferat la Kemerovo și pleacă cu soția Nadia în zilele următoare, îi spuse „dintr-o suflare” lui Dimitri. Și zi-mi Ivan, când nu suntem cu ștabii, doar am trecut împreună prin atâția ani. Într-o oră suntem chemați la șefu și, dacă ești pe listă, mă cer să vin cu voi.

– Bine, Ivan, vezi dacă îi poți pune pe listă pe stupari, să culegem ceva miere și pe acolo, dar nu-i pomeni de ea șefului, că atunci ne reține să culegem aici pentru el; aş vrea să mai schimbăm nițel aerul.

După un timp, veni Ivan bucuros că Dimitri și Marek, cehul-stupar, sunt pe listă, iar la cererea lui este paznic cu încă unul, dar șeful nu a vrut să-i treacă și pe ceilalți doi stupari; nu putea să-i spună de ce insistă să îi ia, doar motiva că sunt harnici și au lucrat mult timp împreună.

– Trebuie să mergem toți la cantină pentru instrucțiuni.

– Nu uita să-ți împachetezi masca, mănușile și fularul, că afumătoare ne-om face acolo, dacă nu reușim s-o ducem pe asta de aici, zise Dimitri.

Paznicii, obișnuiți cu „desați”, le-au zis în cantină să facă grupe de câte 10 persoane. Cehul era cu Dimitri, lângă care se oferiră să fie mai mulți decât era „desiatina”, tocmai datorită prestaței câștigate de-a lungul anilor ca responsabil. Sosi tov-ul secretar și făcu apelul; de la înălțimea funcției sale îi instrui ca pe copii, îi trimise să-și facă bagajul, apoi paznicii, care primiră actele, să-i ducă în trenul ce-i aștepta în mica gară. Toți știau de afumătoare, i-au lăsat s-o ia, că se vor bucura și ei de miere. Dimi și Marek au pus în bagaj și echipamentul pentru albine, au găsit un cearceaf mai rău pe care l-au strâns în jurul țevii din două bucăți ca pe un sac și „direcția”- gara. Dumitru regreta că nu a știut de

plecare cu o zi bună dinainte, ca să meargă la mormântul lui Ilie, să pună o candelă pentru ultima dată.

La gară au fost urcați într-un vagon de persoane cu bănci de lemn și nu în vagon de marfă, cum se așteptau prizonierii; trei din acestea erau atașate după vagonul lor, poate le trimitea cărbune neprelucrat sau cocs pentru nevoile celor de acolo.

– Dimitri, n-ai luat niște frunze cu tine să ne cânti, că drumu-i lung.

– D-am avut timp să merg la pădure? Mai bine, povestește-ne, Ivane, tot ce știi despre această republică: bogății, munți, ape, locuitori...

Și Ivan începu să depene ce asimilase de când trăia în vecinătatea ei, din povestirile ce se purtau între șefii ruși, îl mai completa și celălalt paznic cu ce cunoștea:

– Republica Altai are zone întinse de podiș între două râuri importante: Katun și Bija (Biia) izvorâte din munții Altai, care, după ce ajung de unde am plecat noi, curgând spre nord, se unesc formând fluviul Ob sau Obi, cum îi spun unii, care se varsă în marea Kara din nordul Siberiei. Dinspre munți vin multe pâraiașe, iar la podiș, râurile au o pânză deasă de râulețe care ajută o economie agrară și care dezvoltă o industrie alimentară. Creșterea animalelor conduce și la prelucrarea pieilor, foarte căutate și în celelalte republici, iar bogăția de păduri stă la baza prelucrării lemnului. Aici este situat cel mai înalt munte din toată Siberia: muntele Beluha (Belucha) de

4506 m și tot aici are un depozit uriaș de materii prime: minereuri de grafit, aur, argint, molibden, litiu, dar și fier, magneziu, wolfram, bauxită.

Iernile sunt destul de lungi și friguroase, cu temperaturi până-n minus 30 de grade C, iar verile, relativ scurte: iunie-august, sunt calde. Am auzit că sus pe munte există un lac care, deși este înconjurat tot anul de zăpadă, nu îngheață, fiind geotermal.

Pe noi ne duc la o exploatare de minereuri neferoase, deschisă recent și au nevoie, momentan, de mai mulți mineri.

Oamenii de aici sunt înalți, bine făcuți, cu ochii ușor oblici, majoritatea, crescători de animale.

Pădurile dinspre podiș sunt de foioase: fag, stejar, mesteceni, arțari, chiar tei, unde trăiesc mistreți, urși, râși, vulpi, iar pe munte, un fel de capră cu coarne mari, numită Ibexul siberian, și o rasă de oi, numită Argali.

Aici, toamna pictează copacii în cele mai strălucitoare nuanțe de auriu spre ruginiu, zise mândru Ivan, că i-a venit pe limbă o propoziție citită undeva, arătând că și el a mai pus mâna pe cărți, nu numai Dimitri.

Dumitru asculta, dar privirea îi pendula de la priveliștea unui râuleț din imediata apropiere, în care se zăreau peștii alergându-se, de la covorașe de flori în culori atât de vii, de la aburul dens ce-l trimitea coșul locomotivei în mersul ei sinuos, până departe spre munții cei înalți, unde se vedea Beluha cu cele două capete. Era

o alternanță de podiș, ca în Ardeal, și cu munți de înălțime mijlocie, cărora le stăteau în spate, ca niște străjeri, munții înalți acoperiți de zăpadă.

Spre seară au ajuns la sectorul administrativ al minei, fără gard de sârmă și paznici înarmați, de se mira trupa de mineri.

– Aici nu-i lagăr? întrebă un miner. Noi de ce suntem cu pază înarmată?

– Pentru că nu vi s-a încheiat stagiul de „reeducare”, încă nu aveți statut de oameni liberi, zise paznicul Ivan.

– După atâta amar de vreme..., oftă un miner.

Au fost cazați în condiții mai bune și mâncarea de cină a fost hrănitoare, cu carne din belșug, iar minerilor nu le-a părut rău că au fost trimiși aici, chiar dacă nu aveau „statut de oameni liberi”.

Dimineață, au fost dați așa grupați în responsabilitatea a trei maiștri mineri și toți lucrătorii duși cu camioane la mină. Aici, galeriile erau mai largi; aveau mijloace mecanizate pentru tot felul de lucrări, iar ei au primit echipament cu mască, pentru că înăuntru se făcea mult praf de la dinamitări, de la punerea minereului în vagonete sau pe bandă transportoare. Nu le venea să creadă că au fost hrăniți îndestulător, că au primit pachet de o gustărică, că lucrau în două schimburi, de 7 ore, primul, și 6 ore, al doilea, cu o pauză de jumătate de oră pentru gustarea adusă cu ei. Mesele servite, toate erau hrănitoare.

Pe la sfârșitul lui iulie, îi zise Dumitru lui Ivan să vorbească cu șefii despre priceperea lui și a lui Marek de a culege miere din cuiburi de albine sălbatice și să le dea o zi când nu plouă. Așa și făcu: Ivan le-a zis că el întotdeauna i-a însoțit pe cei doi, care mereu știau să găsească cuiburi cu faguri pline de miere și jumătate ajungea pe masa șefilor. Le-a explicat că aveau măști speciale contra țăntarilor de când lucrau la mina de cărbune de suprafață, chiar și afumătoarea au adus-o cu ei, iar el era instruit ce să facă, dându-le ajutor. Erau liberi schimbul doi și i-a chemat șeful să-i cunoască. Aceștia i-au spus de ce mai aveau nevoie pentru foc, de confecționarea încă a unei porțiuni de tub din tablă, că nu se știe cât de înalt le poate fi cuibul. Au primit aprobare și în vara aceea șefii s-au bucurat de două ori de fagurii cu miere aduși de cei doi împreună cu paznicul Ivan.

La marginea pădurilor din Altai

Veche mină din Rusia

Muntele Beluho de 4506(9) m

Lac geotermal din munții republicii

Așezari, nu departe de mină, în Rep. Altai

Oile de munte, rasa Argali

Capra : Ibexul siberian

Mistreț din Altai

Mierea salvatoare

Trebuie menționat că Altai-ul Rusiei era, de fapt, împărțit în două state cu o anumită autonomie în cadrul Uniunii Sovietice: Republica Altai unde a fost trimis grupul de mineri din Kuznetsk și Altai Kraina (de margine) situat în vestul Rep. Altai. Numai Republica se mărginea la sud cu China, la fel au rămas și în federația rusă după 1990.

Iarna lui 1964-65, bogată în zăpezi, nu a fost așa de friguroasă, doar între minus 17 și minus 20 grade C, comparativ cu anul trecut, de minus 25-35 grade C, spuneau localnicii.

Veni primăvara ca o pictoriță ce-și purta penelul pe șevaletul întinderii, lăsând nenumărate nuanțe de culori, care de care mai strălucitoare. Aerul purta adieri înmiresmate ce ademeneau musculițele, viespii, dar mai ales albinele să poposească în potirul feluritelor flori. Peste tot era viață și mișcare; cum focului îi trebuia combustibil, lui Dumitru, pentru credința lui, îi trebuiau rugăciunile către Domnul. Lunile s-au derulat cu rutina zilnică, devenid tot mai calde, dar care nu depășeau +22 grade C.

Pe la începutul lui august, Dimitri îi spuse lui Ivan să ceară aprobarea șefilor pentru a căuta cuib de albina, care deja și-au umplut fagurii cu miere; urmează răcirea vremii, când albinele se pregătesc în septembrie-

octombrie, îmbrăcând fagurii într-un fel de gogoasă protectoare, sub care apare un strat de albine una lângă alta ce vor proteja cuibul de frig. Înăuntru, se păstrează o căldură în jur de +30 grade C. Periodic, cele din stratul exterior sunt duse în interior pentru încălzire, fiind înlocuite cu albine încălzite. Toate acestea erau povestite de către Dimitri desiatinei lui la un mic pahar de vorbă. Primeau ceva bani și puteau cumpăra o anumită cantitate de vodcă.

După o ploaie îndârjită, care învăluia totul în negură, norii prinseră a se împrăștia, lăsând un cer de un azur curat, de să-ți scalzi mereu privirea în el.

Ivan veni cu aprobarea ca în ziua următoare cei trei să plece după miere, dacă timpul rămâne frumos. Seara și-au pregătit tot bagajul în ranițe și afumătura.

A doua zi, cerul era încă spusit de stele când Dumitru, Marek și paznicul Ivan au luat direcția sudului înspre cea mai apropiată pădure paralelă cu un râuleț. Treptat, steluțele s-au retras, luminându-le drumul doar doamna lună maiestoașă, dar și pe ea zorii au trimis-o la „culcare”. Cerul senin, bogăția în nuanțe de verde a naturii, zboruri întretăiate de păsări și musculițe, dar fără zgomot, le-au adus în suflet o liniște aproape mistică.

– Mergem tot pe lângă râu, unde sunt pajiști presărate cu flori ce atrag albinele din pădure, zise Dimitri.

Au cules frunze de brusture pe care le-au spălat, necesare să învelească fagurii în ele. Au mers mai bine de

trei ore, soarele trimițându-și deja mesagerii încălzitori, când au auzit ușor zumzet de albine. Dumitru avea urchea formată să caute direcția de unde veneau ele, așa că s-au îndreptat spre pădure, pătrunzând tot mai adânc în ea cu măștile, fularul și mănușile puse pentru protecție, deoarece albinele deranjate atacă cu tot roiul. Zumzetul zborurilor de albine se înteteți, iar Dimitri îi duse mai spre sud prin pădure, atenți la copaci, când printre frunze se zări o pată aurie, ivindu-se ceva ce nu mai văzuseră: la două înălțimi de- un stat de om, de o creangă noduroasă, ușor uscată, stătea agățat ditamai cuibul cu faguri, lipiți și atârând, acoperiți de albine în mișcare.

– Vedeți ce mari și păroase sunt albinele acestea? Ele sunt adaptate la frigul siberian, dar sunt și mai agresive decât cele domestice, zise Dimitri. Ivane, aruncă frânghia peste o creangă groasă, chiar deasupra noastră, să ne urcăm un pic cu afumătoarea.

Albinele, simțind că ceva nu-i în ordine, au început să zboare agitat, să-i atace, dar fumul care înconjura stupul le-a tăiat elanul, multe căzând jos. Cuibul a fost luat de cei doi, care l-au învelit în multe frunze de brusture, l-au pus în sac și l-au trimis lângă paznic, pe urmă, cu ajutorul funiei, au coborât și ei. Au mai rămas albine, nu prea multe, care încercau să-i atace. Au întors spatele copacului, făcând câțiva pași spre nord, când au auzit îndărăt o trosnitură de creangă călcată și o poruncă în rusă cu accent străin:

– Opusti pistolul, esli net, to streliaem. Vî nahoditesî na teritorii Kitaia! Arma jos, dacã nu, noi tragem. Sunteți pe teritoriul Chinei. Mâinile sus și întoarceți-vă spre noi.

Paznicul a aruncat arma și la ordinul lor s-au întors. Văzând trei chinezi, desigur grăniceri, cu mini torțe fumigene și că ei nu au tras, Dumitru, cu o prezență de spirit uimitor a strigat: **rumânschi; ia rumân vaenoplenâi s ruskimi- eu, român, prizonier de război la ruși!**

Cuibul agățător, cu fagurii de miere

...și hrana albinelor din Altai

Cuib cu faguri în scorbură

Roi de albine pe creangă

Albina de silvostepă, la fel de
păroasă ca și aceea din Altai,
pentru protecție la frig.

Prins de chinezi

Dumitru, Marek și rusul așteptau înmărmuriți cu mâinile în sus, lângă sacul cu faguri, ranițele și arma pe jos, cu privirea la cei trei chinezi, care se apropiau cu armele îndreptate spre ei. L-au controlat pe rus dacă mai are pistol sau cartușe, i-au dat arma golită și i-au făcut semn să o întindă rapid de acolo. Rusul a luat-o la fugă spre nord cu arma și ranița de mână, mai privind când și când îndărăt, dar chinezii nu mai țineau armele îndreptate spre ei.

Dumitru a repetat, în rusă, că ei doi sunt prizonieri de război din anul 1942, aduși la mina de cărbuni din Kuznetsk și de un an, aici, în Altai, la o mină de neferoase. Un chinez s-a îndreptat spre sud. Dumi, luând sacul cu faguri și Marek pe cel cu afumătoarea, au trebuit să-l urmeze în șir indian (sau chinezesc); ceilalți doi, cu armele îndreptate spre nord, mergeau un timp, întorși cumva cu spatele, să nu apară surprize. Eu sunt Dumitru Pripon din România, iar el, Marek Milan, ceh; amândoi am fost înrolați, obligatoriu, în Armata ungară care a cucerit teritoriile noastre și care a luptat alături de Germania împotriva Rusiei, adică Uniunea Sovietică, cum îi zice.

– Acum suntem în 1965, a vorbit într-o rusă mai stâlcită, probabil șeful de patrulă și voi sunteți pe teritoriu chinezesc.

Cei doi s-au scuzat că în pădure nu au dat de semne, erau atenți la zumzetul de albine pe care îl urmau să ajungă la miere. După ce au parcurs o mică distanță, le-a arătat în lateral-stânga, o tablă colorată cu înscris în limba lor, dar și în rusă: Republica Populară Chineză. Dumitru le-a zis că au fost trimiși deoarece ei știau găsi și culege mierea albinelor sălbatice, de aceea sunt lăsați de șefi, sub pază, ca să le ducă miere. Albinele care mai rătăceau prin pădure nu s-au apropiat de fum; se vedea că în patrule, grănicerii știau să se protejeze de veninul lor sau al unor viespi.

– Au trecut 23 de ani și nu ați fost repatriați? se miră șeful.

– Se vede că le-a plăcut mult de noi, glumi amar Dumitru.

Au continuat să meargă în șir, dar cei din urmă nu țineau armele îndreptate spre spatele lor, asta le-a dat speranța de mai bine, chiar dacă nu înțelegeau vorbirea lor, în cuvinte alungite și, oarecum, cântate.

În circa două ore au ajuns la un punct militar (pichet) înconjurat de multă verdeață unde, după discuția grănicerilor cu șeful lor și după ce au fost lăsați să mai afume puțin gura sacului, au scos fagurii, i-au curățat și i-au întins șefului fagurii plini de miere, în vasul primit. Au rămas uimiți că le-a mulțumit în rusă. I-au dus într-o sală unde au primit mâncare gustoasă de orez și o bucată mare de fagure. Era prea mult pentru o masă; au tăiat-o în două și jumătate au lăsat-o pe farfuria adusă.

I-au condus în altă sală cu aparate și câțiva militari, iar șefului, care o rupea „paruski”, au trebuit să-i povestească problema lor. De fapt, Dumitru vorbea, că Marek l-a lăsat pe el să discute, răspunzând doar, când era întrebat. Uneori erau întrerupți și șeful, să-i zicem așa, pentru că ei nu cunoșteau gradele lor, le traducea, mereu, celorlalți pe ale căror fețe se vedeau dese schimbări de expresii: uluire, groază, melancolie, când au amintit de cântatul în frunză.

Discuția a durat peste o oră în ziua aceea. Șeful i-a bătut, amical, cu palma pe spate, întărindu-le convingerea că nu îi consideră prizonierii lor. De altfel, după ce a vorbit la un aparat necunoscut lor, cu alt militar, le-a comunicat că în scurt timp vor fi duși la ambasaderele respective, în capitală. Le-a fost rușine să întrebe ce-s acelea; ei, de la coarnea plugului, nu au întâlnit cuvântul în tot ce au citit, dar intuiția lor a fost bună, că or fi case românești (ceea ce s-a adevărit).

– Acum, prietene Marek, să nu ne facem de râs, să aducem noi cumva vorba, să spună ei cum se numește capitala lor.

În acel pichet militar au stat câteva zile. Șeful l-a rugat pe Dumitru să caute frunze și în fiecare seară, după ce terminau o tură de poveste, el le cânta chinezilor. Se pare că și chinezii aveau nostalgii, doar și ei erau departe de familiile lor; se vedea la unii cum ochisorii aceia oblici se umplu de lacrimi.

– Cred că la voi în capitală nu se cântă la așa ceva, zise Marek.

– Într-adevăr, în capitală nu știu de așa ceva și eu... sunt din Beijing, iar Dumitru și Marek se priviră cu subînțeleș.

Acolo, la grănicerii chinezi, au simțit cum li se așterne un echilibru interior, că nu au fost împușcați, ci tratați omenește.

Și Dumitru spuse o rugăciune, mulțumind Celui de Sus pentru aceasta, dar și pentru Ivan, că a fost lăsat să plece teafăr, chiar dacă paznicul era ateu sau, poate, nu era?!

Nordul Chinei

Doi români care au cucerit lumea cântând din frunză. La fel, Dumitru i-a cucerit pe chinezii salvatori, cântând din frunză

„Plimbat” cu elicopterul

Dumitru povestește:

– Era vineri dimineța. Cum noaptea ne vizită o ploicică, adierile de aer erau mai înmiresmate ca în Rusia sau, poate, purtau în ele și mireasma libertății, cum o simțeam eu și Marek. Se anunța o zi frumoasă. Șeful veni cu un grănicer când mâncam și ne spuse că într-o oră vine un elicopter să ne ducă până la un alt pichet militar și să-l urmărim pe subofițer la magazia de haine, că n-o să ne trimită spre capitală în ținuta de vechituri de pe noi. Acolo am găsit mărimi potrivite de vară: tricou și pantalon gri-închis, dar și câte un veston gri cu alb pentru vreme de ploaie, precum și lenjerie. Numai încălțăminte nu aveau. Ne-am înțeles, fără cuvinte, destul de bine cu grănicerul prin acea „limbă universală”: gestică! Am mers la sala de dușuri, am făcut pe frizerii unul față de celălalt: ne-am mai tuns din chica crescută, fața am ras-o doar puțin cu bricele primite, iar părul de pe obraji și barba le-am tăiat cât mai scurt cu puțință. După duș, ne-am privit îmbrăcați în oglindă, mai să nu ne recunoaștem. Marek veni pe la spatele meu, întinse mâinile către ochi și cu două degete trase ușor, spre urechi, de coada lor:

– Vai, Dimitri, chiar arăți de parcă ai fi chinez!

– Dacă-ți întind și eu ochii, tu crezi că nu ești la fel?

În oglindă, Dumitru vedea o față ușor prelungă, fără grăsime pe gât, normal, de la atâta activitate fizică; ochii albaștri, sub niște sprâncene arcuite, neîncărunțite, cu privirea ce te sfredelea când se uita la tine, iar părul din cap, deși cărunt, era încă bogat, doar cu ușoare urme de calviție, lateral, pe frunte, de se mira cum lui Marek, mult mai tânăr, îi dispăruse părul, chiar de mult și-i rămase doar, de-un lat de palmă, în dosul capului. Marek, mai scund decât Dimi, cu fața mai rotundă, avea ochii de un albastru pal și era mereu pus pe șotii. Se strâmba în fața oglinzii, scotea limba la chipul necunoscut, schimbându-și mereu fizionomia. Grănicerul le aduse un coș să arunce rufele folosite.

– Ce zici, Dimitri, nu păstrăm salopetele ca amintire, că în ele am pornit spre libertate?

– Că bine spui, uite, ne-au dat și două ranițe mai mici să punem în ele cele de trebuință, iar lenjeria, în coș cu ea, de aruncat! Marek, să știi că am o presimțire ciudată, că ceva nu este în regulă.

– Ce să nu fie, doar vezi ce bine ne-au primit.

– Bine ar fi să mă înșel, zise Dimitri.

Subofițerul i-a dus iar la șeful pichetului de grăniceri care le-a spus într-o rusă aproximativă:

– Tovarăși, am ceva important de discutat cu voi.

Dimitri și Marek și-au aruncat priviri cu subînțeles.

– Ce s-a întâmplat acolo cu voi, pentru a nu se crea o situație internațională neplăcută, l-am lăsat pe

paznic să plece. La intruziunea pe teritoriul nostru se putea lăsa și cu împușcături, dar ne-am dat seama, după îmbrăcămintă, că voi doi nu erați militari, de aceea am procedat așa cum știți. Desigur, văzând că lipsiți, au trimis echipă să vă caute; posibil să-l fi întâlnit pe paznic care le-or fi explicat situația. Cum îl vor trata este problema lor, măcar l-am lăsat în viață. Cât de curând, ne așteptăm să fim contactați, dar noi le-am luat-o înainte și am informat forurile competente, iar acestea, ambasadele. Nu cred că vor face vâlvă, deoarece s-ar crea probleme pentru ei, fiindcă erați pe pământ chinezesc și prizonieri la ei de prea mulți ani. Veți fi transportați din pichet în pichet cu elicoptere, distanța de la vest la est fiind mare și, de la ultimul, veți fi duși în capitală cu avion militar. Deja, se aude elicopterul care vine cu un translator.

Și ofițerul i-a îmbrățișat pe cei doi la despărțire, aceștia mulțumindu-i călduros pentru omenia lor și pentru rusul rămas în viață, care a fost cumsecade și mulți ani paznicul grupei lor de 10 prizonieri, căreia-i spuneau „desiatină”.

– Sper să ne păstrați o amintire plăcută, să treceți cu bine peste acest neajuns. Când ajungeți la ambasadă, veți primi mai multe informații. Acum, luați-vă bagajul și să ieșim în poienița din spate. Vă dau o cutie de tablă în care am păstrat un fagure pentru colegii de acolo, Știu totul despre voi.

Dimitri și Marek au fost conduși de aproape toată echipa, căreia i-au adresat sincere mulțumiri.

– Deci asta a fost presimțirea mea, totuși nu atât de rea, îi spuse în maghiară Dumitru lui Marek: să nu se facă prea mult caz de prinderea noastră.

– Să luăm câte-o piatră în gură, că în așa ceva n-am mai urcat să ne plimbăm, așa se zice la noi în Ardeal, i se adresă Dumitru lui Marek.

Chinezul translator a coborât cu niște acte pentru semnătură, a făcut cunștință cu cei doi, pe urmă s-au urcat înăuntru, ei salutând pilotul, care a început să înalțe vertical elicopterul și să ia direcția spre est.

Cu haine asemănătoare au fost îmbrăcați ce doi și urcați în elicopter, spre libertate

*

– Pichete de graniță mai sunt două, le spuse chinezul, pe urmă, încă trei garnizoane în sudul deșertului Gobi și apoi, preluați de avion, spre capitala Beijing. De-a lungul acestui traseu, relieful este foarte variat: munții înalți i-am lăsat în urmă, vedeți aici creste de munți mijlocii, urmează zone mai joase cu dealuri terasate cu plantații de orez. Traseul va urma o zonă împădurită în sudul marelui deșert Gobi pentru a opri tendința lui de extindere spre sud. Traseul a fost ales ca să vedeți și Marele Zid Chinezesc, o construcție uimitoare făcută în antichitate de către înaintașii noștri pentru a stopa incursiunile popoarelor nomade pe teritoriul nostru. Este un gest acordat de autoritățile noastre României, prietena R.P.Chineze. Turiștii plătesc bani mulți ca să vadă, să viziteze această realizare impresionantă. Cazul vostru a fost dezbătut la nivel înalt, dar veți primi mai multe informații când o să fiți la ambasade.

– Ce oameni de omenie am întâlnit în țara dv. Puteam să fim morți, dar se vede că ajutându-ne, noi vom ajunge în țările noastre, i se adresă Dumitru chinezului.

– Cine ar fi crezut că ne vom confrunta cu o atare situație? spuse pilotul care era atent la ce-i traducea celălalt.

– Tovarăși: Dimi, prescurtat, da? și Marek, eu sunt Li și o să vă însoțesc până în capitală, iar pilotul se numește Ji.

După o oră și jumătate au ajuns la destinație. Și-au luat bagajele și Dumitru i-a întins cutia cu faguri lui Li să i-o dea ofițerului care conduce pichetul.

– O dați dv, că nu eu am muncit pentru miere.

Întâlnirea a fost la fel de primitoare. În timpul cinei, Dumitru și Marek încercau și ei să folosească bețișoarele, dar ofițerul, văzând cum se chinuiesc, porunci să le aducă linguri din dotarea bucătăriei. Cei doi nu s-au supărat cum se amuzau privindu-i, când mâncarea le scăpa printre bețe, râzând și ei. Au pus mâna pe linguri și terminară din farfurie cât „ai zice pește”, de se uitau chinezii la ei, cu uimire, iar băutura, ușor acidulată, le-a căzut tare bine. Au mulțumit pentru amabilitate, dar șeful nu i-a lăsat să se retragă așa devreme, l-a rugat pe român să le cânte un pic din frunză, afară, unde vor sta în jurul unui mic foc de tabără. Dumitru a cerut voie cinci minute să caute frunze potrivite. A venit cu două crenguțe cu frunze late și șeful a bătut cu palma în scaunul liber, din dreapta lui, Marek era deja lângă ofițer, în stânga. Dumitru privi pe chinezi și-i vedea atât de asemănători, parcă erau frați. Numai când erau în picioare și de înălțimi diferite, ce-i mai deosebeau.

– Hai, tovarășe Dimi, să te auzim, așa ți se mai spune, da? zise ofițerul, uitându-se în jos, la încălțăminte jerpelită a celor doi și imediat îi cântă niște propoziții unui subaltern, iar acesta ridică palma dreaptă arătând că a înțeles.

Și începu Dumitru să cânte diferite cântece, de se minunau chinezii, iar când a încheiat cu **Ciocârlia**, la care a rupt multe frunze până a învățat-o binișor, acasă, s-a ridicat auditoriul în picioare.

– Ia uite, ce bine imită omul acesta ciocârlia noastră, zise șeful.

De parcă numai ei ar avea ciocârlii, gândi ardeleanul.

L-au rugat să mai cânte ceva și ca o vedetă a făcut un bis, imitând cucul de data aceasta, apoi s-a înclinat în fața lor. Când a terminat de cântat, au început chinezii să aplaude și să-și ștergă pleoapele cu dosul palmei. A venit ghidul cu un chinez mai mărunțel - pe ăsta nu-l mai confundă - ca să meargă la magazie să primească încălțăminte. Au primit câte două perechi de șosete și niște pantofi gri, asemănători adidașilor noștri.

– Marek, râzând: îi luăm cu noi pe cei vechi?

– Lasă-i încolo de jerpeliți, salopeta este altceva, o spălăm și o ducem curată, zise Dumitru bine dispus.

*

A doua zi veni alt elicopter. Pilotul a făcut o mică pauză, aducând acte la semnat ofițerului de grăniceri; făcu cunoștință și cu cei doi pasageri, care, din nou, și-au luat rămas bun cu mulțumiri și, însoțiți de ghid, s-au îmbarcat în elicopter. Pentru ei, translatorul deveni ghid, care le explica tot traseul, ca la turiști. Când au văzut, pentru prima dată, pante terasate cu niște culturi, li s-a

explicat că așa se cultivă în zone deluroase, orezul-cereala de bază a chinezilor.

– Marek, orezul ăsta pentru ei este ca porumbul pe la noi, îi spuse românul în rusă, folosind limba cunoscută de ghid, poate și de pilot. Dar cum udă cultura, doar nu pot aștepta numai când plouă? întrebă Dumitru, care, între timp, aflase că orezul cere multă apă.

– Se aleg versanții cei mai apropiați de pârâiașe și un sistem ingenios de irigații este dus la fiecare terasă, îi informă ghidul.

*

Au ajuns la ultimul pichet de grăniceri, la fel de bine primiți. Seara, românul s-a produs cu repertoriul cunoscut. După ce a terminat, ghidul a venit cu un ofițer care dorea să i se spună cum să procedeze să cânte și el din frunză, crede că nu-i așa de greu, deoarece știa cânta la muzicuță. După ce a primit explicațiile necesare, Dumitru i-a lipit o frunză pe buza de jos. Chinezul era voinic; trase adânc aer în piept, îi dădu drumul în gură, își înfoie obrații, fața lui deveni o lună plină, de se uită românul mirat la el. Și, numai ce, din aerul trimis cu forță în frunză, se auziră niște sunete atât de zgomotoase, asemenea unor pârțuri, iar asistența izbucni într-un râs delirant. Dumitru și Marek și-au pus câte-o mână la ochi, lăsând capul în jos, neputându-se abține de la râs, dar, din respect, încercau să-l mai atenueze. Chinezul aruncă frunza ferfeniță și părăsi grupul.

– Ei, ați văzut ce ușor este să cânti la frunză de prima dată? zise ghidul.

Și lumea se porni iar pe râs.

*

Călătoria lor fascinantă, din garnizoană în garnizoană, din elicopter în elicopter, de unde au văzut o mare întindere din teritoriul chinez, și-o vor aminti toată viața ce-o mai au de trăit și de povestit acasă.

Din alt elicopter au văzut o zonă deșertică, mare. Nu se așteptau să vadă aici și deșert unde alternau zone cu pietriș și ceva vegetație pipernicită cu dune imense de nisip, ce nu se mai terminau în fața ochilor.

– Deșertul se numește Gobi și granița cu Mongolia, aici, trece prin el. Mongolii îl au cam 30%, iar noi, restul, spuse ghidul. Cum are tendința de a se întinde spre sud, partidul și guvernul nostru au inițiat o împădurire masivă de-a lungul acestei părți a deșertului, tocmai pentru a stopa înaintarea, dar și să atenueze furtunile de praf și este numit Marele Zid Verde.

– Zona semideșertică, ați văzut, are vegetația adaptată condițiilor de aici, cum sunt: tufișul de salvie sau saxualul, un arbust lemnos, iar ca animale se găsesc: lupi, gazele, dihori, ursul Gobi, capra de cașmir. Temperaturile variază între minus 40 grade C, iarna, și plus 40 grade C, vara. Are și oaze la distanțe mari între ele, care, de fapt, marchează vechile rute de caravane cu

cămile. În anul 1922, s-au găsite fosile de ouă de dinozauri, reptile preistorice, un gen de șopârle gigantice.

În altă zi, au părăsit ultimul pichet de grăniceri, elicopterul survolând nordul Chinei, zona deluroasă, unde li se înfățișă privirii o linie șerpuită a unui zid construit pe creste de munți.

– Este Marele Zid Chinezesc, una din mărețele construcții ale țării, dar și ale lumii, le relată ghidul. (trecut din 1987, de către UNESCO, pe lista patrimoniului universal, n.a.)

– Construcția lui a început în secolul al III-lea î.e.n., ca mijloc de apărare contra atacurilor popoarelor nomade din nordul Chinei și a durat peste 1800 de ani, până în 1644, o dată cu căderea dinastiei Ming. Are o lungime de peste 21.190 Km ce se întind de-a lungul a 15 provincii, iar zidurile sunt înalte de 5m. În mortarul din pământ și piatră au încorporat amidon de orez care i-a dat și-i dă această rezistență în timp. Are turnuri înalte de câte 12 m, cu rol de observare, depozit de arme și de transmitere de semnale în caz de primejdie, prin mijloace prestabilite în acele vremuri. Există și o legendă: soțul unei femei, Meng, a murit construind zidul, rămas sub dărâmbături. Plânsul ei era atât de puternic, încât o secțiune a zidului s-a prăbușit, dezvăluind oasele soțului, astfel le-a putut îngropa ritualic.

Românul și cehul și-au exprimat mulțumirea pentru că autoritățile le-au permis să vadă această bijuterie a poporului chinez, elicopterul ieșind puțin din

traseul lui. Și timpul a fost de partea lor, cu zile însorite; din când în când, se prefigurau pe cer nori albicioși.

– Vedeți acum fluviul din față? Îl vom survola de două ori, zise Li.

– Parcă face o buclă spre nord, observă Dumitru.

– Da, este Fluviul Galben, care urcă spre nord unde face acea buclă, pe urmă coboară spre sud, o ia spre est și se varsă în Marea Galbenă.

– La noi, râurile sunt limpezi pe timp frumos, acesta arată cam mocirlos.

– Arată așa pentru că aduce aluviuni nisipoase care-i dau culoarea gălbuie; din această cauză a primit și respectiva denumire.

– În orașul spre care ne îndreptăm și spre ultima garnizoană din acest drum, ne așteapă un mic avion militar pentru a ne duce în capitală. Aici se termină rolul meu de ghid, continuând doar ca translator.

– Ne face deosebită plăcere că v-am cunoscut, o să avem ce povesti acasă despre toți chinezii de omenie care ne-au salvat și ne-au asigurat niște condiții minunate, la care nici nu visam, îi spuse Dumitru.

Această garnizoană avea un perimetru mult mai mare la marginea orașului, și un mic aerodrom adecvat acestui tip de avioane, de transport rapid între centrele militare.

*

Elicopterul a aterizat lin, vădind experiența pilotului. Jos, au fost conduși într-un birou, la comandant, care tocmai încheia o convorbire la telefon și i-a întâmpinat amical, vorbindu-le rusește, dând mâna cu ei, care s-au prezentat politicos ofițerului.

– Tovarăși, echipa mea este nerăbdătoare să vă cunoască. Faima întâmplării și talentul de cântăreț din frunză v-au precedat. Acum, veți fi conduși la dormitor, unde aveți și baie; într-o jumătate de oră ne întâlnim la masă. Noi am decalat puțin ora la cantină, ca să servim împreună mâncarea.

Au primit un dormitor cu două paturi, iar Li, altul. S-a prezentat un subofițer de i-a condus la masă, cu locuri reținute lângă comandant. Ghidul le-a spus că este colonel. Și aici le-au pus tacâmuri europene, știau de problema anterioară. Prânzul s-a prelungit un pic, pentru că, mereu, comandantul le punea întrebări, voind să știe mai multe despre patimile lor.

– După-amiază vă oferim o plimbare prin orașul nostru, dacă vreți, deoarece mâine dimineață decolați spre capitală.

– Ne va face plăcere să cunoaștem orașul din frumoasa dv. țară.

Le-au dat o mașină decapotabilă cu șofer pentru cei patru: Dumitru, Marek, Li și un nou ghid pentru prezentarea punctelor de atracție ale orașului. Au trecut

prin fața multor tarabe stradale, care vindeau tot felul de preparate furnicarului din stradă.

– Aici este așa o mulțime de oameni, cum era la noi, când porneam la asalt, îi zise Dumitru lui Li.

– Noi suntem un popor numeros, cu cea mai multă populație de pe glob. Trebuie, neapărat, să gustați un preparat chinezesc și ghidul le cumpără renumitele Baozi-chifle aburite cu aromă de sare, cu umplutură de carne tocată și legume.

– Sunt foarte gustoase, îi spuseră ce doi, savurându-le.

Străzile erau teribil de aglomerate, poate ieșeau oamenii de la muncă. Au privit mirați cum un chinez trăgea de ceva cu două roți mai mari, pe care era instalată o turistă, ca într-o cameră de păpuși.

– Se numește ricșă și este mijloc tradițional de transport, cu unul sau două locuri, pe distanțe scurte, zise noul ghid, dar avem și mijloace auto de transport în oraș, de capacitate mai mică sau mai mare. Ricșele se păstrează și acum, dar s-au modernizat în sensul că au în față bicicleta, iar cărătorul pedalează sau nu, dacă bicicleta este pe bază de acumulator.

Curând au ajuns la garnizoană. Mai aveau o oră până la cină. Acolo le-a făcut cunoștință cu pilotul avionului, o persoană tânără, cu mișcări agile.

– Oare nu-i prea tânăr? gândi Dumitru.

– Este un om experimentat, care arată mai tânăr, dar are 31 de ani și conduce de 6 ani, zise Li, parcă ghicind gândul românului.

– După cină, colonelul anunță: vom ieși toți la foisor, ca să ne încânte tovarășul Dumitru cu cântecele deosebite din țara sa, mai ales cu Ciocârlia și Cucu, care sunt și pe „limba” noastră.

Dumitru a pus tot sufletul în interpretare și parcă, aici, a fost mai bună ca în celelalte dăți. Au urmat aplauze prelungite și a trebuit să iasă „la scenă deschisă” pentru bis, până când românul i-a anunțat că s-au terminat frunzele.

Românul și cehul s-au retras, mulțumindu-le cu onestitate pentru ospitalitatea remarcabilă. La dormitor:

– Ce zici, Dimi, acasă, punem și noi om să tragă la trăsură?

– Ei, nici chiar așa. La noi sunt destui cai, care, aici, în atare înghesuială nu pot fi folosiți, iar trăsura este de trei ori mai mare și mai grea decât rîcșă, dar chiflele alea cu nume ciudat chiar sunt foarte gustoase. Să ne culcăm, că ne așteaptă altă zi interesantă spre libertate.

– Să ne pregătim, Marek, că afară-i deja forfotă, zise Dumitru, trezindu-se.

La orizont, zorii se îțeau sub forma unei panglici portocalii și înguste, întinsă peste verdele întunecat al pădurii. Curând, din spatele ei, soarele țâșni și discul său învăpăiat se înalță maiestuos; cerul se limpezi într-un albastru diafan, care deveni tot mai intens. Comandantul

și încă un ofițer, după micul dejun, au venit cu ei la aerodrom, unde-i aștepta avionul militar. Le-au scuturat mâna tovarășește și cei doi împreună cu ghidul au urcat în avion.

Terace cu orez, cultură

Deșertul Gobi

Caravană în deșert

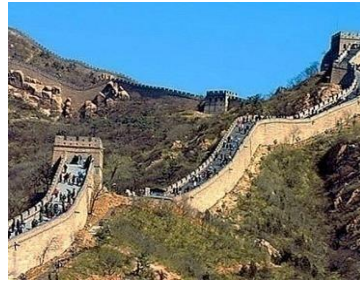

Gobi: Lacul Crescent
(Semilună)

Pagode, o minunăție a chinezilor

Marele Zid Chinezesc, înscris de UNESCO în patrimoniul universal

Imagini din primul oraș vizitat împreună cu ghidul. Baozi-găluști aburite în aromă de sare (comerțul stradal). Chinez trăgând ricișă cu o turistă. Ricișă modernizată, tip bicicletă.

La Ambasada României din Beijing (Pekin)

– Marek, ar trebui să luăm câte-o piatră în gură, că nici în avion noi nu am călătorit.

Li, Dumitru, Marek și alți doi ofițeri au luat loc în spatele pilotului pe niște bănci cu mânere de sprijin ce dădea impresia, de scaune. Într-adevăr, decolarea a fost lină și avionul a luat direcția spre sud-est. Câteva bubuituri puternice au lovit aerul undeva în depărtare.

– Va fi furtună, dar nu vă speriați, într-o jumătate de oră ajungem; va ploua doar spre seară, spuse pilotul.

Dumitru se gândea, de unde știe el că va ploua, fiind tinerel, nu ca bunicul meu care spunea că va ploua în scurt timp, deși afară era frumos.

– Eram băiețel și toți ai casei lucram la strânsul fânului, bineînțeles, eu mai mult jucându-mă, însă îmi plăcea să stau pe lângă bunicu.

– Haideți, dați-i zor că peste vreo două ore va ploua.

– De unde știi, bunicule, că o să plouă? doar este soare, ici, colo, câte-un nor alburu.

– M-anunță cerul.

– Da', cum te anunță, bunicule?

– Mi-anunță oasele și când eu vroiam să-l întreb cum i le anunță, bunicul s-a urcat pe claie, iar tata îi dădea pale de fân cu furca, să le clădească, apăsându-le cu picioarele și bunica, împreună cu mama, greblând ce-a mai rămas.

Mai târziu, a înțeles Dumitru cum este problema cu oasele.

– V-am povestit despre bunicul, deoarece și oasele mele mă anunță că va ploua, dar pilotul are oase tinere, încă nu are cum să fie „anunțat”.

După traducere, au început toți să râdă, de parcă le-ar fi zis un banc.

– Pilotul are un al șaselea simț dobândit din mulțimea orelor de zbor la înălțime, de unde are un orizont mai larg decât al nostru, care mai avem ani până la bătrânețe, spuse Li.

Lateralele avionului nu erau cu geamuri, specific acestui tip de aeronavă, de aceea privirea le trecea prin parbrizul pilotului și întâlnea vârfuri de păduri închise la culoare, pe urmă o zonă deluroasă cu terase verzi de orez- recolta a doua, zise Li și în sfârșit șes, după care avionul se apropia de o aglomerare imensă de clădiri.

– Aceasta este capitala țării noastre, Beijing, relată cu mândrie ghidul. Este numit și Capitala Nordului. Este o metropolă (cu multe milioane de locuitori) care și-a păstrat și farmecul trecutului: temple, târguri, ceainării, cu străduțe pline de animație ce se îmbină cu clădiri moderne. Imediat vom ateriza pe un aerodrom militar de la marginea orașului.

La coborâre, avionul a rulat ușor pe pistă, timp în care celor doi le-a „venit inima la loc”.

– Aici se termină, cu adevărat, rolul meu de ghid, de translator, îi anunță Li; sper că v-ați simțit bine în

compania mea. Jos, veți fi preluați de alți doi ofițeri. Dumitru și Marek i-au îmbrățișat pe toți la despărțire, dar mai mult pe ghid. Românul îi spusese pilotului: ca..., schimbarea vremii să nu-i „anunțe” oasele niciodată, la care acesta zâmbi.

*

La vreo 50 de metri, îi așteptau doi civili lângă o mașină neagră, lucioasă, culmea! avea înscrisă marca rusească „Volga”, văzând-o, pe cei doi îi trecură fiori.

Li a vorbit cu ei în chineză; unul, mai înalt, avea o voce tăioasă și seacă ca și cum ar fi scuturat cuvintele. Bineînțeles, a stat să-i vadă urcați în mașina care a pornit rapid spre o ieșire laterală din aerodrom. Dumitru se mira de ce civili, dacă erau ofițeri, nu erau în uniformă.

Urmă o tăcere îndelungă, iar labirintul străzilor, aglomerația lor, agitația generală a orașului, le dădea fiori de tensiune; li se părea că toți de pe stradă se cunosc între ei. Mașina i-a „debarcat” în fața unei clădiri austere, cu gratii la geamurile de la parter.

– Aceasta este o ambasadă? întrebă românul.

– Nu, răspunse un chinez, în rusă.

Pe cei doi îi cuprinse iar teama; ei nu știau că fiecare stat are un serviciu special, de securitate, fiind primul care afla totul despre oricine intra în țara respectivă.

– Aici o să dați o declarație semnată, prin răspunsurile la întrebările puse; încă sunteți pe pământ

chinezesc, pe urmă vă ducem la ambasadele respective. Înăuntru, vă ducem la un bufet să serviți o gustare, deoarece, interogatoriul va dura ceva timp. Să vă luați rămas bun acolo, apoi, fiecare când termină declarația va fi condus la ambasada sa, de fapt, cehul are consulat. După gustare, s-au înțeles să apeleze la ambasadă, ca să le dea informația exactă de adresă actuală pentru a ține legătura unul cu altul. Douăzeci și trei de ani, de conviețuire împreună, în condiții atât de vitrege, nu-s de aruncat. S-au îmbrățișat, despărțindu-se cu lacrimi în ochi. Lui Marek, ele îi curgeau pe obraz, simțindu-se îndatorat lui Dumitru prin comportamentul său de responsabil de „desiatină”, prin care a avut prilejul să ajungă până aici.

Cei doi și-au mai revenit, văzând că nu-i lasă înfometăți, pe urmă au fost conduși în birouri separate. La o masă, Dumitru avea în fața lui un aparat și doi civili care-i puneau întrebări în română sau uneori în rusă, începând cu amintiri de acasă, cu înrolarea la oaste și toate peripețiile de-a lungul a 23 de ani de prizonierat. Un băiat de la bufet, le aduse, între timp, câte-o cafea naturală și un pahar cu apă. A trebuit să repete totul, de la intrarea pe pământ chinezesc, până la preluarea de către ei, deși Dumitru avea impresia că știa deja. Gustul și efectul acestei cafele îl cunoștea de la grăniceri; bineînțeles, nu era precum gustul cafelei de cicoare băută acasă în zilele de post sau, ocazional, cu lapte, completare la o mâncare.

Ofițerul, vorbitor de română, îi aduse de la aparat mai multe coli scrise în limba maternă, dar și cu însemne chinezești, cu întrebările și răspunsurile date, pe care a trebuit să le semneze.

– Acum, tovarășe Dumitru Pripon, mergem la Ambasada Republicii Socialiste România, unde sunteți așteptat.

*

Au coborât la mașina din curte; aceeași mașină neagră, însă de data asta ardeleanul avea sufletul ușurat de îndoielile încercate. Au mers pe străzi cu semafor, dar la treceri de pietoni, n-a văzut în viața lui asemenea buluceală de oameni.

Au ajuns în fața unei clădiri cu etaj, cu verdeață de la alee, chiar fără gard în față și au parcat lângă niște scări alungite, spre care se vedeau trei uși, una deschizându-se din care au ieșit două persoane în întâmpinare.

– Bună ziua, tovarăși! V-am adus pe tov. Dumitru Pripon, românul rătăcitor. Tovarășe, mi-a făcut plăcere să vă cunosc și sunt impresionat de calvarul vieții pe care ați avut-o. Acum, vă las între conașionalii dv., zise chinezul dând mâna cu Dumitru.

Românii s-au recomandat și l-au dus la etajul doi într-o cameră îngustă cu un pat, o masă mică cu două scaune, un fotoliu în fața geamului și un grup social cu duș.

– Mai avem disponibilă o cameră mult mai mare, cu două paturi, dar ne-am gândit să fii singur, să nu te deranjeze nimeni. Ai timp să faci un duș, pe urmă te ducem la bucătărie că ți-a fost păstrată mâncare caldă. Vei face cunoștință cu tov. ambasador și cu secretarul de partid, la cină, și cu toți românii din ambasadă.

Ardeleanul se simțea amețit după toate întâmplările zilei și știa că, dintr-o clipă în alta, somnul avea să-l cuprindă. Și-l cuprinse așa de bine, de nici n-a știut cât dormise, când o bătaie-n ușă și o voce fermă îl trezi.

– Intră, îl invită Dumitru.

Tov.Ion, pe care-l cunoscuse anterior, având o înălțime respectabilă și vorbă rapidă de regățean, învârti un scaun și se așeză cu spatele la geam; deja se-nsera.

– Trebuie să-ți spun că, potrivit recentului Congres al Partidului Comunist Român, denumirea țării nu mai este Republica Populară România, ci devine Republica Socialistă România, iar secretar general, tovarășul Nicolae Ceaușescu; șeful statului este tovarășul Chivu Stoica.

Ardeleanul, privind-l, vedea afară prin geam, cum azurul cerului se învelise cu o pătură cenușie de nori care se izbeau unii de alții, despicând-i cu scânteieri șerpești, pe urmă, trimițând tunete, de parcă, canonadele de la Cotul Donului se mutaseră aici. Apoi, geamul fu lovit de stropi mari de ploaie, care se prelingeau pe sticlă

ca niște mici pârlăieșe. Uite c-a avut dreptate pilotul, dar și „oasele” mele, gândi Dumitru.

– Nu scoți cheia din ușă s-o închizi? întrebă Ion.

– De ce? Aici, mă simt ca acasă la mine și n-am nimic ce-ar putea tenta.

– Nu se știe..., zise malițios Ion.

– Ei, nu vă gândiți la lucruri slabe, îi răspunse Dumitru.

– Am glumit, am vrut doar să-ți mai descrețesc fruntea, că ai o încrâncenare în tine ce dă pe dinafară.

Când au ajuns, toate mesele de patru persoane erau alipite, cu locurile ocupate, în afară de cel din capul mesei și cele laterale, în stânga, pentru ardelean, lângă el se așeză tov. Ion și cele din dreapta rămase libere. Imediat a venit „șefu” cu soția, lumea ridicându-se în semn de respect.

– Excelența Sa, tovarășul Ambasador al Republicii Socialiste România, în Republica Populară China, tovarășul Dumitru Gheorghiu, cu soția, tov. Irina Gheorghiu și veteranul nostru, tov. Dumitru Pripon, făcu prezentările tov. Ion.

– Iată, că am aici un „tiz”, dar din Ardeal, zise tovul, strângându-i mâna dreaptă cu ambele mâini, pe care „veteranul” le simți ca pe niște pernițe moi și Dumitru înclină capul, cu respect, spre ei.

– Să ne așezăm, acum. Am înțeles că ești dintr-un sat de câmpie, de lângă Bistrița, la care „tizul” aprobă și

nu mai apucă să vorbească, deoarece ambasadorul spuse rapid:

– Tov. Ion, te rog prezintă pe fiecare musafirului nostru și să începem a ridica, la prezentare, paharul de coniac, primele le închinăm eu și soția, fiind aproape, le și ciocnim așa cum este obiceiul românesc; câteva persoane sunt la datorie, o să le cunoști mâine. Tot mâine vom avea o discuție mai detaliată.

Dumitru închină în dreapta lui, privindu-i cu simpatie în ochi, la fel și pe tov. Ion, pe urmă, ridică paharul la fiecare. Ambasadorul era un om ceva mai scund decât el, însă puțin supraponderal, tuns scurt, cu fața ușor smeadă și niște ochi căprui, sfredelitori, a căror privire o întorcea mereu și o plimba cu insistență asupra soției, iar sub nasul acvilin, cât era buza, se întindea o mustață neagră, tunsă scurt. Părul des era ușor înspicat. Consoarta era binișor mai tânără, dar și frumoasă, cu ochii viorii, mereu întrebători, privind cu mirare la musafir, de parcă aștepta niște răspunsuri.

– Și eu sunt ardeleană, din Brașov, spuse cu o voce domoală, care-i merse la suflet și dorul de satul său, mai abitir, îi rodea inima acum.

Masa decurse în tăcere și cu un pahar de vin de Drăgășani la urmă, care le-a încălzit gâtul; fiecare veni să dea mâna cu Dumitru, spunându-și iar numele, ca să fie ținut minte, apoi, îndreptându-se spre camerele lor. Mai era puțin până se înnopta. Între timp, furtuna se potoli, doar câteva fulgere mai luminară cerul care în scurt timp

se limpezi, de parcă cineva îi măturase rapid întinderea cenușie.

După primirea frumoasă ce i se făcuse, pe Dumitru îl cuprinse o liniște sufletească, care încerca să atenueze amintirile zilelor de război, ale calvarului îndurat.

*

A doua zi, veni tov. Ion și-l conduse în biroul ambasadorului, unde fu poftit să ocupe loc într-un scaun confortabil, lângă o masă ușor alungită, față-n față cu excelența sa și încă un tovarăș care s-a recomandat Stanciu; nu-l văzuse în seara dinainte.

– Tovarășe Pripon, noi trebuie să înregistrăm tot ce s-a întâmplat cu dumneata, inclusiv amănunte privind familia, locul de origine. Sunt cerute în țară, unde îți vor face buletin de identitate și pașaport, ultimul fiind necesar la întoarcerea cu avionul. Primul va servi la identificare de cetățean român și la întocmirea unor acte de pensie ce o vei primi din partea R.S.România pentru această perioadă lungă, petrecută în prizonierat. Pașaportul va fi trimis aici, iar buletinul îl vei primi la sosirea în București, unde vei fi așteptat la aeroport. Acum, îți vom face și o poză pentru acte.

Dumitru reuși să se relaxeze și privi la tov. Ion, care-i fotografia chipul cu ochii săi albaștri, străbătuți totuși de o undă de neliniște.

După ce terminară, ambasadorul îi spuse că tov. Ion va fi mereu însoțitorul său, chiar și când vor pleca în oraș.

– Dânsul cunoaște și chineza prin intermediul limbii ruse, învățată aici, la facultate, trimis din țară. Cât timp ești oaspetele nostru, până îți vin actele, m-am gândit să-ți prezentăm câteva atracții turistice din această metropolă ce are peste opt milioane de locuitori. Am înțeles că îți plăcea să citești. Avem o bibliotecă, poți împrumuta cărți, când vrei.

– Vă mulțumesc mult pentru amabilitate, Excelența Voastră. În tot răul și un mare bine. Dacă nu era prizonieratul cu situația creată, eu, un umil țăran nu reușeam să cunosc o ambasadă românească. Tovarășul Ion îmi va aduce la cunoștință cât mai multe informații despre România. Din 1941, când am fost încorporat de către unguri și dus la război împotriva Rusiei, știu puțin despre schimbările avute, atât cât m-au informat tovarășii grăniceri, precum și de la tov. Ion.

– Sincer îți spun, dacă nu știam că ești țăran, puteam crede că ești cu mai multă școală; te exprimi ca un om instruit. În continuare, îți doresc să te simți bine în casa noastră românească și spor la citit, tov. Dumitru!

Ardeleanul l-a rugat pe tov. Ion să-i arate grădina din spatele clădirii, cât va mai sta să se bucure de frumusețea florilor de toamnă, de aici.

– Tov. Dumitru, ai citit romanele lui Liviu Rebreanu, scriitor din zona Năsăudului: Pădurea

spânzuraților, Ion sau Răscoala? Le avem în bibliotecă. Pentru început, îți recomand Pădurea spânzuraților referitor la fratele scriitorului, ofițer în armata austro-ungară, de unde dezertează pentru a trece Carpații la ostașii din România. Nu-ți spun mai mult; este caz autentic. Acum, te las să te relaxezi în părculețul nostru și după cină o să-ți aduc cartea.

Dumitru făcu un tur al grădinii, admirând flori necunoscute la el în sat sau chiar în Bistrița. Se uită la frunzele unor arbuști, încercând două, diferite, bucurându-se că sunt bune pentru cântat. Se așeză pe o bancă și lăsă amintirile să-i inunde imaginația, cufundându-se tot mai mult în această vârtoare de imagini. Viața trecuse ca un tăvălug peste el în cei 24 de ani, smuls de acasă: războiul și prizonieratul. Îl cuprinse o moleșeală și se ciupi tare de mână ca să vadă dacă se trezește dintr-un vis sau e realitate. Însă, grădina i se înfățișa în toată splendoarea ei, deci nu-i vis, gândi ardeleanul.

Seara se instalează repede. Tov. Ion veni în cameră la Dumitru și îi aduse cartea promisă.

– Vă rog, spuneți-i tov. ambasador că am găsit frunze bune în grădina din spatele clădirii și când este dispus vă pot prezenta după cină o serie de cântece.

– Bine, dar mâine, înainte de amiază, avem învoire să ieșim ca să vizităm primul obiectiv turistic, deci, să nu pierzi toată noaptea citind și atașatul plecă; așa-i explicase că se numea funcția lui: atașat cultural.

Cum întunericul se lăsase, Dumitru aprinse lumina, luă cartea, trecu mâna peste copertă ca o mângâiere, văzu sus, în stânga, un desen oval cu un scris în centru-bpt- și arcuit: biblioteca pentru toți, pe urmă, autorul- Liviu Rebreanu și titlul - Pădurea spânzuraților. De autor auzise cândva la biblioteca școlii, urmând să-l citească, dar plecarea definitivă acasă i-a transformat gândul în vis.

Creierul și trupul și le simțea cuprinse de acea moliciune plăcută după care totdeauna urmează un flux de forțe noi, vrând să scuture de pe suflet apăsarea ce-i stătea de ani de zile. Și Dumitru nu lăsa să treacă, mai ales serile, fără să citească tot ce-i aducea atașatul, inclusiv cărți politice.

*

Deși seara plouase, în zori cerul se limpezi, având noroc de o zi frumoasă. După micul dejun, Dumitru, tov. Ion și o tânără care se recomandă din nou, tov. Magda, se urcară într-un turism cu siglă diplomatică, șoferul numindu-se Marin. Magda era slăbuță ca o tulpină de crin, dar cu o frumusețe diafană și cu ten de porțelan. Genele lungi și negre se împletau sub ochi când lăsa privirea în jos.

– Astăzi vom vizita zona comercială majoră din Beijing, numită XIDAN, cu supermarketuri, magazine universale etc. Are Piața Culturii, cel mai mare loc pentru

evenimente culturale din centrul oășului, precum și Banca Chinei din acest cartier.

Șoferul a rămas într-o parcare din apropiere, iar ei au intrat în agomerația străzilor, care se lungeau între două taluzuri cu multe clădiri ce opreau privirea trecătorilor cu firmele lor în culori atrăgătoare, parcă, întrecându-se între ele, iar zgomotul pașilor li se contopea cu al celorlalți. Deși era străin, Dumitru se simțea atras de aceste edificii atât de diferite de ale europenilor, care păstrează și gloria străbunilor chinezi, dar cu același rol: de-a aduce oamenilor cele necesare.

Întrară într-un magazin universal și tov. Ion îl duse pe oaspete la raionul de lenjerie, cumpărându-i cele necesare câte 2-3 bucăți de fiecare ce le puse într-o sacoșă nouă, iar din altă parte, produse de bărbierit, pe urmă la cel de îmbrăcăminte de bărbați unde îi aștepta tov. Magda care îi dăduse un costum să-l probeze. Ardeleanul nostru, jenat, îi răspunse că la el acasă nu poartă țărani costum.

– Atunci o să vă alegeți dv. un bluzon, pantaloni, cămăși, pantofi, o scurtă cu mesadă și-un fular pentru timpul rece din țară, o șapcă, o umbrelă atât de necesară pe timp ploios și un set de batiste. Astea, zise tov. Magda arătându-i două fulare de damă și unul bărbătesc, toate din lână fină, sunt pentru soție și părinți, și le puse într-o plasă-cadou.

– Dar eu nu am cu ce plăti, rămân cu ce am primit de la militarii chinezi.

– Vezi, zise tov. Ion, făcând discret cu ochiul Magdei, le considerăm cu titlu de împrumut din pensia ce o vei primi în țară. Și, Dumitru trebui să umple sacoșa cu ele, mulțumindu-le.

De-acolo s-au îndreptat spre o terasă unde au servit câte o înghețată la pahar, apoi s-au întors la mașină.

*

La masa de prânz, tov. Ion îl anunță pe Dumitru, că după cină, fiind un timp plăcut, tov. ambasador a hotărât să meargă toți în grădină să-l asculte cântând. Acolo, într-un pavilion, se adusese mai multe scaune pentru membrii ambasadei; între timp, Dumitru, culese mai multe frunze și începu a doini cu atâta patos, încât ochii tuturor erau ațintiți asupra lui, iar tov. Magda se iuta la el cu gura întredeschisă de uimire. Schimbă frunza și începu Ciocârlia; toți membrii rămăseseră ca împietriți, iar ambasadorul își pusese mâna la frunte într-un gest de uluire. Când a terminat, în ropot de aplauze, soția ambasadorului s-a ridicat în picioare, urmând-o și ceilalți în strigăte de „bravo”. Veteranul nostru s-a înclinat ca un veritabil artist pe scenă, spunând:

– Acum voi încheia cu un cântec pe care cred că l-ați auzit fiecare în copilărie și începu: cucu, cucu... pe diverse tonalități.

Aplauzele încetară când se ridică ambasadorul și-i spuse, strângându-i mâna:

– Ne-ai dat gata pe toți. Uite, ne-ai adus lacrimi în ochi. Îți mulțumim pentru această neașteptată bucurie și, luându-și consoarta de mână, plecă. Tov. Ion veni la Dumitru și-l strânse cu o mână de umeri și conducându-l înăuntru îi spuse:

– Of, ardeleanule, ce doruri ne-ai pus în inimă...

– Ce bună e pacea care-ți aduce liniște în suflet, spuse Dumitru, iar omul se simte bine și nu în pericol de a fi omorât pentru cauze pe care nu le înțelege.

*

În așteptarea pașaportului, timp de aproape o lună de zile, Dumitru fu plimbat la câteva obiective turistice impresionante care reflectă istoria milenară a poporului chinez, din timpul diverselor dinastii conducătoare, notându-și într-un carnet primit câteva explicații:

* Piața Tiananmen-Piața Păcii Divine este o Piață urbană în centrul metropolei, fiind un simbol al Beijingului, înconjurată de construcții și instituții importante ca: Monumentul Eroilor Poporului, plasat în fundal-centru, Muzeul Național al Chinei, Sala Mare a Poporului (în dreapta). La 1 octombrie 1949, Mao a proclamat înființarea Republicii Populare Chineze.

Nota autoarei: după decesul lui în 1976 i-a fost construit Mausoleul lângă Monumentul Eroilor. Piața este considerată poarta de intrare în Orașul Interzis.

*Orașul Interzis sau Palatul Imperial este inima imperiului chinez, situat în centrul capitalei. Este un

complex arhitectonic unic în lume, o bijuterie a culturii chineze și un simbol al puterii împăratului, palatul păstrează fața sa originală realizată în timpul dinastiei Ming. Construcția a durat 14 ani, la începutul sec.XV, de către această dinastie, domnind aici 14 împărați în perioada a 276 de ani, după dinastia mongolă Yuan. Împăratul, considerat Fiu al Cerului, avea 3 neveste, 6 favorite, 72 concubine. Sala Tronului este de asemenea impresionantă. Este epoca de aur a Chinei imperiale, cu reforme în economie, educație, armată, dezvoltarea artelor. În timpul dinastiei sunt realizate trei din cele patru opere clasice ale literaturii chineze.

Urmează 10 împărați ai Dinastiei Qing până în 1912 când China devine republică și transformă imperiul într-o națiune modernă.

*Palatul de Vară- Grădina Valurilor Limpezi, situat la 12 km de Beijing, are Marele Coridor cu acoperiș pentru plimbare pe orice vreme, restaurat în 1899 de către împărăteasa Cixi.

*Tempul Tianning- un templu budist construit de dinastia Liao, are Pagoda cu 8 fețe, iar baza octogonală este din cărămidă și piatră.

*Grădina Botanică, înființată în suburbiile capitalei. Aici sunt și specii extrem de rare: sequoia sau arborele Gingko cu peste 1300 ani vechime, plante carnivore, cireșul japonez, arborele „botree” sub care a primit iluminarea Buddha, căruia dinastia Tang i-a construit un Templu, după anul 618. Conține și sera

gigantică cu secțiuni de plante medicinale perene, palmieri și multe altele.

*

Clepsidra își cernu nisipul zilelor timp de aproape o lună de zile, când Dumitru fu chemat la tov. ambasador:

– Uite, tov. Pripon, ți-a sosit pașaportul, poți să-l vezi și românului îi tremurără mâinile răsfoindu-l, dar și glasul când mulțumi. Se uită uimit la poză, acum bărbierit, semăna și nu prea cu chipul privit în oglindă la grăniceri.

– Săptămâna viitoare ai loc în avion, spre România, însoțit de tov. Ion care are un mic concediu, iar poimâine după-masă, fiind duminică, ne întâlnim ca la început, cu toții, pentru a ne lua rămas bun și vrem să-ți ascultăm repertoriul de cântece. Să știi că avem și câțiva invitați din care, o parte, sunt chinezi.

Seara, l-a vizitat tov. Ion să-l asculte cum și-a însușit melodiile de la Imnurile de Stat ale RSR și Chinei, de la magnetofonul ce i-l adusese mai la început, iar Dumitru îi prezentă și o melodie chinezească care i-a plăcut mult, fiind atât de liniștitoare.

– Minunat, o să faci o impresie formidabilă, mai ales cu aceste melodii; numai tov. ambasador va ști de ele. Începi cu imnurile și lași „cucu” și melodia liniștitoare pentru bis; sigur, te vom bisa.

– Care-i ordinea la imn? întrebă Dumitru.

– Asta nu am discutat-o, dar eu cred că Imnul țării gazdă, primul. Vorbesc cu Excelența Sa și mâine îți spun; îl anunț și de ultima melodie chinezească.

– Cele mai bune frunze sunt de nuc. Am văzut în grădină, în spate, și un nuc tânăr. Pot rupe duminică două crenguțe? După ce le spăl, am nevoie de un bol cât o farfurie să țin crenguțele să se zvânte; voi lua bolul cu mine, dacă sunt desprinse de pe crenguță prea devreme, își pierd din frăgezime. Mâine, sâmbătă, voi lua o crenguță pentru repetiții, spuse ardeleanul.

– Desigur, aprobă tov. Ion. Mâine îți aduc bolul și duminică vin să te iau; îți recomand să ai îmbrăcămintea nouă, cealaltă s-o folosești acasă, se vede că-i de la militari. Mâine stabilim o listă cu ordinea cântecelor, care o voi avea eu pentru că va trebui să spun câteva cuvinte despre fiecare cântec, pentru invitați.

Sâmbătă, Dumitru primi bolul și aprobarea discutată și stabilirea ordinea: pentru început, fragmente din Imnurile de Stat ale R.P. Chineze și R.S.România- Te slăvim, Românie! Pe urmă: un grupaj de cântece din satul românesc, urmează Pe lângă plopii fără soț-romanță, Ciocârlia, fragmente din Ave Maria și Corul robilor, iar pentru bis-ul de încheiere: Cucu și melodia chineză liniștitoare.

Dumitru ieși împreună cu tov. Ion și merse în grădină după o crenguță cu frunze de nuc. La înapoiere, le spălă și le zvântă, închise geamul și repetă toată ziua

ce va cânta, mai ales Ave Maria și Corul robilor, ascultând de nenumărate ori banda de magnetofon primit de la tov. Ion.

Duminică după-masă, se îmbracă în haine noi, dar îl cuprinsese emoțiile ce se zbăteau în stomacul lui, de parcă se mutaseră acolo hulubii de acasă; altceva este să cânti în fața unor invitați străini. Tov. Ion veni să-l ia, însă știa că artiștii au trac uneori, așa că aduse o sticlută cu coniac și îl obligă să înghită două guri pentru liniștire. Într-adevăr, zbaterile au dispărut treptat. Dumitru a luat bolul cu crenguțele de nuc și au mers în Sala de recepții a ambasadei, unde lumea stătea la mese ovale de câte șase persoane, cu pahare cu suc sau băutură și fursecuri pe mese. A fost sfătuit ca în momentul în care pune frunza pe buză, să nu mai privească oamenii, decât mai târziu. Pentru ei și ambasador era pregătită pe podium o masă cu apă și sucuri, pe care a pus bolul de porțelan alb, cu desene chinezești, reprezentând suave femei ce-și ascundeau jumătate de față după un evantai desfăcut, din mătase naturală prinsă de lamele, la fel cu desene, dar florale.

– Stimate tovarășe, stimați tovarăși, aveți în fața dv. un compatriot de-al nostru, tov. Dumitru, care se înclină cu mâna la inimă; a fost prizonier în Siberia timp de 23 de ani și, printr-un concurs de întâmplări fericite a ajuns la noi cu o lună de zile în urmă. Săptămâna viitoare este așteptat în patrie. Ca preocupare, a fost țăran în satul lui, dar îi plăcea să cânte la muzicuță, apoi din frunză,

chiar imitând cântece auzite la radio și să citească mult; de mai stătea vreo două luni, termina de citit cărțile din biblioteca noastră, spuse Excelența Sa. În sală s-au auzit râsete ușoare.

– Pentru început, veți audia două fragmente din Imnurile Republicii Populare Chineze și Republicii Socialiste România, învățate aici în timp scurt, deci să avem înțelegere dacă nu sunt exacte, precum cele oficiale, zise tov. Ion.

Asistența s-a ridicat în picioare, iar Dumitru luă o gură de apă, apoi își potrivi pe buză frunza ruptă de pe crenguța din bol și începu Imn-urile într-o liniște deplină. Oare îi fotografia cineva ca să immortalizeze uimirea de pe chipurile lor? Și tov. Ion a rămas mirat cât de bine le-a interpretat. Pe urmă au izbucnit aplauze și s-au așezat pe locurile lor.

– Urmează un grupaj de cântece din satul dânsului: melodii de dor, de joc sau de bocet, adică de plâns după cel decedat. Iar aplauze.

Veți audia cântecul, Pe lângă plopii fără soț..Adesea am trecut, Mă cunoșteau vecinii toți, Tu nu m-ai cunoscut; face parte dintr-o categorie specială de cântece numite române, caracteristice culturii noastre. Este o melodie melancolică a unei poezii sentimentale a lui Mihai Eminescu- cel mai mare poet al românilor, și făcu traducerea ca de fiecare dată, pentru oaspeții chinezi.

– Indiferent de credință, să ne bucurăm de o superbă compoziție muzicală a muzicianului vienez, Schubert, numită Ave Maria, care preamărește pe mama lui Iisus, profetul creștin.

Și acum, celebra Ciocârlie al cărei tril este redat atât de veridic de către artistul nostru. Celebrul compozitor și dirijor, George Enescu a inclus melodia în „Rapsodia română”, iar naistul Gheorghe Zamfir, deși încă student, a interpretat-o dumnezeiește la noi și pe marile scene ale lumii.

Tov. Dumitru va încheia recitalul cu un fragment din Corul robilor din opera Nabucco a italianului Verdi. Este un cântec de durere al sclavilor evrei duși în Babilon î.e.n. prin anul 583.

Cum interpretul a primit aplauze după fiecare reprezentație, aici, lumea, în picioare, îl ovacionă îndelung, iar Dumitru le mulțumi, înclinându-se.

Tov. Ion anunță că mai este o frunză bună și tov. Dumitru va prezenta melodia Cucu pe diverse tonalități, pe urmă, în încheiere, o melodie surpriză. Și, cântărețul trecu de la „Cucu” la o melodie liniștitoare, chinezească, la care, musafirii, uimiți, s-au ridicat în picioare, iar la sfârșit aplauze prelungite, de credeai că nu se mai termină. Dintre invitați se auzi o întrebare pe care tov. Ion o traduse:

– Cum v-a venit ideea să cântați la frunză. Este greu?

Dumitru își dresе glasul și spuse:

– Mai întâi am cântat la muzicuță melodii din folclorul românesc, dar și alte melodii auzite la radio. Pe urmă am încercat cu frunze, auzind la un târg pe un individ cântând și am văzut că se poate. Cred că trebuie să ai și înclinație pentru a le învăța repede. Am încercat cu tot felul de frunze, însă la cea de nuc nervurile sunt ca strunele de vioară; după grosimea și subțirimea lor sunetele sunt diferite. Frunza trebuie mângâiată cu buzele ca pe o femeie dragă. La care, hohote de râs se amestecau cu aplauze.

*

Excelența Sa îi invită pe toți la un bufet suedez. Un invitat din preajma ambasadorului îi spuse:

– Cred că românul dv. nu a ajuns aici de la mina din Rusia în aceste haine.

– Bineînțeles că nu, dar din fondul cultural pus la dispoziție și chiar din contribuție inițiată de personal a fost plimbat pe la diverse obiective de atracție turistică, inclusiv în cartierul comercial Xidan de unde i s-au cumpărat haine, doar nu era să-l ținem în salopeta lui de miner și ambasadorul, uitându-se după Dumitru, le spuse:

– De aici, prin bunăvoință, îi asigurăm un mic fond să-l aibă de început în patrie până la prima pensie ce i se va acorda. Ni s-a comunicat că părinții, dar și soția sunt decedați; nici casa lui nu mai este. Acolo și-a construit o casă nouă un nepot de văr. El va fi anunțat doar în țară. Actele i s-au făcut pe noul nr. de casă al

nepotului care trebuie să-l primească. Când s-a discutat cu el, a rămas stupefiat și a spus că are și cameră liberă unde să stea.

– Excelență, când pleacă tovarășul? pentru că noi, invitații am asistat aici la un miniconcert chiar de înaltă clasă și ne-am sfătuit să i facem un fond bănesc, plătind fiecare prețul unui bilet de spectacol.

– Joi are avion, dar veniți pe urmă cu mine în birou să discutăm acest aspect.

Invitații l-au chemat pe Dumitru la grupul dâșilor să-și ia „la revedere”, felicitându-l călduros pentru prestația sa, la care el le mulțumi, având senzația că plutește, trăind această întorsătură fericită a sorții sale.

În biroul ambasadorului, invitații, majoritatea chinezi, s-au înțeles cine primește banii în dolari SUA și îi aduce marți la ambasadă.

Dumitru nu știa ce bucurie i se pregătește. Se gândea că prea mult bine a venit în așa scurt timp și uneori avea o strângere în piept de parcă se temea să nu fie un vis din care să se trezească iar în salopetă, la mina din Siberia.

În unele nopți, când nu putea dormi, ieșea din cameră, o lua spre grădină, unde se îmbăta de mireasma florilor mult mai puternică noaptea sau își plimba degetele pe pervazul ferestrei și-l cuprindea tăcerea goală din cameră, apoi se așeza pe fotoliul din fața geamului și rămânea, deseori așa, până târziu. Între timp, secretara îi dăduse adresa lui Marek, iar acesta o primise pe a lui

Dumitru de pe pașaport. Mai târziu, el văzuse alt număr de casă; i se explicase că de la plecarea lui s-au construit multe case, deci s-a schimbat numerotarea.

*

Veni și joi, ziua plecării. De dimineață, tov. Ion și Dumitru își făcură bagajele, nu prea grele, nu prea mari, cât să poată fi luate cu ei în avion și nu date în cală. În puținul timp rămas, Dumitru merse pe la fiecare să-și ia rămas bun, îmbrățișându-i ca pe niște frați. La ambasador, stătu ceva mai mult, spunându-i tot ce a simțit în suflet de când a fost primit și a cerut permisiunea să-i dea o îmbrățișare ardelenească, iar când va veni în țară, îl va aștepta cu soția să-i facă o vizită, acum adresa o știe; după care Excelența Sa îi ură sănătate și să se bucure deplin de zilele de acasă, afișând un zâmbet enigmatic pe care Dumitru nu știa cum să-l interpreteze. Cei doi au fost însoțiți de o parte din personal până în fața ambasadei, iar tov. Ion a dat aparatul de fotografiat unui tovarăș să facă o poză la toți, ca în țară să i-o poate da lui Dumitru. În ultimul moment a venit lângă ardelan și ambasadorul cu soția. Ex prizonierul nostru plecă din Ambasada Republicii Socialiste România cu acea stare de bine pe care o ai când te trezești dintr-un vis frumos și pe care ți-l amintești mereu.

*

Beijing

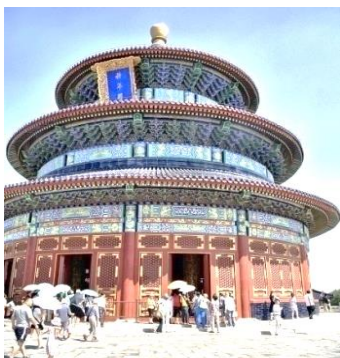
Ambasada României
(RSR, denumire din 21.08.1965),
ziua și seara

Piața Tiananmen,
un simbol al capitalei

Grădina Botanică- intrare

Templul Fericirii

Xidan-Cartier comercial

Vedere spre Orașul Interzis

Sala tronului din Palatul Imperial

Îmbrăcăminte tradițională

Dinastia Ming

Dinastia Han

Pagoda Tianning

Palatul de vară-Grădina
Valurilor Limpezi

Descoperită în 1976 după plecarea lui Dumitru (1965)

Armata de teracotă, aici, o parte din cei peste 8000 de soldați și un soldat cu cu calul său, cu scopul de a proteja pe I-ul împărat, Qin Shi Hang, în viața de dincolo

China, mereu inventivă- finele secol XX- secol XXI

Tren suspendat

Autobuz electric

Străzi suspendate

Metroul fără conductor

Stadionul Național

Panglica de gheață

Construcție modernă, grandioasă, de forma unui cuib (gigant) de pasăre, Stadionul Național a găzduit ediția a XXVI-a a Jocurilor Olimpice de Vară, 2008. Capacitate, 91 000 locuri.

Panglica de gheață-Stadionul Național de Patinaj Viteză, construit pentru Jocurile Olimpice de Iarnă din februarie 2022.

Autobuzul electric, 18 m lungime și 15 minute de încărcare completă pentru un parcurs de 130 Km. La început erau 151.500 autobuze.

Sărut pământul Țării!

Cei doi au plecat cu mașina ambasadei, păstrând un timp tăcerea între ei, deoarece Dumitru privea atât de concentrat clădirile mai înalte sau mai mici de pe marginea străzilor, de parcă vroia să ducă cu el aceste imagini. La aeroport, atașatul Ion, cu actele la el, rezolvă toate problemele, Dumitru urmându-l ca în transă, urcă în aeronava atât de mare față de micuțul avion militar. De lângă hubloul unde avea locul, el privi uimit cum aeroportul rămâne în urmă, devenind tot mai mic, cum în fața ochilor se desfășura, la început, imensa panoramă a capitalei care și ea se tot micșora, în schimb se ivi întinderea pământului întretăiată de fluvii devenite firișoare de ațe și dintr-odată se văzu deasupra norilor apăruți de nu se știe unde.

– Sunt în aer, își zise Dumitru, parcă aș fi pasăre în cârca altei păsări; după un timp, intrară într-o masă de ceață, de nu se mai zări nimic. Dacă, străpungând albul norilor, această pasăre are cumva „orbul găinilor” și se ciocnește de altă pasăre? gândi el. Și, nu se poate pupa în bot cu alt avion, dacă aici nu se văd? îl întrebă pe tov. Ion.

– Nu, avioanele au rute aeriene prestabilite. Imediat ieșim din nor, îl trezi din amorțeală tov. Ion pe Dumitru și în față ceața se rarefia, avionul plutind iar în imensitatea azurie a cerului.

– Acum, vreau să te înștiințez de mai multe probleme. Uite un plic cu dolari americani, cu numele tău scris de către tov. ambasador, ca să ți-l dăruiesc. Și-i întinse plicul deschis. Numără-i te rog, pe urmă rămân la mine până în țară, banii figurînd pe numele meu pentru vamă, mai ales că vom trece prin alte două aeroporturi, schimbând aeronavele. Sunt toți pentru tine, să ai „cheag” de început, când vei fi acasă. În țară îi vom schimba în lei.

Dumitru amuți, simțind un gol în stomac, care-i lăsă buzele puțin amorțite, apoi întrebă:

– De unde atâția dolari?

– Excelența Sa ți-a alocat o sumă din fondul de protocol; colegii, am inițiat și noi o contribuție și interesant că invitații, impresionați de prestația ta mai ales de cântecele chinezești: imnul și melodia de încheiere, au considerat să strângă banii, de valoarea unui preț de spectacol pentru fiecare.

– Nu mă așteptam la așa ceva. Omenia dumneavoastră urcă până la cer, zise Dumitru cu ochii înlăcrimați. Și el, care plângea așa de rar...

– Am considerat să-ți dau eu încă o veste acum și nu în țară, deoarece poți să te gândești la ea în liniște, mai avînd trei ore până la aterizare: părinții tăi, știi că ar avea vîrstă înaintată acum, ei nu mai trăiesc. De fapt, Ioana a decedat prima, după 10 ani de la plecarea ta. Vecinii spun că mama ta o găsea zilnic în camera de „părade” (de sărbătoare, din față), cum ziceți voi ardelenii, după ce

termina treburile casei, îngenuncheată în fața icoanei de pe perete, lângă banca aceea lungă ce o numiți laiță. Sub icoană era poza voastră de la căsătorie. Se ruga, curgându-i lacrimile pe față, privind mai mult fotografia. Cu o lună înainte de a deceda a căzut la pat și nu s-a mai ridicat. Mama ta zicea vecinilor că a murit de dorul tău. O vecină, prietenă a Ioanei, venea zilnic s-o îngrijească, scutind-o astfel pe mama ta de efort. Acestea le știu de la tov. ambasador căruia i s-a comunicat din țară că, pentru întocmirea buletinului la Bistrița, s-a luat legătura cu miliția de acolo, de unde a trimis persoană în satul tău pentru cercetare.

*

Dumitru și-a acoperit cu mâinile fața aplecată, spatele scuturându-i-se printre suspine înăbușite, încercând să-și potolească furtuna lăuntrică. Ingrijorarea și îndoiala îi torturau sufletul, neștiind cum o să fie acasă.

– Te las cu durerea ta, însă te rog să te liniștești, că mai am o veste, dar bună.

Ardeleanul și-a șters lacrimile de pe față cu mâinile, întorcându-i tov. Ion o privire sticloasă, de care acesta se temea să nu facă apoplexie, apoi îl bătu prietenește pe umăr, spunându-i:

– Curaj, hai, liniștește-te! Trebuie să ajungi acasă, unde te așteaptă nepotul, vecinii, chiar satul. Știu că mereu te stăpâneai în situațiile limită.

Treptat, suspinele lui Dumitru se răriră, iar privirea îi reveni la normal, limpezindu-i-se ochii lui albaștri.

– Care din părinți a murit primul?

– Mama ta, spuse tov. Ion. Cum tatăl tău a rămas singur, s-a mutat la el băiatul unui verișor de-al tău, tânăr căsătorit care împreună cu soția l-au îngrijit bine până a trecut la cele veșnice. Acasă vei afla toate amănuntele. Casa i-a rămas lui, și cu soția au ridicat casă nouă. A fost căutat pentru a i se comunica că trebuie să te primească la el, fiindcă acolo ai dreptul și domiciliul. S-a bucurat că trăiești și te așteaptă cu drag; chiar are cameră liberă să-ți dea. Este tractorist cu salariu la o stațiune de mecanizare agricolă (SMA), ce deservește o întreprindere agricolă de stat (IAS).

Dumitru puse palma peste mâna tov-ului, o strânse ușor și dând din cap a înțelegere, prin aceasta dădu semn de mulțumire pentru gestul făcut, apoi își întoarse fața spre hublou cu gândurile călătorindu-i prin zarea albastră.

Rănila dorului, dar și cele ale calvarului îndurat îi lăsară în suflet striații asemeni tranșeelor din război călcate de pașii lui. Trecu mult timp fără ca liniștea dintre ei să fie tulburată. Treptat, el își reveni și privindu-l pe atașat îi zise:

– Vă mulțumesc că mi-ați spus aici, deoarece am putut înghiți acest amar în liniște, lângă un om care mă cunoaște bine. Poate că în țară reacția mea ar fi fost violentă și nu dădea bine, fiindcă eu întotdeauna am aplanat manifestările violente ale altora.

– Vreau să-ți relatez o frumoasă povestire chinezească, cu tâlc:

O femeie bătrână din China, avea două vase mari, pe care le atârna de cele două capete ale unui băț (cobiliță) și le căra după gât. Un vas era crăpat, pe când celălalt era perfect și tot timpul aducea întreaga cantitate de apă. La sfârșitul lungului drum ce ducea de la izvor până acasă, vasul crăpat ajungea doar pe jumătate. Bineînțeles, vasul bun era mândru de realizările sale. Dar bietului vas crăpat îi era atât de rușine cu imperfecțiunea sa și se simțea atât de rău că nu putea face decât jumătate din munca pentru care fusese menit.

După doi ani de așa-zisa nereușită, după cum credea el, i-a vorbit femeii, lângă izvor: „Mă simt atât de rușinat pentru că prin aceasta crăpătură pierd atât de multă apă până acasă...”. Bătrâna a zâmbit și i-a răspuns:

– „Ai observat că pe latura ta de drum sunt flori, însă pe cealaltă, nu? Asta pentru că am știut defectul tău și am plantat semințe de flori pe partea ta și în fiecare zi, în timp ce ne întoarcem, tu le uzi. De doi ani culeg aceste flori și decorez masa cu ele. Dacă nu ai fi fost așa, n-ar mai fi existat aceste frumuseți ce împrăspătează casa”.

Crăpătura vasului nu înseamnă sfârșitul, ci o posibilitate de a face ceva diferit. Fiecare dintre noi avem defectul nostru. Însă crăpăturile și defectele ne fac viața atât de interesantă. Trebuie să luăm fiecare persoană așa cum este și să căutăm ce este bun în ea.

Escalele, trecerea prin vămi, nici nu le-a mai băgat în seamă.

– Ne apropiem de București, de aeroportul Băneasa; la interfon se auzea vocea prin care erau rugați să-și pună centurile. Cu coada ochiului, atașatul îl studia pe Dumitru, simțindu-i respirația precipitată.

*

În sfârșit, aeronava rulă lin pe pistă, de nici nu simți Dumitru când se opri. Își luară bagajele și coborâră ultimii.

Jos, Dumitru, cu sufletul zbuciumat, pierzându-și puterile dintr-odată, cu picioarele moi, se lăsă în

genunchi pe asfalt cu rucsacul lângă el și, făcându-și cruce, mulțumi lui Dumnezeu pentru această binecuvântată speranță împlinită.

Se aplecă și sărută cu evlavie pământul Țării, chiar dacă era acoperit cu asfalt, tot al țării era, însă durerea și tristețea începuseră a se scurge din el în hohote cutremurătoare, lacrimile curgându-i șiruri direct pe jos.

Vraja unei toamne blânde se pogorâse asupra României. Dumitru se ridică, ștergându-și ochii cu batista, ajutat de tov. Ion, care și el avea ochii înlăcrimați, apoi porni alături de atașatul cultural spre clădire, mânat parcă din spate, de razele roșietice ale soarelui ce se înălțau pe cer.

– Aș avea o rugămintă la dvs., dacă tot ați luat un mic concediu, să veniți cu mine până acasă, să cunoașteți satul meu, fiindcă îmi sunteți cel mai apropiat om ca fire, de când sunt liber. Dacă ați spus că am bani, plătiți drumul din ei, nu vreau să vă cheltuiți. Aduceți și soția cu dumneavoastră; v-ar prinde bine un aer sănătos de deal față de cel de la oraș.

– Discutăm după ce ieșim. Mi-ar face mare plăcere, dar am niște obligații de serviciu care nu depind numai de mine și, dacă le rezolv în timp util, te anunț.

La ieșire, cu bagajele în mână, tov. Ion făcu un semn cu mâna ridicată și se apropiară de ei doi civili care se recomandă, strângându-le călduros mâna, dar Dumitru, mai mult cu gândurile acasă, nu le reținu numele; se gândi că o să le știe când vor face conversație.

Atașatul îi rugă să-i scuze ceva timp, că are de rezolvat cu Dumitru o problemă de schimb valutar. Acolo erau două case, iar rândurile erau scurte. A reușit să schimbe toți dolarii, i-a numărat lui Dumitru toți leii și l-a pus să semneze pe plicul primit de la ambasadă.

– Poate azi sau mâine, vom merge în centru la CEC- Casa de Economii și Consemnațiuni unde o să-ți fac cec pe majoritatea banilor, așa se numește actul în care statul păstrează banii, dând și dobândă la ei, îi spuse tovul. Pe urmă, toți patru au ieșit la o parcare, oprindu-se lângă un automobil negru, culmea! tot marca Volga, astfel că pe român îl cuprinse iar fiori. Trebuie să fiu atent ce vorbesc, dacă și România aduce mașini de la ruși, gândi Dumitru.

*

Au fost duși într-o clădire unde a cunoscut un civil, pare-se șeful, care l-a felicitat că a reușit să ajungă în țară și i-a înmănat buletinul de identitate cu toate datele de domiciliu, inclusiv semnătura lui la care Dumitru se uita mirat.

– Da, e semnătura dvs. de când ați semnat actele la ambasadă; cum este pusă aici, pe buletin, asta e problema noastră, dar acasă, primul drum va fi la Miliția Bistrița pentru a depune semnătură pe actul lor. Noi am avut grijă să depunem acte pentru a primi pensie pentru perioada lucrată, la care se adaugă un plus de categorie grea, doar ați fost miner. Te rugăm să eviți reporterii dacă

vin în sat. Acum, țara noastră este în relații bune cu Uniunea Sovietică și să nu facem tevatură, mai ales că o parte de pensie o vor plăti ei.

*

Au fost cazați la un hotel mic. Acolo, tov. Ion îi spuse că este singur, deoarece soția a venit în București pentru probleme medicale și a reușit să fugă din țară cu cineva, iar el a divorțat. Acum a fost chemat definitiv acasă, rămânând în cadrul Ministerului de Externe, ca translator pentru români la ambasadele chineză și rusă sau la cele slave, vorbitoare și de limba rusă.

– Vom servi masa în sala restaurant, pe urmă voi pleca să-mi dau raportul și să solicit aprobare să te însoțesc, iar dacă nu mă țin mult, vin să mergem azi la CEC. Nu e recomandat să ținem asupra noastră mulți bani. Până vin, odihnește-te! Încă ceva: când nu suntem cu oficiali, să ne spunem pe nume, putem zice că deja ne-am împrietenit. Poți să-mi spui Ion, că așa-mi spun toți apropiații, deși numele de botez este Bogdan.

Ion plecă și Dumitru, toropit de cavalcada emoțiilor, adormi profund, când, după câteva clipe simți că-l scutură cineva de umăr. Era Ion.

– Haide, că mergem la CEC și am vești bune.

– Dar cum, încă nu te-ai dus?

– S-o crezi tu. Am stat două ore, dar am rezolvat ce mi-am propus: pot veni cu tine; avem o permisie de trei zile să-ți arăt capitala și trebuie să depistăm unde sunt

nuci, să luăm 2-3 crenguțe că peste trei zile la ora 17 ai recital la Ambasada Chinei, unde vor veni de la ministerul nostru și cei care ne-au primit, de fapt, securitatea statului. Vor încerca și ei să afle în care grădini sunt nuci.

– Eu credeam că doar am ațipit când m-ai trezit.

*

La CEC, Ion i-a numărat din nou banii, i-a lăsat o sumă substanțială pentru portmoneu, i-a făcut două cecuri cu depozit de sume diferite, cu dobânzi, tot la două luni și un cec de nevoi curente. I-a explicat că, dacă desființează un cec-depoziț mai repede de două luni, pe acea perioadă pierde dobânda. Din ultimul cec poate scoate oricând bani, de oriunde este agenție CEC; la fel, poate depune.

– În apropiere este o agenție de voiaj CFR, de unde vom lua bilete la cușetă și vom călători toată noaptea cu trenul accelerat de Baia Mare până la Sărățel, iar acolo ne așteaptă un tren personal până la Bistrița. Ion îi explică că în cușetă sunt patru paturi, două jos, două sus. În septembrie și în timpul săptămânii nu-i așa de aglomerat.

– Atunci vom lua bilete din banii mei; ia și de întors pentru tine, dacă dau. Și mai am o rugămintă: nu vreau să merg acasă cu mâna goală, cum spunem noi. Aș lua pentru nepot și soția lui câte ceva, dar și pentru primarul comunei. Nu știi, nepotul are copii? la care, Ion

dădu din umeri. Oricum o să cumpăr multe ciocolate, să le dau la copiii neamurilor, dar și ai vecinilor. Te rog să mă duci la magazinele respective, pe urmă să mă sfătuiești ce să cumpăr.

La bilete, Dumitru a fost întrebat dacă să plece după reprezentație? care nu va depăși ora 19, ei având tren la ora 22.

– Vom pleca atunci seara și dumneata te întorci după ce te odihnești binișor în satul meu.

Da. Și acum la cumpărături, zise Ion după ce ieșiră din agenție, unde rezolvase locurile de jos și să nu mai fie ocupate celelalte două locuri, dacă este posibil, folosindu-se de legitimația diplomatică pe care nu o predase încă.

La magazine, Ion îi arătă un frumos portmoneu din piele, pentru bani și acte, destinat nepotului. Pentru soția lui, două perechi de ciorapi fini, un nr. 38, neștiind cum este, iar la primar o geantă diplomat mai mică, pentru acte. Ion îi recomandă ardeleanului să-și ia două bluze frumoase de toamnă-iarnă, din lână și o pereche de pantaloni matlași pentru sezonul rece, dacă tot nu vrea costum. A cumpărat o sacoșă în care a mai adăugat o pereche de ghete îmblănite, plus șosete și o pungă cu 20 de cutii mici cu bomboane de ciocolată.

– Te rog să mă duci la o librărie să cumpăr un carnet, ceva de scris și două cărți de citit.

Nu departe găsiră librărie, unde Dumitru mai cumpără și „Pe aripile vântului” în două volume, pe care

nu apucase să o citească în China. Mai văzu o o cărticică de buzunar „Pavilionul de porțelan”, numai cât palma, cu un nume chinezesc Li-Tai-Pe și se gândi să i-o dăruiască lui Ion ca mulțumire pentru tot efortul depus. S-au dus spre ieșire și Dumitru zise:

– Scuză-mă un minut, te rog, să mai iau un carnetel; ceru un alt carnet, apoi îi spuse vânzătorului să pună acea cărticică sub carnet să nu vadă colegul lui, deoarece vrea să i-o dea cadou de ziua aniversară, care se apropie. „Vorba vine”. Prin acest gest, voia să-și arate considerația pentru toată atenția ce i-o acorda de a nu se simți inferior, la diferența lor de studii.

– Suntem aproape de parcul Cișmigiu, ar trebui să găsim acum niște frunze să mai încerci cele patru melodii învățate după înregistrări; crezi că le mai ții minte? Nu mai am înregistrările.

– Mi-s în cap, dar bine-ar fi să mai repet.

Avură noroc, deoarece pe o alee, chiar de la intrare, Dumitru ochi copăcei și tufe cu frunze late.

– Să așteptăm pe o bancă să nu fie lume multă, iar eu voi fi atent să nu treacă oamenii de ordine, altfel putem primi amendă.

Acolo, se apropie de Dumitru un cățeluș care-și pierduse stăpânul, îi miroși pantofii și îl privi cu niște ochi de mărgică neagră, așteptând, parcă, sprijin de la el. Acesta îl mângâie pe cap, pe spate, iar cățelul nu se mai dezlipi de piciorul lui.

– Acum du-te, și Dumitru păși pe iarbă, iar cățelul, după el. Ia-l în brațe și zici că te-ai dus să-l aduci, în caz că ne ia cineva la întrebări. Dumitru rupse câteva crenguțe, le îndesă în buzunarul larg și veni în pas săltat cu animăluțul în brațe, care se tot întindea să-i lingă fața.

Nici n-ai zice că are 60 de ani acest ardelean frumos, suplu, cu păr grizonat, destul de bogat față de al altor bătrâni, gândi Ion.

– Încă este soare, vom străbate această minunăță grădină, adevărată oază de aer curat din inima capitalei.

*

Au plecat spre lacul cu lebede, cățelul urmându-i, mereu învârtindu-se pe lângă picioarele lor, așteptând mângâieri când de la unul, când de la altul, pe care le primi cu prisosință. Acolo, lumina asfințitului lăsa pe luciul apei jocuri de umbre, după cum câte un mic norișor mușca o felie de soare. Sălciile de pe margine își aplecau pletele verzi, trimițindu-și umbrele adânc în oglinda lacului.

– Ce ne facem, Dumi, dacă ăsta vine cu noi și când ieșim?

Chiar atunci se auzi un glas de femeie: Azorel, mamă, cum ai dispărut dintr-odată, de lângă mine? Și, Azorel fugi în întâmpinarea unei cucoane corpolente trecută bine de prima tinerețe, care l-a luat în brațe și, pupându-l în bot, a dispărut cu el.

– Vezi, bietul cățel aștepta să-l pupăm în bot și noi. Bine că nu te-a văzut când erai cu el în brațe; putea face gălăgie că voiai să-l furi și dădeam de necaz, spuse Ion.

Pe luciul apei se mișcau ușor cinci grațioase lebede: trei albe și două negre, ce-și înălțau gâturi prelungi, suave, parcă anume să fie admirate. Dumitru nu se mai sătura, privind-le.

S-au plimbat pe alei până au dat de un lac mai mare, unde câțiva îndrăzneți vâsleau, depărtând de mal niște bărcuțe de două locuri, în care celălalt loc era ocupat de parteneri tinere; unele se jucau cu degetele în apă, apoi îl stropeau ușor pe vâslaş. Una, mai năbădăioasă, aruncă mai multă apă în fața partenerului, care, ferindu-se, dezechilibrează barca, dar și tinerica elegantă se dezechilibrează, plonjând în lac. Partenerul o prinse de mână și-i spuse:

– Răstorni barca și pe mine, dacă te urci. Ține-te de ea până la debarcader.

Cei doi și câțiva oameni care priveau s-au amuzat copios de situație, comentând.

– Uite, o bancă liberă mai încolo. Să ne așezăm un pic înainte de a pleca și Ion se uită la Dumitru cum merge cu pași mari pe alee, pantofii cu șireturi scârțâind la fiecare pas; cum inspiră cu nesaț aerul plăcut spre seara de septembrie, bucurându-se și de culorile aurii, magnifice ale copacilor pe fundalul cerului albastru.

Pe bancă, ardeleanul rămase tăcut, învârtindu-și gândurile spre cei de acasă, pe care i-o mai găsi. „Of, Ioană, Ionucă, de ce nu ai mai rezistat? Gândul la tine m-a făcut să am tăria să suport tot calvarul prizonieratului”.

Parcul Cișmigiu cu Rotonda Scriitorilor

La înapoiere, pentru cină s-au dus către un restaurant numit Berlin, la care Dumi a reacționat: am scăpat de denumirile rusești, acum dau de cele nemțești,

„scumpii noștri aliați”, care la Cotul Donului ne-au lăsat de izbeliște.

– Dacă nu vrei să intrăm, mergem în altă parte. Doar titlul i-a rămas nemțesc; mulți sunt cosmopoliți, tot denumirile străine îi atrag.

– A fost așa, o remarcă, dar fiind acum în România de azi, nu mi se mai întunecă mintea; să intrăm, deci. Și ardeleanul savură primul grătar din carne de porc aseasonat cu cartofi pai și stâmpărat cu prima halbă de bere brună, rece, din viața lui.

*

La hotel, Dumitru își întrebă prietenul devenit acum dacă îl poate deranja cinci minute la cameră, după ce face o baie bună.

– Desigur, zise Ion.

În cameră, Dumitru spală crenguțele cu frunze și după baie scoase placheta cu poeziile chinezului Li-Tai-Pe traduse de scriitorul nostru erudit Eusebiu Camilar, având titlul unei poezii: Pavilionul de porțelan și scrise: „Tov. Ion Bogdan-Atașat cultural la Ambasada R.S. România în China, cu mulțumirile mele profunde pentru tot sprijinul acordat unui fost prizonier de război care a stat 23 de ani în Siberia, Dumitru Pripon din Ardealul României, cât și pentru legătura sufletească stabilită în tot acest timp. Mie, țăran cu 10 clase, nu mi-ați arătat niciodată desconsiderare”.

Bătu la ușa camerei lui Ion, intră și cu emoție adâncă îi întinse placheta de versuri și-i spuse mai înainte de a zice ceva bucureșteanul:

– Am vrut să-ți fac și eu un mic dar, că dumneata, așa spunem noi celor apropiați, mi-ai făcut destule.

– Ești formidabil, zise uluit Ion; eu nu am văzut-o. Am citit-o în chineză acolo de la cineva. Li-Tai-Pe este un poet liric, foarte apreciat și acum, împreună cu Du-Fu. Au trăit în secolul VIII e.n. Să văd dacă tradusă păstrează savoarea versurilor originale; chiar din Pavilionul de Porțelan rețin niște versuri în traducerea mea: Acolo, în tăcere, / În serile târzii, / Ședeau câțiva prieteni, / În mantii aurii. / Tăceau apoi, pe gânduri, / Prietenii acești. / Se înclinau spre masă, / Când beau adânc, din cești. Ia, să văd acum traducerea lui Camilar. Este foarte bună, chiar așa cum am gândit-o și eu. Să știi că mi-ai făcut o bucurie deosebită pentru care îți mulțumesc mult. Am vorbit cu cineva și mâine sper să aducă înregistrarea de la Corul Robilor, de unde să mai exersezi fragmentul pentru ambasadă. Dacă ai adus frunzele, bănuiesc că mai stai pentru exercițiu. Vin și eu ca să-mi dau seama dacă ai păstrat la fel melodiile.

Dumi, îmi place să-ți spun așa, tu chiar ești un fenomen, nu-mi dau seama dacă sunt diferite, așa de bine le-ai interpretat.

– Prezint și imnurile? întrebă Dumitru.

– Tu exersează; îți spun atunci. Noapte bună, pe mâine! După atâta mișcare ne vom odihni bine.

*

A doua zi, Ion îi aduse magnetofonul cu înregistrările respective.

– Scuze, am întârziat, deoarece mi-au sosit bagajele pe care le-am pus la avion înainte de a veni cu tine. Știam că sunt chemat definitiv, dar am lăsat așa cum a spus ambasadorul: un mic concediu. Ți-am adus aparatul meu. Avem noroc de altă zi cu soare. Să-ți iei haine subțiri și basca de vară, să nu faci insolație, pentru că vom fi toată ziua în mișcare.

Și Dumitru luă carnetul cu el în care scrise câteva explicații la atracțiile capitalei vizitate.

*Ateneul Român- simbol al culturii naționale, unde se țin concertele simfonice cu mari dirijori ai lumii, inclusiv George Enescu – dirijor și compozitor. Construcția se termină în 1897, în etape, timp de 13 ani. Societatea Literară „Ateneul Român”, prin C. Esarcu, V.A. Urechia, propun construirea lui, făcând subscripție publică cu sloganul: „dați un leu pentru Ateneu” și care a avut un larg ecou. S-au vândut 500.000 bilete de câte un leu.

Ateneul Român și două imagini din cele 25 de episoade ce evocă istoria poporului român de la fresca de pe peretele circular al Sălii Mari. Neagoe Basarab-Domn al Țării Românești, sec. XVI cu Doamna Despina la mănăstirea Curtea de Argeș și Voievodul Mihai Viteazul care intră în cetatea Alba Iulia la 1600, ca Domn stăpânitor al țărilor românești: Muntenia, Moldova și Ardealul.

* Muzeul Național de Artă al României este de fapt clădirea Palatului Regal de pe Calea Victoriei, care a fost locuința regilor României: Carol I, Ferdinand I, Carol al II-lea, pe care l-a definitivat și Mihai I, până în 1947.

*Sediul CC al PCR din 1958. Construcția începe în 1938 și se termină în 1950, fiind Palatul Ministerului de Interne. Aceste trei palate sunt toate în jurul Pieții Palatului de pe Calea Victoriei.

*Arcul de triumf se înalță impunător spre un cer colorat de apusul soarelui. De la distanță, în jurul monumentului apar reflexe purpurii de la soare.

Este simbolul Victoriei în Primul Război Mondial și al Unirii tuturor românilor.

Nota autoarei: Dumitru a văzut doar monumentul din dreapta, fără medalioanele reginei Maria și al regelui Ferdinand I, care în perioada comunistă au fost înlocuite cu flori. A fost terminat în 1922 când a fost încoronat la Alba Iulia regele Ferdinand I cu regina Maria, dar fiind o construcție slabă a fost refăcută cu materiale rezistente, după modelul Arcului de Triumf de la Paris și inaugurată în 1936, în timpul regelui Carol al II-lea, fiul lui Ferdinand I.

*Parcul Herăstrău, în nordul capitalei are 200 ha pe o lungime de 5 km. Are verdeață, copaci, alei, Grădina Japoneză, Insula Trandafirilor și mult lac.

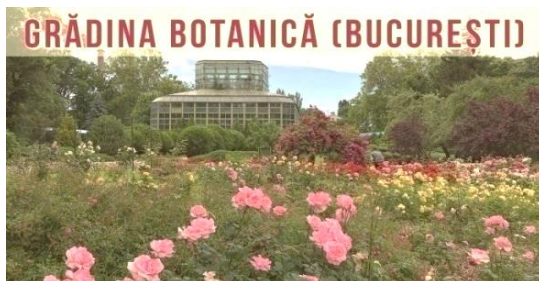
*Muzeul satului, în apropierea parcului Herăstrău, situat în aer liber cu case din toate zonele țării.

*Grădina Zoologică. Câteva rarități: tigrii siberieni, crocodilul de apă sărată, broasca țestoasă uriașă.

*Grădina Botanică înființată în timpul domnitorului Al.I.Cuza, pe lângă Fac.de Medicină și Farmacie.

*

– Dumitre, ți-am arătat puțin în cele două zile avute la dispoziție, cum ți se pare Bucureștiul?

– Este minunată și capitala țării noastre. Sufletul meu se umple de bucurie, că am reușit să cunosc o parte din ea. Ce bine-mi pare că ai adus înregistrările. Mâine voi exersa iar, înainte de amiază.

*

A sosit și ultima zi de ședere în capitală. Dumitru se agită toată noaptea din cauza unor vise care se tot învâlmășeau, neterminând-se. Veni Ion să-i asculte melodiile noi, care i-au reușit excelent.

– Îți spun eu că va fi foarte bine. Ai noștri au găsit un nuc și au luat aseară mai multe crenguțe, le-au spălat cum le-am zis și le-au pus într-o mică vază cu apă ca să-și tragă umezeală. O să le aducă acolo.

– Prietene, te rog sfătuiește-mă cu ce să mă îmbrac din ce am; știi că eu n-am vrut costume, că nu m-aș simți în largul meu, neavându-le niciodată. La așa o lume selectă o să fiu precum o ceucă printre porumbei.

– Nu-ți face probleme; la întâmplările tale, deja știute, nu va comenta nimeni depreciativ. Ia-ți hainele astea mai subțiri; înăuntru va fi mai cald. Eu, oricum îți voi face o prezentare. Acum, mergem la restaurantul hotelului să luăm ceva mâncare, pe urmă ne facem bagajele ca, după reprezentație, numai să le luăm și să plecăm la gară.

Zis și făcut, dar apoi, cu bagajele făcute, mai era cam o oră până ce va veni o mașină să-i ia. Dumitru, care ochise o tufă la ieșirea din restaurant, luă câteva frunze, pe urmă, în cameră, dădu drumul la înregistrări și exersă mai ales cele două melodii: melodia chinezească și corul robilor.

*

Sosi mașina după ei și îi duse la Ambasadă. La intrare îi întâmpină un ins și, după un schimb de cuvinte cu tov. Ion în chineză, acesta îi spuse lui Dumitru că erau așteptați în biroul tovarășului ambasador. Acolo, erau pe lângă doi tovarăși chinezi și patru români, toți în picioare, chinezii în fața mesei-birou, iar românii, pe lateral, în fața scaunelor lor. Ion, înaintând cu Dumitru, spuse, când în română, când în chineză: Excelența Sa, tovarășul Ambasador - Liu Fang- al Republicii Populare Chineze și

musafirul nostru, tov. Dumitru Pripon, de care deja știți, la care, ambasadorul, mai scund decât ardeleanul nostru, îi luă ferm mâna, spunându-i că-i pare bine să-l cunoască personal, deoarece despre dânsul are relatări din țară, după care îi strânse mâna și secretarul lui, de ambasadă. În dreapta chinezilor era un român înalt, frumos, cu păr ondulat, grizonat, spre care se întoarse tov. Ion spunând: Ministrul Afacerilor Externe al R.S. România, tovarășul Corneliu Mănescu, care-i spuse :

– Bine ai revenit acasă, cetățene! și ne bucurăm mult.

Tov.Ion, recomandându-se ca translator la Min. de Externe, îi prezentă pe toți; secretarul de la acest minister, iar în stânga chinezilor, alți doi români. Dumitru se înclină, dădu mâna și cu ei, cunoscându-i de la sosire.

– Acum să ne așezăm puțin, traduse tov. Ion cuvintele ambasadorului și în fața mesei erau scaune libere. Trebuie să vă spun că au luat legătura cu mine și câteva persoane care au auzit de dv., tov. Pripon, deci, colectivul ambasadei este lărgit. Am înțeles că deseară aveți tren, așa că după prestația muzicală a dv. va fi un scurt recital chinezesc, cam de un sfert de oră și apoi o socializare. Aveți noroc cu tov. translator care v-a însoțit peste tot și v-a dat explicații și am înțeles că dv. vi le-ați și notat într-un carnet; așa puteți reține mai multe despre poporul chinez, care v-a primit atât de generos.

– Așa este, Excelență, și toată considerația mea pentru aceasta, pentru poporul dv! Pe birou, adusă mai devreme, trona vaza mică cu crenguțele cu frunze de nuc.

– Mergeți dv. că venim și noi imediat.

Ion luă vaza și ei ieșiră salutând; în hol îi aștepta un chinez, cel de la sosire, și-i conduse în sala de recepții. Înăuntru, plin de lume, șezând sau ridicăți de pe scaune. Masa singulară din față, știau că era a lor. Dumitru rupse frunzele adânc din codițe și le puse pe șervețelul de lângă vază. Imediat veniră ceilalți, în afară de cele două somități.

Chinezul de la ușă anunță: Excelențele lor, tovarășul Ambasador Liu Fang și tovarășul Corneliu Mănescu, Ministru al Afacerilor Externe. Toți, în picioare, acum așteptau să se așeze „șefii” cu invitații, în primul rând. Translatorul Ion primi undă verde să înceapă. El reluă povestea lui Dumitru, doar atingând prizonieratul lui de atâția ani și mai spuse:

– Tovarășul Pripon este țaran român, însă cu 10 clase de școală, cu interes pentru citit și muzică, explicând de ce nu a mai terminat școala de arte și meserii; fiind singurul copil în familie, s-a retras să preia munca tatălui care a stat circa două luni cu piciorul stâng în ghips. Familia dânsului mereu a fost o familie unită. Pe urmă, anunță pe rând același program ca în China, dar cu ordinea imnurilor schimbată.

Tov. Ion rugă asistența să aibă înțelegere pentru anumite imperfecțiuni, deoarece timpul afectat pieselor noi și chiar grele, a fost insuficient.

Dumitru luă prima frunză, o umezi, o lipi de buza inferioară și prezentă câte un fragment din imnuri. Ministrul era așa de uimit de interpretarea imnului românesc, că rămase cu privirea pironită pe buzele ardeleanului, dar când trecu la celălalt imn, chinezii cu mâna pe inimă nu mai văzuseră așa interpretare, destul de reușită, intonată la frunză. Aplauzele curseră îndelung, pe urmă, toți se așezară. Și, Dumitru trecu cu dezinvoltură de la melodie, la melodie.

– Pentru final, anunță tov. Ion cu câteva explicații: Corul robilor din opera Nabuco (donosor) de Verdi.

Acu-i acu, gândi ardeleanul care alese altă frunză și începu melodia tânguitoare, care făcuse în sală mulți ochi umezi. La terminare, lumea aplaudă în picioare, auzindu-se nenumărați de „bravo” și de bis. Ministrul și ambasadorul comentau în engleză, dând mereu din cap, entuziasmați. Tov. Ion făcu semn că urmează o surpriză pentru bis, deși ei bănuiau ce urmează și melodia în chineză a unui cântec de dragoste curse unduios. Dumitru o cântă cu atâta patimă și jale, gândindu-se la Ioana lui care nu mai este, încât niște bobite de lacrimi i se revărsară printre gene. Asistența rămase impresionată și de acuratețea melodiei și de emoția manifestată de cântăreț. Au cerut s-o repete.

– Cu regret vă anunț că nu mai sunt frunze.

O voce din sală strigă: dar mai este una.

– Da, dar aceea este mică și nu are destule nervuri proeminente care dau acel tremolo melodiei prin trecerea suflului peste ele. Cu acea frunzuliță va încheia cu ceva ce cunoașteți toți, zise tov. Ion. Și, Dumitru cântă: Cucu, Cucu... pe diverse tonalități, apoi duse mâna la inimă și se aplecă în fața lor ca un veritabil artist. Pe urmă o pereche chineză prezentă în duet cântece la care melodiile fie curgeau năvalnic ca izvoarele de munte, fie lin, unduios, de puteai adormi auzindu-le. După aplauzele îndelungi, oficialii i-au felicitat călduros, invitându-i la un pic de socializare. Ei au spus că pleacă, vorbind ceva cu transalatorul. Chinezii îi adresau felicitări și-i strângeau cu efuziune mâna lui Dumitru. Ion îi traducea că au rămas teribil de impresionați, nemaiauzind așa ceva.

– Haide la bufetul suedez să servim din toate câte un pic; va fi un fel de cină pentru noi. Să nu pierdem timpul, deoarece va trimite după noi tov. ambasador, după ce servesc și ei acolo. Masa era în apropierea unui geam și Dumii își zări reflexia în fereastră. Părea mirat și așa se și simțea. S-a gândit la tot ce i se întâmplase în ultima vreme, și constată că este un vis prea frumos din care n-ar vrea să se trezească altfel. Clinchetele paharelor de cristal ciocnite și ale râsetelor se răspândeau de la un capăt la altul al sălii.

– Nu sta gânditor, ia câte ceva, că imediat vine un chinez după noi, parcă mintenaș, ziceți voi ardelenii, și Ion începu să zâmbească, uitându-se mai altfel la Dumitru, gândind: încă nu știi ce te-așteaptă... Și nu te tot uita la ceas, că mai sunt peste trei ore până la tren; știu că ești nerăbdător să ajungi acasă, la ai tăi, dar încă puțină așteptare.

*

După trei sferturi de oră veni un chinez după ei. Au intrat în biroul cunoscut, dar acum erau în cameră încă două persoane, pe care le știuse de când primise buletinul, ei fiind invitați să ia loc pe cele două scaune din față, anume lăsate neocupate.

– Tovarășe Pripon, ai lăsat o impresie deosebită prin uimitoarea prestație muzicală de calitate. De altfel, știam ce comentarii elogioase ai avut în țara mea. Să știi că ai fost înregistrat, la fel și intervențiile tovarășului Ion pe care îl rog să ne spună dacă este deosebit recitalul de acum, comparativ cu celălalt, vorbi în engleză ambasadorul, pe care Ion le traduse lui Dumi, apoi răspunse tot în engleză. Uimirea lui Dumitru fu așa de mare, că-i rămase privirea pironită pe fața prietenului său: Na! că și pe asta o știe, uitând, pe moment, să-i mai zică ceva ambasadorului, dar își reveni și spuse:

– Mă bucur, Excelență, de înțelegerea acordată modestei mele interpretări.

– Nu te subaprecia, omule! Ai fost foarte bun în interpretare, având în vedere timpul relativ scurt ce l-ai avut la dispoziție. De aceea, noi, cei de aici, ne-am gândit să pleci cu o amintire frumoasă din partea noastră: poftim, tovarășe ministru, ai cuvântul, la care tovarășul Mănescu luă de pe birou o cutie paralelipipedică, un pic mărișoară, frumos ambalată.

– După privirea dumitale, văd că tov. Ion a păstrat bine secretul privind această surpriză. Acesta este un magnetofon cu banda înregistrată de la tov. Ion și cu înregistrarea actuală și ministrul dădu mâna cu țăranul Dumitru, apoi i-l puse pe brațe. Te văd emoționat, ai grijă să nu-l scapi. Ardeleanul abia își găsi cuvintele de mulțumire și se așeză. Bine că era scaunul aproape, că i se muiaseră picioarele. Ion îi percepă starea și trecu pachetul la el.

– Colectivul ambasadei și cu ceilalți de aici ne-am gândit să procedăm ca în China: să plătim fiecare în lei un bilet de spectacol. Tovarășul Stan, care te-a primit, ți-a deschis azi un cec curent pe numele dumitale, cu toată suma. Poți să scoți oricând lei de pe el când ai nevoie. Ion a pus pachetul pe scaun văzând că Dumitru nu se poate ridica și spunând, adresându-se oficialilor:

– Permiteți? și s-a dus să-l sprijine, chiar însoțindu-l spre tovarășul ambasador, ținându-l de cotul mâinii stângi.

– Poți să-l deschizi, zise ambasadorul și el văzu o sumă cu care putea cumpăra o mașină auto de ocazie, așa

cum înțelesese din discuțiile cu Ion în ziua de cumpărături.

Cu glas gătit, Dumitru a mulțumit, dând mâna cu toți cei de față.

– Cred că ați servit ceva, ca acum la despărțire să închinăm un pahar de șampanie pentru revenirea în țară, pentru că te-am cunoscut, pentru bucuria audierii acestui recital și de ce nu? pentru străduința învățării celor două fragmente de melodii chinezești. Tov.Dumitru, ai încăput pe mâini bune, de ai reușit să înveți atâtea. Tov. Ion ne-a arătat placheta cu versuri în limba română a scriitorului antic, Li-Tai-Pe, care alături de Du-Fu sunt citați cu plăcere și azi. Felicitări, încă o dată!

Și paharele își lăsară melodia lor de cristal să vibreze în încăpere, din care bule mici transparente se spărgeau în aerul de la suprafață.

Dumitru cu mâna la piept se înclină spre cei din birou, luându-și, astfel, rămas bun și plecă însoțit de poliglotul Ion. (Uite! că învățase și acest cuvânt). Mașina îi duse la hotel.

*

– Te-ai săturat sau vrei să mai ciugulim ceva de cină?

– Nu cred că stomacul meu, dup-atâtea emoții, mai poate înghiți mâncare.

– Nici eu, dar intrăm să luăm cu noi o cutie cu briose pentru dimineață, să nu ajungem la Sfatul Popular

al raionului Bistrița, forul conducător din Bistrița, cu cântece în stomac. Noi sosim înainte de ora 7 și tovarășul președinte ne va chema la dânsul după ora 8. Avem camere rezervate la hotelul partidului. Mai avem cam două ore până la tren, mașina va fi aici la ora 21, iar în gară ne mai învârtim puțin ca s-o cunoști. Dumi, vreau să stăm puțin de vorbă, în cameră, dacă vrei să primești câteva sfaturi de la mine, mult mai tânăr decât tine, dar care a avut de-a face cu legile țării și pe urmă ne odihnim un pic după o baie caldă.

– Bineînțeles, acceptă Dumi.

După vreo 10 minute intră Ion în camera lui Dumitru.

– Uite ce, îți spun câteva sfaturi, tu faci cum crezi de cuviință. Ai văzut ce sumă mare în lei ai pe CEC. Eu zic să faci școala de șoferi, să iei o mașină de ocazie, să mergi cu nepotul s-o studieze; chiar dacă cunoaște tractorul să luați cu voi un mecanic de mașini; ăla cunoaște toate chichițele, ca să nu fiți păcăliți, mai sunt și din ăștia. Așa vei putea merge când vrei la Bistrița și nu depinzi de autobuz. Pe urmă nu spune de toate cec-urile nepotului. Cele două de nevoi curente ține-le în sertarul mesei, ele pot fi văzute și când nu ești acasă. Celelalte două, cu depozit, poartă-le mereu la tine, de câte ori schimbi haina. Când este vorba de bani lumea este curioasă, dar, uneori, și caracterul e schimbător. Alea ține-le pentru zile negre, dacă apar în familia ta. Dă-le lunar o contribuție pentru cheltuielile casei, care acum iarna devin mai mari: lemne, lumină, mâncare etc. Peste

puțin timp vei primi decizia de pensionare și cam în două luni va sosi și pensia. Acum, o problemă delicată. Organele noastre de resort au luat legătura cu cei din Uniunea Sovietică, adică URSS-Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, despre situația ta și li s-a pretins în baza dreptului internațional să-ți acorde pensie pentru anii lucrați după 23 august 1944, când le-am devenit aliați. La început au încercat să se eschiveze, că nu erai cunoscut cu nume românesc, ci Dimitrie Priponov, rus.

– Da? Dar conducerile din lagăre mă știau ca austro-ungar; atunci ce căuta „rusul” la chinezi care sunt prieteni și cu ei și cu voi?

– Au căzut de acord în cele din urmă să-ți dea pensie, având vârsta, cu rugămintea să nu discuți cu reporterii pentru a nu se face tam-tam în presă, că ar putea opri pensia. Ei știi că îi putem câștiga, dar un proces internațional durează și costă. Ți se recomandă să spui că nu ai avut matricol când ai ajuns în lagăre și te-au trecut în categoria rușilor trimiși pentru reeducare, accentuezi acest lucru, iar în privința chinezilor, ați intrat după miere pe teritoriul lor: ați avut noroc că nu v-au împușcat. Deci, sub nici o formă nu spui altceva reporterilor, iar cei din sat să nu dea relații în numele tău, să-i trimită la tine. Sub acest aspect le povestești și lor. Știu că ești un om demn, dar ai noștri, acum prieteni, nu vor să fie purtați de reporterii în ziare internaționale. Sper că înțelegi de ce ți se cere acest lucru. Au fost atenționați să rezolve în maxim două luni, atât este termenul la noi, primind și de

la statul român completare la pensie. Acestea fiind zise, Ion plecă să se odihnească.

*

Dumitru se așeză lângă fereastră cu spatele spre interior, de unde-l învăluia o semiobscuritate. În față, luminile orașului colorau spațiul întunecat cu iradieri sângerii. Nu departe, un drapel tricolor își unduia culorile sub felinarele electrice. Cernu amintirile prin sita timpului și în mintea lui răbufniră toate umilințele și ultrajele pe care le suferise. Două cute, de o parte și de alta a gurii, i se adânciră și-i crispau obrazul; încet, încet, reuși să-și domine emoția. Ochii săi umezi căpătară sclipiri pline de înțelesuri când se duse și se văzu în oglinda din baie. Pe urmă își roti privirea prin cameră, luă bagajele și coborî cu Ion la mașina care deja venise și care-i debarcă la baza peronului principal al Gării de Nord. O masă de oameni se îmbulzea în direcția gării, umplând interiorul care în acele clipe părea un tunel strâmt, prin care încerca să se strecoare un fluviu întreg.

– Dumii, ai carnetul la îndemână? Să lăsăm ce avem la „Bagaje de mână” pentru un timp, ca să te plimb puțin prin năuntru și pe afară, apoi ne așezăm la o masă în restaurant să scrii câteva propoziții și despre acest edificiu, că merită.

Dumitru se minună că liniile ajungeau până în inima interiorului gării. Văzu biroul de informații de

unde putea afla ore de sosire sau plecare ale oricărui tren și legăturile cu alte trenuri. Trecură prin fața restaurantului;

– Aici vom reveni, îi spuse Ion. Sunt trei uși de ieșire-întrare: una, opusă liniilor și două pe lateral care dau în trei peroane de unde călătorii pot lua taxi, autobuze, tramvaie spre toate direcțiile Bucureștiului.

Au ieșit pe o ușă laterală și au mers, ocolind fațada și intrând pe a treia ușă. În restaurant, s-au așezat la o masă, în colț, cu trei locuri ca să nu mai vină persoane să-i deranjeze. În sală, lumea intra și ieșea după ce servea ceva, unii chiar cu saci burdușiți.

– Țștia merg cu tren personal pe distanțe mai mici. În tren accelerat nu se dau bilete peste numărul de locuri, îl informă Ion.

Dumitru scoase carnetul din buzunar și aștepta să i se dea explicații despre gară, așa cum îi promisese.

– Să știi că am reușit să te cunosc atât de bine, doar privindu-te. Haide! dă-i drumul, ce vrei să zici? spuse Ion.

– Mi-am peticit mantia trecutului cu multe amintiri durute. A venit timpul s-o dau jos; chiar dacă vor reveni, ele vor fi ca un ecou slab, îndepărtat. Dumneata, prietene Ion, în toată vremea asta, ai devenit pentru mine o ancoră în siajul greului; carul destinului meu a trecut de pe drumul mocirlos sau pietros pe un drum bătătorit și cale întoarsă nu mai este și acum spune să notez:

*Gara de Nord este un monument emblematic al Capitalei, înscrisă pe lista monumentelor istorice. A fost terminată în 1868 cu altă denumire și din 1888 are numele consacrat și azi. În 1877, a sosit aici țarul Alexandru al II-lea al Rusiei, iar în 1883 tranzitează, cu popas în București, trenul internațional Orient-Express, în care își plasează acțiunea romanul cu acest titlu celebra autoare de romane polițiste-Agatha Christie ce va sta la baza unu film la fel de celebru.

În aprilie 1944, țara noastră încă lupta alături de Germania hitleristă împotriva Rusiei (Uniunii Sovietice), nu pentru a fi expansionistă ca aceasta, ci, ca țară mică, credea că va fi ajutată să-și recupereze teritoriile românești peste care Rusia se făcuse stăpână, în urma războiului purtat cu Imperiul Otoman din 1812, căruia Țările Române îi erau vasale- îi plăteau tribut și nu erau transformate în pașalâc ca Ungaria, de ex., la care drepturile lor erau mult diminuate. Noi eram stația de alimentare cu motorină și benzină pentru armata germană, de aceea America, aliata Rusiei, în aprilie a bombardat intens Bucureștiul. În Gara de Nord, bombele au nimerit trenuri cu civili. Pronia cerească a făcut ca un avion american (s-a aflat mai târziu), care voia să bombardeze clădirea, a greșit ținta și bombele au căzut în Obor. Clădirea a suferit ușoare avarii de la celelalte bombe. Atunci, au murit peste 3300 de oameni și au fost peste 3000 de răniți în București, majoritatea civili.

-Scuză-mă, văd că te-am întristat cu aceste amintiri, iar ți s-au adâncit cele două cute de la gură în timp ce scriai. E timpul să plecăm, să ridicăm bagajele și să mergem la trenul nostru de Baia Mare, ceea ce și făcură.

*

În cușetă era plăcut. Au ridicat lenjeria de pat de la însoțitor și făcură paturile.

– De ce pui perna la ușă? întrebă Dumi.

– Am pus mâna la geam și se simte aer rece, nu-i suficient de bine izolat și să nu ne trezim cu vreo durere de măsele.

– Pe mine ai ajuns să mă cunoști ca pe propriul buzunar și ți-ai consumat cele trei zile însoțindu-mă, în loc să fii cu ai tăi, dar eu știu prea puțin despre viața ta; am înțeles că ești bucureștean, da?

– Multe nu sunt de zis: copiii nu am, nici rudenii apropiate, de soție ți-am spus, de părinți îmi amintesc vag, au murit când eram de 4-5 ani și m-a preluat un orfelinat. Uite, singura poză cu părinții și eu mai mic, ce am primit-o la majorat de la ei. Am învățat bine și am avut mereu bursă de merit, adică pe lângă masă și cazare în cămin, primeam și o sumă de bani, iar orfelinatul avea obligația să mă întrețină cu îmbrăcămintea, dar și în vacanțe, însă eu în vacanțe eram ghid la ONT-Organizație Națională de Turism, până am fost trimis în China la studii. Am un apartament cu două camere în

care stă o rudenie mai îndepărtată. Am trecut rapid pe-acasă de am lăsat bagajele primite dimineață. Am fost întrebat când am sosit noi, dacă vreau să te însoțesc în continuare sau pot numi pe altcineva și, bineînțeles, am acceptat cu plăcere. Aici am aflat că soția, având rudenii în Cehoslovacia, a reușit să le facă o scurtă vizită, înscrisă într-o excursie și de acolo să fugă în Austria, asta este cuvântul când treci clandestin granița. Cum au lipsit, la înapoiere, ea și un sas din Timișoara, fost curtezan din studenție, imediat s-a făcut legătura, deconspirată de o „prietenă” de-a ei.

Dumitru se uită cu nostalgie la fotografie. El învățase să citească în sufletul interlocutorului doar privindu-i ochii și acum se adevăra că Ion purta o povară grea în inimă: a pierderii părinților, a nu avea copii și rudenii apropiate, a trădării soției.

– Și eu am o singură poză cu Ioana mea de când eram miri, aceea pusă sub icoană, o vei vedea când ajungem acasă, sper că o mai păstrează nepotul. Noapte bună, prietene Ion! și frate al meu mai mic de ani, te consider eu.

– Noapte bună, prietene și frate Dumi, tot nu avem noi alți frați; să încercăm să prindem vreo 6 ore de somn, că mâine iar vom avea o zi încărcată.

Trenul porni așa de lin, că Dumitru nici nu-și dădu seama, decât prin luminițele stradale ce se perindau prin fața geamului din ce în ce mai repede până nu se mai zăriră. Acceleratul șerpuia linia spre Brașov, străbătând

întinderile învăluite în întuneric, iar liniștea nopții era întreruptă de uruitul roților pe șine: taca-țaca, taca-țaca, la locul de îmbinare a lor.

Dumitru, scurtând în gând distanța, ca un școlar care face socoteli cu abacul, aprecia cât îi mai rămânea de parcurs până acasă și toate îndoielile lui se estompau sub razele de speranțe ce se nășteau și se cuibăreau în sufletul său.

Gara de Nord, interbelică

Bombardată în apr.1944

Intrarea principală, dintre cele două laterale

Acasă între ardeleni

În legănarea trenului, chiar și în acel zgomot sacadat al roților, oboseala zilei îi prinse în mreaja somnului, pe amândoi, parcă continuându-și conversația în răsuflări ușoare, să nu se deranjeze unul pe altul.

O bătaie în ușă și o deschidere ușoară; conductorul, salutând și anunțând: – Urmează Sărățel.

– Ce repede a trecut noaptea, spuseră deodată. În jumate de oră erau cu bagajele la ușă lângă alți călători.

– Oare este sosit trenul de Bistrița? întrebă Dumitru cu voce emoționată, coborând când trenul opri și amintindu-și că mai văzuse o dată stația când au fost luați mulți bărbați în oastea maghiară și înghesuiți într-un personal.

– Da, uite trenul la colțul gării și îi arată o mașină cu nr. mic, zise bucureșteanul, râzând. Când au vorbit ai noștri cu președintele Sfatului Raional, m-au prezentat Atașat cultural la Ambasada din China, venit în mic concediu, care te-a însoțit pretutindeni. Avantajul unei funcții importante. Numai când mă întorc, termină formalitățile cu schimbarea postului meu. Vom avea mașină și din oraș la tine acasă.

Măcar nu este Volga neagră, gândi ardeleanul. Afară era încă noapte, doar becurile a doi stâlpi împrăștiau o lumină palidă. Șoferul se îndreptă spre ei,

recomandându-se, primind câte-o strângere de mână și studiindu-l pe furiș, pe ardelean.

– I-am spus tovarășului președinte să nu strice somnul șoferului așa de dimineață.

– Se poate, tovarășe? nu oricând am ocazia să duc un atașat cultural de ambasadă din China. E posibil ca tot eu să vă duc în satul dânsului.

Ia, uite, ce în detaliu a fost informat șoferul care avea limbuție, gândi Ion. Șoferul, cu privirea la drum, întrebă:

– Nu vă supărați, dar în ce limbă vă înțelegeți cu chinezii?

– Păi, în primul rând în chineză, spuse Ion, iar șoferul făcu un „Uau”, țistuind din limbă. Cu unii și-n engleză, continuă atașatul și celălalt țistui de două ori.

Dumitru și-a pus mâna la gură, că-i venea să râdă. Lui Ion îi plăcea de șofer, care conducea atent și cu eleganță mașina. Apoi mai zise:

– Cu alții în limba rusă, că aveam și musafiri din ăștia, plăcându-le să le vorbești pe limba lor.

– Mamăăă! dv. sunteți pol, pol... na! că am uitat cuvântul.

– Poliglot, îl ajută tov.Ion și zâmbi cu toată gura.

– Știți, pol am reținut că așa mai vorbim noi: dă-mi un pol, adică 20 de lei. La asta râseră toți trei.

– Mai știți și alte limbi străine?

– Mă pot descurca în franceză, un pic de japoneză.

– Gata, tovarășe atașat, de acum mă țin de nepotul meu să învețe bine limbile străine; până în clasa a VII-a au doar limba rusă, iar în liceu încă o limbă străină. Și unde să-l dau să ajungă ca dv.?

– Păi, la facultatea de Comerț Exterior, la București sau de Engeză, la Cluj, că-i mai aproape. Dar trebuie să tragă tare, nu să plimbe trenul ca să vadă cum arată Capitala. Este foarte frumos să-ți cunoști capitala, însă nu pierzând examenele.

– Nepotul, la anul, o să intre la liceu, că este primul în clasă, deci peste cinci ani, fac eu cumva să vă dau de știre dacă a intrat acolo la facultate, asta așa, ca să mă laud. Acum intrăm în curte la hotelul partidului, așa-i spunem noi, ăștia mai mititei, unde vin de regulă oficialii. Gândindu-mă la nepot, am vorbit numai cu tov. atașat, dar să știți că mă bucur mult că ați sosit acasă din prizonierat, adăugă șoferul, aruncându-i o privire scurtă lui Dumitru. Cunoașteți Bistrița?

– Cât de cât, aici am fost elev aproape trei ani.

Șoferul, inimos, puse deja mâinile pe două bagaje, spunând că-i ajută până la camere. Și așa, acest conducător auto le aduse bună dispoziție chiar de la sosire. În fața camerelor, tov. Ion îi zise:

– Care este numele dvs. întreg?

– Eu sunt Ionică Baci, răspunse.

– Cred că Ardealul este plin de Ioni.

– Desigur, aprobă șoferul, alfel de ce să-și fi numit Rebreanu nost romanul Ion? Apoi le ură o zi bună.

– Ce zici, Dumi, de tizul meu? La voi, cred că tot natul știe de Rebreanu și de Coșbuc, ca să folosesc acest cuvânt popular, drag mie. Să știi că și eu am sămânță de ardelean. Străbunicul meu dinspre tată era de pe lângă Alba Iulia și „Ion” s-a tot perpetuat, dar se pare că se încheie cu mine.

– Dar ești încă tânăr, poate-ți găsești, în țară, o parteneră cu care să te înțelegi și să ai copii.

– Cine știe? poate... Acum să ne aranjăm puțin fața, pe urmă să mâncăm brioușele. Am merge la restaurant să luăm o cafea, dar sigur tov. președinte ne va servi și nu-i politicos să-l refuzăm, iar două cafele tari una după alta nu sunt bune la sănătate.

După o oră, Ion veni în cameră la Dumitru pe care-l găsi ferchezuit, în fața geamului, privind cerul de un albastru palid pe care se întindeau două fuioare subțiri de nori irizați de lumina soarelui care abia își arăta o felie portocalie la orizont.

– Să știi că va fi o zi plăcută, nu ai nevoie de șapcă, mai ales că ai un păr bogat și ondulat, care îți dă o alură și mai distinsă.

– La noi, cei care au chelit devreme au scos o zicere: cică, părul prost părăsește capul deștept, ori eu îs opusul: părul deștept stă pe capul prost.

Ion, râzând, îi zise:

– Știi, orice regulă are excepții, iar tu, în acest caz, ești excepția.

Ardeleanul se întoarse, ștergându-și ochii, gândindu-se cât de aproape este de satul lui și toate amintirile de acolo și de aici îi năvăliră în fața lui ca pe un ecran de cinema.

– La recepție ne așteaptă un tip să ne conducă la tov. președinte. Este deja ora 9. De acolo, vom merge la miliție să semnezi copia lor de buletin și de pașaport. Fii atent să faci aceeași semnătură.

*

În hol îi aștepta un ins, pe cât de subțirel era avea o voce de bariton, recomandându-se: Ioan Ardelean; Ion și Dumitru zâmbiră, alt Ion își spuseră în sinea lor. Tov. Ioan îi duse alături, la etajul unu al clădirii; intrară într-o cameră mică, unde o secretară între două vârste tot schimba telefoane, dând din cap la salut, apoi, mergând spre ușă, spuse:

– Pofțiți, tov. președinte vă așteaptă.

Înăuntru, tovarășul președinte al raionului era cu încă patru persoane de conducere, importante. Părea un bărbat ferm, cu o privire directă, ce nu presupunea ocolișuri. Făcu prezentările de rigoare și-l felicită pe tov. Pripion pentru reîntoarcerea acasă.

– Povestea dv. v-a precedat pe fir până aici și faptul că tov. atașat cultural Ion v-a fost, peste tot, un sprijin de nădejde. V-am așteptat să mai vorbim la o cafeluță. Mi-au spus de la cantina-restaurant că nu ați fost la micul dejun. Bănuiesc că tov. Dumitru abia așteaptă să

vadă orașul, de aceea, am zis să plecați acasă doar mâine dimineată cu șoferul meu, tov. Baci. După cafea, veți merge cu tov. comandant al miliției pentru semnătura de care vi s-a spus și pe urmă „liber de voie” cum se spune la noi, să vizitați orașul. La cantină vă așteaptă cu masa între 12.30 și 14.30; atunci o să vedeți și programul de cină și mic dejun.

– Nu vă faceți probleme, nouă ne-au făcut cu ochiul aseară la restaurantul gării niște briose, dar eram sătui și am zis că o să le mâncăm dimineată, așa că merge foarte bine cafeaua după ele. Vă mulțumim pentru primirea excelentă; să știți că aveți un șofer tare simpatic și ne-a plăcut cum conduce, fin și atent.

– A, da, așa este! Este foarte priceput și în mecanică. Când am avut probleme cu mașina pe traseu, s-a înființat unul de la SMT, unde eram noi, s-a uitat pe la ea, au venit și alții și au zis că trebuie tratată la atelier. Ionică al nost, că așa-i zicem, nu s-a oferit de la început, fiind ei gazde. Mi-a cerut voie să vadă și el ce are; după 20 de minute, motorul „torcea” cum spunem noi despre o mașină bună. L-am întrebat ce i-a făcut și știți ce răspuns mi-a dat mucalitul de Baci? Că a mângâiat-o și a pupat-o, că doar este o „ea”, la care toți am râs. Te cam gândești la mângâiat, Ionică, deși ai ghiocei în păr.

– De, tov. președinte, omului până moare îi place să mângâie și să fie mângâiat, asta dă armonie în cuplu.

Când eram numai noi la întoarcere i-am zis:

– Bine, omule, acu, spune-mi ce-o avut mașina?

– Vă spun, dar să nu mă certați.

– Hai, zii-i!

– Odată, i-am auzit cum se lăudau cât sunt ei de buni mecanici auto, că nici un bistrițean nu-i întrece. Atunci, am umblat eu undeva la mașină să văd dacă depistează avaria, fiind așa de buni, dar nu s-au priceput, asta așa, ca, să nu se mai dea ei cei mai buni.

– Și, de ce nu le-ai spus, când te-au întrebat și ai zis că ai făcut-o să țină până acasă.

– Ei, tovarășu, totuși suntem colegi, nu vroiam să-i fac „să se simtă prost” în prezența șefilor; oricum, le-a fost lor jenă că nu au rezolvat-o fără atelier. Noi avem mecanici buni la atelier; ați văzut că rar s-a întâmplat să avem probleme cu mașina pe traseu.

– Și tu mereu ai știut s-o repara.

– Tovarășe Ion, eu n-o să vă pot însoți mâine, o să vină altcineva și spuneți-mi: v-ați luat și bilet de întoarcere și când să trimit mașina după dv.? O să vă aducă la cină unde vom mai sta puțin de vorbă înainte de plecare. Acum vă las în grija tovarășului comandant al miliției. Ion mulțumi în numele lui Dumitru, pentru toate aranjamentele făcute pentru o bună primire, chiar dacă, fie spus, ele erau impuse de la centru, dar omul era sincer în manifestare.

– Peste două zile am biletul spre București, răspunse atașatul.

Jos, îi aștepta o mașină a miliției, distanța fiind atât de mică, că după două coturi, apropiate de străzi, au și ajuns la sediul miliției, unde Dumitru a semnat actele.

– Este prima dată când facem asta, dar cum o fi pus semnătura din China în București pe actele realizate aici?

– Se descurcă serviciul special... În curând, tov. Dumitru va face șoala de șoferi, deoarece își va cumpăra o mașină de ocazie; după cum îl cunosc deja, sunt sigur că se va descurca și nu va depinde de autobuz cu ore fixe.

Comandantul se gândi cum de are omul nostru bani de o mașină, dar nu îndrăzni să întrebe. Poate va afla de la tov. președinte, după ce pleacă ei, apoi zise:

– Mă bucur că ne vom reîntâlni, tov. Pripon, și că v-am cunoscut și pe dv. tovarășe Ion, dând mâna la despărțire.

*

– Și acum, prietene Ion, să vedem puțin Bistrița, atât cât o cunosc eu. Asta este str. Dornei care are de-o parte și de alta pasaje ce dau în străzi mai mari, paralele. Observi că toate casele au ieșire la trotuarul străzii? La capăt era școala mea, dar acum scrie internat de fete.

Se vedea elev, cutreierând străzile burgului, mai mult prin centru, în perioadele scurte, când aveau voie să iasă din internat prin oraș; i-ar fi plăcut să cunoască mai mult, dar sâmbăta mergea acasă și își mai ajuta părinții la lucru, iar duminica după-amiază se reîntorcea.

– Când o să vin în Bistrița mă voi interesa mai mult de școală.

– Ce biserică înaltă aveți; se aseamănă cu „biserica neagră” din Brașov.

– Da, amândouă sunt evanghelice, construite de sașii colonizați în Ardealul cucerit. Biserica noastră are cel mai înalt turn „medieval” de piatră – 75 m – din Transilvania. Construită după 1350, este dotată cu orgă care în sec. XVIII-lea fost reînnoită. Acum intrăm pe o mică străduță cu arcade și stâlpi de piatră, numită Sugălete. Este un ansamblu de case medievale – o emblemă a Bistriței. Parcă-l aud pe profesorul de istorie cum ne spunea că a fost construit în jurul anului 1500 cu 13 case reunite, care la parter aveau ateliere, depozite și prăvălii, iar la etaj erau locuințele. Imediat o să-ți arăt o rămășiță a zidului de cetate, unde se mai păstrează un turn, al Dogarilor, de 25 m, ca parte a fortificațiilor cetății medievale, în zona centrală a orașului. Avea trei nivele, cel inferior, pe post de magazie, de aici pleca un tunel subteran, ajungea la Biserica evanghelică și mai departe, pe dealul din apropierea orașului. Au fost mai multe turnuri; fiecare breaslă de meșteșugari avea turnul ei: al rotarilor, frânghierilor, tâmplarilor, aurarilor, măcelarilor, șelarilor, fierarilor, croitorilor.

– Cum de știi atâtea amănunte, după atâția ani?

– Am memorie bună, altfel cum reușeam să învăț așa de repede melodiile acelea grele și, cum am intrat în oraș, aici, amintirile din anii de școală mi s-au învolburat

în minte, de parcă erau albinele sălbatice care se zbăteau să-și apere cuibul.

– Trebuie să ne îndreptăm spre cantină, să nu pierdem masa și să iscăm discuții, spuse Ion.

– În drumul nostru este un anticariat, numai cinci minute, să văd ce cărți au.

Au găsit prăvălia și au intrat într-o cameră plină de rafturi cu cărți. Dumitru, uitându-se la ele a scos din raft o carte „Război și pace”, dar citind autorul era s-o scape jos.

– Iarăși dau de ruși, zise cu un glas de parcă nu era al lui.

– Din cauza situației tale, încearcă să separi cultura și muzica de manifestările lor politice, de fapt de expansiune teritorială. Totuși, au prozatori și poeți foarte buni, la fel și compozitori, idem la germani, care au vrut supremația, pornită de paranoia lui Hitler.

– Dacă așa zici, cumpăr cartea.

În timp ce Ion cerceta rafturile cu cărți, Dumitru văzu două tablouri vechi, numai un pic mai mari decât cartea și întrebă care este mai valoros?

– Asta, îl arată librarul. Provine din casa unui bogătaș; se numește Copaci, pictați de un celebru pictor român, Ion Andreescu, de la sfârșitul secolului XIX.

– Vă rog, împachetați-l separat și repede că pe tovarășul îl cheamă tot Ion și să-l fac cadou de ziua lui. Pe urmă librarul puse cartea și tabloul într-o pungă, fiecare în ambalajul lui.

– Gata? Acum să plecăm! și vânzătorul se uită mulțumit după cei doi, neștiindu-i de pe aici. Tabloul stătea în prăvălie cam de mulțișor și uite ce noroc a dat peste el.

Bistrița în 1965 (Album reg. Cluj)

Bistrița- ansamblul Sugălete, de atunci

Centru: Biserica Evanghelică (1965) renovată azi, 2022

Turnul dogarilor

*

După masa consistentă ce le-a fost servită într-un separeu, s-au întors la cameră și Ion l-a întrebat pe Dumitru:

– După ce ne odihnim puțin, vrei să-ți arăt cum să folosești magnetofonul și cum să înregistrezi? Ai și o bandă nouă pentru asta.

– Desigur! Chiar vroiam să-ți zic și eu.

Odihna le-a creat o binevenită stare de relaxare, așa că Dumitru fu repede inițiat în folosirea aparatului și, cât timp era dus Ion la baie, ardeleanul porni banda nouă cu microfonul și înregistrează: „Cât timp voi trăi, voi fi recunoscător Ministerului de Externe al României pentru acest nemaipomenit cadou primit din mâna tovarășului ministru, Corneliu Mănescu, apoi puse banda cu muzica.

– Vezi ce repede ai deprins modalitatea de folosire? zise Ion, întorcându-se. Ți-am spus eu că tu ești excepția de la zicerea voastră. Acum, pune banda nouă să îți las un cuvânt pe ea. Dumitru se cam codi. Haide că la asta numai o dată ți-am arătat; îți mai arăt și acum.

– Lasă-mă să încerc eu și ardeleanul porni banda.

– Ai uitat de microfon, spuse regățeanul și tocmai se auzi înregistrarea lui Dumitru.

– Am să transmit cuvintele tale la minister, acum pune pe microfon să spun și eu câteva cuvinte: „Nici o clipă nu am regretat că te-am cunoscut pe tine Dumitru, ardeleanule, persoană demnă, echilibrată, hotărâtă, harnică, altruistă, calitățile care au contribuit la eliberarea

ta. Sunt bucuros a te numi prietenul meu, chiar fratele meu mult mai mare, eu neavând frați, dar nici tu. Știi că prietenii adevărați ori frații se vizitează din când în când și așa va fi! Semnează Atașatul cultural al Ambasadei R.S. România în China, tovarășul Ion Bogdan.” Cât de curând mă voi bucura să rămân în București ca translator al Ministerului de Externe pentru diverse evenimente cu străinii și atunci ne vom vizita de câte ori se va ivi ocazia. Am terminat!

Îmbrățișarea care urmă pecetlui cele spuse; fiecare considerându-se rudenia celuilalt.

*

Era deja ora 17 când recepționarul veni după tov. Ion, fiind chemat la telefon. Tov. președinte îl rugă să-i comunice dacă tov. Pripon poate găsi în grădina de lângă clădire frunze potrivite pentru un scurt concert la care vor veni câțiva oficiali, doritori să-l asculte.

–Tovarășe președinte, sigur vom veni; puteți să ne chemați când să sosim. Aici nu sunt frunze de nuc, cele mai bune pentru cântat și nici nu mai au prospețimea care trebuie acum. Dar am o propunere mult mai bună. Toată reprezentația din București de la Ambasada Chinei a fost înregistrată pe bandă de magnetofon, pe care ministerul nostru i l-a făcut cadou.

– O, minunat! După ce vin tovarășii, vă sun.

Și fratele Ion îi spuse lui Dumi cum trebuie să treacă de această solicitare din partea conducerii raionale, cu ajutorul magnetofonului.

– Să nu te superi, dar voi mânui eu aparatul că trebuie să inversez imnurile și o să trec peste anumite relatări pe care consider să nu le redau aici.

– Bine, că așa nu mai este obositor pentru mine.

Într-o sală mai mare, când intrară cei doi cu magnetofonul, fuseseră invitați lângă tov. președinte. În față era un grup destul de mare, tot ștaiful raionului, incluzând și adjuncții. Președintele îi prezentă:

– Concetățeanul nostru întors din prizonierat, tovarășul Dumitru Pripon și tovarășul Atașat cultural la Ambasada țării noastre în China, care având concediu, l-a adus acasă pe bistrițeanul nostru, așa reușind să ne cunoască zona. Eu zic să discutăm așezați, să ne relaxăm că nu suntem la ședință de lucru. Tovarășul atașat o să vă spună mai multe despre situația dânsului.

Tov-ul nu se simțea prea confortabil că trebuie să prezinte denaturat problema, pentru ca repatriatul să primească pensie de la ruși. Așa că le zise: – Tovarășul Dumitru Pripon a stat 23 de ani prizonier în Uniunea Sovietică, din 1942, înrolat în armata ungară și ea sub ascultare germană și căzut la Cotul Donului alături de mulți ostași ai armatelor din România, aliata Germaniei pe atunci. A parcurs traseul spre Siberia prin diferite lagăre de muncă. Calvarul îndurat nu este subiectul acestei întâlniri. Este firesc să vă întrebați cum de nu a

fost repatriat, doar s-au făcut schimburi de prizonieri. Dânsul a fost amnezic foarte mulți ani: nu știa cum îl cheamă, nici de unde este, așa că l-au considerat rus, probabil dezertor, bun de muncă în mină. Anul trecut a fost transferat de la bazinul carbonifer din centrul spre sud al Siberiei, la o mină de neferoase din Republica Altai a URSS, graniță cu China. Acolo i-a revenit în totalitate memoria. Cazul lui a fost făcut cunoscut organelor ierarhice, dar între timp, cu un miner și cu un paznic, căutând cuiburi de albine sălbatice, fiind zonă muntoasă, au trecut granița la chinezi, noroc că nu i-au împușcat când i-au prins. Pe cei doi i-au transferat din garnizoană în garnizoană până au ajuns la Ambasada noastră și respectiv, la Consulatul cehului în capitala Pekin-Beijing spun ei. Pentru cei 21 de ani, după 23 august 1944, statul sovietic îi va acorda pensie în maxim două luni, precum și statul român.

Noi ne aflăm aici și pentru un mic recital al acestui om talentat, la un instrument de care, sigur ați auzit: frunza, melodii pe care dânsul le-a ridicat la rang de virtuozitate, și pentru că nu mai sunt frunze potrivite în acest anotimp, voi lăsa banda de magnetofon să deruleze reprezentația de la Ambasada Chinei din București, unde a fost invitat.

Și se auzi un fragment din imnul RS România, ridicându-i pe toți în semn de respect, pe urmă celelalte melodii, aplaudând o dată cu cei din aparat. Nu le venea

să creadă că pot auzi asemenea melodii dificile cântate din frunză.

La o masă aranjată lângă perete au fost poftiți la discuții amicale, anunțând că un director de vinificație a adus un cabernet de medalie, iar directorul de la pâine a adus două cutii mari cu produse de patiserie. Toți au închinat un pahar de vin cu atașatul de ambasadă și cu Dumitru.

Atașatul întrebă pe președinte dacă în sat sunt telefoane.

– Să-l întrebăm pe directorul de la telefonie în ce stadiu se află rețeaua.

Acesta le spuse că telefoane sunt în centrul de comună, la poștă, la sfatul popular și la școală. Cum funcționează de doi ani o școală primară în satul aparținător, acum se termină instalarea stâlpilor pe distanța de 4-5 km, pentru a avea și școala telefon.

– Tovarășe Pripon, să veniți zilele astea la mine cu o cerere de instalare pe numele nepotului; am înțeles că veți sta la el, ca să punem stâlp și în fața casei, iar Dumitru îmi mulțumi pentru bunăvoință.

– Cât de curând vom putea vorbi la telefon, să știm unul de altul cum suntem, ce mai facem, se bucură Ion.

– Mâine la ora 10 vine Ionică al meu să vă ia. Azi am raportat la regiunea Cluj că ați sosit cu bine și mâine vă trimit cu mașina acasă. Va fi cu d-voastră încă un tovarăș care a mai fost la președintele Sfatului. Regiunea

Cluj își cere scuze că nu a putut să vă primească din cauza unor activități pe teren, le spuse tov. președinte. Mă vor anunța când să merg cu d-voastră, tovarășe Dumitru, la dâșii; vor să vă cunoască personal. Acum, îmi iau rămas bun, deoarece mâine am niște ședințe și nu ne mai vedem, doar cu d-voastră tovarășe Ion când veniți pentru tren. Așa cum v-am spus, vine Ionică să vă ia la ora 17. Ne-a părut bine să ne cunoaștem și vă dorim noapte liniștită.

La plecare, fiecare i-a invitat pe cei doi să-i caute când mai trec prin Bistrița.

La hotel, Ion îi spuse lui Dumitru că ridică de la recepție o pungă cu două sticle de vin, lăsate de șeful de la cramă pentru ei și recepționarul le aduse la camera tov. Ion două farfurii cu aperitive.

– De la cantină le-a trimis tov. președinte, îi spuse, lăsându-le pe masă.

– Te rugăm să-i transmiți mâine că-i mulțumim frumos; ne-a spus că are ședință și nu-l mai vedem.

– Ce zici, Dumi? desfacem una? și cealaltă o ducem să cinstim cu nepotul tău, care sigur te așteaptă cu masa. Îți pun pe masă aperitive, poate ți-o fi foame, că seara-i lungă.

– Eu zic altfel: eu n-aș bea, emoția revederii orașului m-a cam obosit. Te rog să duci cu tine o sticlă și cealaltă o desfacem la nepot. Să știi că președintele este un om de treabă. Am învățat să cunosc omul din schimbarea expresiei feței, din privirea deschisă sau

alunecoasă atunci când vorbești cu el. Eu vreau să ies puțin, că în apropiere este o biserică și merg s-o vizitez; vii și tu?

– Du-te tu, eu mă uit puțin la tv și mai citesc niște poezii.

În biserică, Dumitru a îngenuncheat în fața icoanei Mântuitorului căruia i se adresă ca unui părinte: Doamne! Tu ești Lumina vieții mele; îți voi aduce zilnic mulțumiri pentru că m-ai adus acasă teafăr, apoi puse mai mulți lei în cutia milei. Când a sosit, îngrijitorul tocmai vroia să închidă biserica, dar pentru că îl văzu străin, așteptă să se roage. Dumitru ieși, mulțumindu-i pentru bunăvoință.

*

În cameră, a văzut la Tv o parte dintr-un telejurnal lung, apoi un somn profund, binefăcător îl cuprinse în mrejele lui, însă spre dimineață se visă în casa nouă a nepotului, în camera în care nepotul îi deschise ușa, spunând că este a lui, unde văzu pe masa acoperită cu o față înflorată în cusături de mână o vază cu albăstrele. Dar de unde albăstrele acum, la sfârșit de septembrie, se-ntrebă trezindu-se?

Dimineața, Ion și Dumitru s-au prezentat la cantina-restaurant, unde li se servi un bogat mic dejun și o cafea cu mult caimac. De ce i-o fi spunând „mic dejun” când el putea hrăni un cosaș la amiază? gândi ardeleanul.

La ora 10, punctual ca un ceas elvețian, se prezintă Ionică la ei și-i ajută la bagaje spunând:

– Am simțit eu că tov. președinte nu vă lasă pe alte mâini.

La mașină atașatul nostru îl întrebă pe tizul lui de unde poate cumpăra cafea naturală să ia cu ei.

– În oraș mai rar găsiți, dar veniți cu mine la magazia cantinei, că vă rezolv pe fiecare cu câte un sfert de cafea măcinată pe loc; Dumitru a ținut să plătească doar el, nu și Ion care, de acum, era musafirul lui. Magazionerul a găsit două borcane curate în care a închis cafeaua ce te amețea cu mirosul ei puternic.

Între timp, venise și tov-ul cunoscut anterior care îi luă pe cei doi de-o parte, atenționându-l pe Dumitru că nu trebuie să iasă cu nici un cuvânt în plus din versiunea relatată de către tovarășul Ion, ca să nu se iște probleme nedorite pentru statul român, așa se poate pierde și pensia pe care U.S. a căzut de acord să o plătească.

– Am înțeles, aprobă ardeleanul.

– Tov. Pripon, vrei să stai dumneata în față ca să-ți fie mai direct să vezi drumul, dealurile până acasă?

– Mulțumesc, chiar din față voi avea imaginea lărgită a zonei ce o parcurgem și Dumitru, așezat confortabil, nu mai scoase niciun cuvânt, adâncindu-se în gândurile sale.

Ieșind din oraș, aveau de străbătut doar 25 km pe drum de țară, bine întreținut. Ion și tov. Ciobanu, așa se recomandase, vorbeau între ei, iar șoferul nu se simțea

comod, că trebuia mai mult să tacă; când și când comunica cu dânșii.

Ieșiră dintre dealurile Bistriței și drumul, ca o cusătură la o pelerină întinsă, străbătea câmpuri, majoritatea cu recolta culeasă, iar în unele porțiuni se făcea arătura de toamnă. Dumitru văzu, din loc în loc, grupuri de țărânci scoțând sfeclă sau cartofi. Ia, uite! Țștia fac clacă, gândi Dumitru, apoi își aminti ce-i spusese Ion; că în țară pământurile țaranilor au fost reunite în gospodării agricole, numite CAP, după modelul sovhozurilor sovietice sau trecute în proprietatea statului, IAS-uri, pentru o eficiență mai bună, au motivat. O să afle amănunte când o să fie acasă.

– Acum intrăm în comună și în trei minute suntem la Sfatul Popular, unde ne așteaptă tov. președinte. Să știți, tovarășe Ciobanu, că numai oficialii le spun așa, locuitorii, tot primărie și primar ca mai demult, le zic; sunt mai scurte cuvintele.

Mașina cu nr. mic, se știa că este a ștabilor de la raion sau județ, parcase lângă primărie. Dumitru tresări, trezit ca dintr-o visare; respirația lui se înteeți, depănând toată durerea departe de ai săi. Se uită dezorientat în jur, însă mai încolo recunosc casele sătenilor pe care-i știa. În birou, primarul, după ce dădu mâna cu oficialii, cunoscând astfel pe tov. Ion cu toată titulatura dânsului, îl îmbrățișă strâns pe Dumitru, zicându-i:

– Ne bucurăm mult că ai revenit acasă, apoi se întoarse către bărbatul, încă tânăr, din încăpere. Acesta este Victor, nepotul dumitale.

Se priviră lung în ochi, pe urmă, contopindu-se în îmbrățișare, își simțiră reciproc bățile puternice ale inimii.

– Să ședem oleacă, Victor ne invită la el, la masă. Pe mine mă scuzați, că am de terminat un raport pentru raion, pe care îl va duce tov. Ciobanu când pleacă.

*

Mașina îi duse pe o uliță ce urca ușor șerpuit în satul lui Dumitru, primul din cele trei sate componente ale comunei și care era cuibărit între dealuri molcome cu pășuni, cu livezi și, ici-colo, cu vii în pantă, spre soare. El simțea un gol ciudat în suflet privind colinele dragi, locuri unde mâna românului se făcea prezentă din cele mai vechi timpuri, gândind cum va găsi ce a avut, odată, acasă. Tensiunea ce o simțea în inimă îl ducea la stări apatice, sporadice, din care își revenea destul de repede, pătruns tot mai mult de libertatea prezentului.

– Aici, spuse Victor.

Șoferul opri în fața unei case arătoase, cu etaj și cu geamuri mari ca la bloc, nu mici, cum se făceau, mai demult, la sate. Nepotul deschise larg portița formată, ca și poarta și gardul, din plasă de sârmă groasă, împletită în ochiuri.

– Pofțiți, zise și fâstâcit nu știa pe care să invite întâi.

– Dumitre, intră tu primul, îl împinse ușor tov. Ion.

Acasă, emoționată, îi aștepta în capul scării Florica, soția lui Victor, care, uitându-se la Dumitru cu ochii ei mari, căprui, ușor migdalați îi spuse:

– Ce bine seamănă Victor cu dumneata, unchiule, mai ales când erați mire; v-am pus poza în camera pregătită pentru matală, la etaj.

Dumitru făcu prezentările celorlalți.

– Veniți să vă puneți bagajul sus. Victore! ia gețile de la tovarășul...

– Ionică mă numesc, zise șoferul.

– Vă rog să-l scuzați, dar încă nu și-a revenit de emoționat ce era de dimineață.

Că bine cântă găina aici, gândi Ionică.

– Putem urca și noi, doar cât să vedem camera în care va locui unchiul vostru? Să știți că nu o să aveți cheltuială în plus la nimic. Dânsul va primi curând pensie, e posibil ca tocmai dânsul să vă ajute uneori, zise tov. Ciobanu.

– Cum să nu, și Florica deschise larg ușa. Se simțea un ușor miros de văruiat proaspăt. Drept înaintea era masa coperită cu o față de bumbac, țesută în teară, în pătrățele și albă ca laptele, iar pe ea o cană de ceramică cu model rustic, din care se răsfireau, nu prea multe, subțirele fire, de care se sprijineau bobite albastre ce

dădeau impresia unor ochișori zâmbitori, de păpușă. Dumitru privi împietrit florile; cum au ajuns ele din visul lui aici, pe masă?

– Abăstrelele acestea nu au sezonul acum, unde le-ați găsit? întrebă tov. Ciobanu.

– E complicat cum am dat de ele, dar știam că unchiul are ochi albaștri, cum avea și mama dumnealui și am vrut să-i fac o bucurie, iar Dumitru îi mulțumi cu glas sugrumat, strângând-o lângă umărul lui.

În stânga era o sobă de teracotă și lângă perete o canapea nouă:

– Adusă de la meșteri de pe Bârgău, zise cu mândrie Victor.

Era acoperită cu o cuvertură de lână, țesută tot în teară, cu motive florale. Două perne alungite, puse una peste alta, cu alte cusături florale în culori asortate, dădeau o stare de bună dispoziție. Pe perete era icoana Mântuitorului încadrată de acel prosop, tipic ardelenesc, bogat în cusături cu frunze, coș cu flori multicolore și cu dantelă pe cele două capete. La mijloc, el era pliat în păturele și pus pe creștetul icoanei, de lângă care se desfăcea ca două aripi de înger, parcă protejând icoana și prinse pe perete cu abia vizibile cuișoare. Sub icoană era o fotografie cu doi miri. Dumitru se prinse cu mâna de masă și Ion îi spuse:

– Stai aici; noi, cât ne uităm și te lăsăm singur până mai povestim jos.

În poza alb-negru, ea, un lujer de față, de-o frumusețe serafică, în cătrințe și cu un șirag de taleri din arginți, la gât. Cosițele-i de pe pieptar / Împletite-n lat de-o palmă / Cu fire de măghiran, / Încununau fața-i diafană. / Cu flăcăul de alături / I-ajungea până la umeri. / Ea, cu altița-n râuri, / El, cu-nflorituri pe guler. / De cureaua-i lată / Flăcăul stânga-și sprijinea, / Iar mijlocelul ei de față / Cu dreapta el îl cuprindea. Lui Dumitru, bărbat înalt și frumos, cu un păr ondulat, chiar îi semăna nepotul de văr, cum a zis Florica. Pe pereții din față și dreapta erau agățate farfurii rustice, cu desene colorate pe ceramică, cu păsări sau cu flori, încadrate, ca și icoana, cu prosopele mai mici, de asemeni cusute cu motive florale sau geometrice. De-a lungul celor doi pereți erau două bănci cu spătar, lăcuite, numite laițe în Ardeal. Podeaua, din scânduri de un galben curat, dar nu vopsite, era în mare parte acoperită cu preșuri țesute-n teară, dar cu niște rânduri ce formau culori în degrade (din lexiconul francez) care se tot repetau.

– Să-l lăsăm pe tov. Dumitru singur, până mai stăm noi de vorbă jos, zise Ion. Spune-mi, Florica, cine a cusut minunățiile alea de prosoape, de fețe de pernă?

– D-apoi eu, tovarășe atașat, c-am fi de rușine-n sat să nu ni le coasem ori țesem fiecare pentru casa ei.

– Dar preșurile alea de pe jos, n-am mai văzut din astea; din ce sunt țesute?

– Din cele mai scumpe materiale, zise Florica c-un gălgâit șăgalnic în gât: din zdrențe. La noi nu se

aruncă nimic, totul se transformă, parcă așa zicea un învățat pe la chimie.

Lui Ion îi venea să râdă.

– Noi punem tot ce purtăm și se rupe, pe culori, le spălăm și le tăiem fâșii late cât degetul mic al femeii, nu al bărbatului, apoi le țesem în teară ori război, cum se zice în alte părți, dar nouă nu ne place acest cuvânt aducător de moarte. Știi, tovarășu’, fosta dirigintă a unchiului încă trăiește; are 80 de ani, a rămas singură, dar are o minte... Eu locuiam lângă ea și mama mă trimitea mereu s-o ajut, să-i fac cumpărături. Dânsa mă oprea și mă ajuta la lecții până am terminat cele 7 clase. I-a propus mamei să mă lase la liceu, dar nu vroia, fiind singură la părinți, trebuia să fiu de ajutor acasă. I-a explicat ca să mă lase la examen și dacă intru să mă transfer la „învățământul la distanță”, adică pot sta acasă și să merg numai la examene. Vă spun mai târziu restul, acum trebuie să fiu o gazdă atentă pentru toți.

Tov. Ciobanu era într-o discuție cu Victor, Ion, scuzându-l pe șofer, îl chemă să-l însoțească la mașină că are ceva de luat.

– Tov. Ionică, am o rugămintă la matale, dacă mă poți ajuta.

– Cu tot dragul, dacă se poate.

– Eu cu Dumitru am devenit prieteni buni; firile noastre sunt oarecum asemănătoare. Sub înfățișarea de om simplu este ascuns, de fapt, un diamant. Eu am fost desemnat să-l însoțesc în toate deplasările din China și de

aici. Încă nu am întâlnit persoană cu așa memorie rapidă. Dumneata știi multe despre el, din ce-am spus eu. El are pe CEC bani de o mașină de ocazie. Se va înscrie să învețe șoferia, sunt sigur că se va descurca la ce memorie are. Rugămintea mea este să-i găsești o mașină de ocazie, dar destul de bună; el va veni cu nepotul care, fiind tractorist, se pricepe și el cât s-o pricepe. Eu vreau să verifici dumneata mașina, să nu fie tras pe sfoară, cum spuneți voi. Aici ai niște bani pentru mici cheltuieli.

– Nu, nu-i vreau, tovarășe atașat Ion, mai suntem și tizi; eu mă bucur să pot sări în ajutorul semenului dacă se poate.

– Eu ți-i lăsam cu tot dragul. Orice comunicare o faceți de la secretara tov. președinte, aici la Consiliu și invers. În acest sens, voi vorbi și cu președintele cât stau aici, și cu tov. președinte de raion, când te trimite după mine, așa cum a zis. Și acum să iau din spate un pachetel pentru casa familiei Pripon, pe care anume l-am lăsat aici, să pot vorbi cu dumneata.

– Se face cum ați spus, puteți avea toată încrederea și Ionică duse mâna la piept pentru asigurarea celor relatate.

În casă, Florica cu șorț de bucătărie alb și apretat, peste alte haine, mai de sărbătoare, dar orășănești, îi luă în primire:

– Ați întârziat și Victor al meu și nu al alteia, zise făcând cu ochiul, tot învârte, așteptându-vă, păhărelul ăsta cu Visiki de-al nostru, cu mărgele pe marginea

lichidului, nu din ăla cu gust de ploșnițe, cum povestea directorul nostru de la IAS, că le-a adus niște străini când au fost în vizită la noi. Și ea îi îndemnă la niște pogăcele cu jumări, aperitive la țuiculița lor. Ridică paharele și Victor, parcă mai dezinvolt (să fie urmare a discuției cu tov. Ciobanu?), ciocnind cu unchiul i se adresă:

– Bun venit, unchiule, acasă, pe pământul părinților! iar noi, care datorită dumatăle avem această casă, îți vom fi mereu alături.

Șoferul Ionică avea în față un pahar plin cu apă și în păhărelul de închinat, o dungă de tăiș de cuțit, de pălincă.

– Dați-mi voie să termin povestea, zise Florica, care puse numai vârful limbii în păhărel. Ai noștri luaseră câteva guri de ulei înainte, pentru că auziseră de la alții cum se lăudau cu băutura lor și chiar unii au căzut cu capul pe masă, răsându-se de ei. Cei trei străini și traducătorul lor au desfăcut sticla de Visiky, cum ne place nouă să zicem, au pus în paharele alor noștri, iar ei au pus pălincă într-ale musafirilor. Traducătorul îi atenționase că băutura lor este foarte tare și la două-trei pahare vorbești în limbi străine. Ai noștri înghițiseră, cu chiu, cu vai, băutura și întinseră paharele să mai pună, la fel, lor le puse țuică. În scurt timp, întinseră iar paharele pentru visiky și, din nou, țuică lor. Străinii se uitau cu ochii încetoșați. După al patrulea pahar, străinilor li se bulbucaseră ochii și abia-i vedeau pe ai noștri stând drepti. I-au culcat ca la internat, într-un dormitor pentru

muncitori. A doua zi, li s-a dat moare (zeamă de varză acră), ca să le treacă mahmureala. Știți ce au zis?

– Măi, dar băutura voastră e mai tare decât a noastră și mai tare ca asta, la noi nu-i alta. Se vede că sunteți învățați cu tărie puternică, de nu v-am văzut îmbățați.

Ai noștri s-au distrat multe zile, pe chestia asta.

Tov. Ion desfăcu un pachetel și puse pe masă un bol de sticlă închis cu niște ferigi de un verde-smarald înăuntru. Îl răsturnă o dată și se stârni o ninsoare în jurul ferigilor, dar, punându-l la loc, steluțele se așezară domol într-un strat alburii.

– Un dar de la mine pentru casă nouă.

– Vai ce-o să se bucure Oana când vine de la școală! Mulțumim mult!

– Mai aveți copii? Întrebă regățeanul.

Așa le spun ardelenii celor din sud, denumire atribuită de când România era regat.

– Numai pe ea, dar merge la mama când vine de la școală. Vine mai târziu, când terminăm de mâncat. Copiii n-au ce căuta în poveștile oamenilor mari.

– Ați spus că ați început liceul la fără frecvență. L-ați terminat?

– Da, și acum sunt contabilă la IAS; mă ocup de salarii în primul rând și mamei nu-i pare rău că a ascultat de d-na profesoară. Și dânsa a fost învățătoare la început și a continuat la fără frecvență, de a devenit profesoară de

matematică. Florica plecă la bucătărie și veni cu un vas plin cu supă aburindă.

– Este supă cu tăiței de casă, din puica noastră de-amu-i un an. Am tăiat-o, că nu făcea ouă și cânta cocoșește. Se lua la întrecere dimineța cu cocoșul găinilor. Ați mai auzit așa ceva? E ca și cum..., da mai bine nu zic. Mintenaș vine și tov. primar, așa-i zicem noi, că am trimis pe o vecină după dumnealui și a promis că-și pune în ordine biroul și vine.

– Hai, spune ce ai vrut să zici, o îndemnă tov. Ciobanu de la raion, cu un rictus în colțul gurii, că de! reprezenta o instituție sobră...

– Da' mi-e rușine de unchiul, că dumnealui nu zice nimnica, numa' ascultă.

– Ha, ha, ha! Numai de unchiul te rușinezi? Totuși spune-ne!

– Vă rog, scuzați-mă, n-am vrut să iasă așa, dar mă uitam pe uliță, după tov. primar. Păi, în satul vecin sunt două femei, zicea cineva că dorm în același pat, de multă vreme, dar nu se știe care-i cocoșul și care-i găina. Se porni o explozie de râsete de-i apucară sughițul.

– Bată-te, Florică, să te bată norocul, că așa distracție n-am avut de mult, zise tov. Ciobanu, de data asta etalându-și o dantură frumoasă.

– Ce distracție, ce distracție? întrebă tov. președinte, intrând și dându-i un plic tov. Ciobanu, pentru raion.

Acesta-l pasă lui Ionică să-l ducă la mașină.

– Trebuie să recuperați, zise Victor și primarul puse mâna peste pahar:

– Te las să pui foarte puțin, cât să închin cu consăteanul nost, ajuns acasă prin voia Domnului; scuzați tov. Ciobanu, dar noi, încă, așa gândim. Eu sunt în timpul serviciului, totuși, nu-mi permit să beau, dar închină, ciocnind întâi cu Dumitru.

– Mulți ani cu sănătate, că-i mai bună decât toate! Așa este, aprobară toți, pe urmă, gazda debarasă masa de farfuriile goale.

– Mă scuzați un moment, zise Dumitru, ridicându-se, și plecă la etaj, apoi se întoarse cu o sticlă cu vin de colecție, primită la raion, de la un director de cramă.

– S-o desfacem pentru reîntoarcerea mea acasă și turnă licoarea chihlimbarie în pahare; scrie demisec pe etichetă.

Florica aduse un platou cu bucăți de pui ruminat în ler (partea din spate încastrată sobei de gătit, la sat, ca un cuptoraș în care încape doar o tavă de copt pâine sau friptură), așezate aliniat ca la paradă, pe un strat gros de felii de cartofi fierți, amestecați cu ceapă tăiată mărunt și măslina tăiate, toate stropite cu ulei, sare, piper și puțin oțet.

– Găinușa asta avea patru picioare? întrebă Ion. Atâtea erau înșiruite întregi pe lângă piepturi și aripi.

– Asta nu; nu s-o molipsit de la puii de iepuri cu patru picioare, deși se prindea în joaca lor. A tăiat și

mama o puică, dar normală, și a scos din ea un pumn de ouă de toate mărimile, chiar unul întreg, doar că n-avea coajă.

– Nu-i păcat că devenea ouătoare? zise tov. Ion.

– Dar v-am spus: la noi nimic nu se pierde, transformăm: cu pumnul ăla de ouă, mama a făcut două turte de tăiței de casă, subțiri ca tăișul de cuțit.

Cu așa femeie cred că Victor nu se plictisește, gândi Ion, amuzându-se de ea, care, când o dădea pe cuvinte ardelenesti, când își amintea că este școlită și vorbește unor intelectuali.

– Poftă bună, vă doresc, că numai cu vorbele mele rămâneți flămânzi și da să plece.

– Te rog să te așezi cu noi la masă, zise Ion. Stai și mănâncă, ai adus de toate.

– S-o credeți dvs. da' pancovele cine le aduce? Și Victor le poate aduce, dar eu trebuie să mai fac ceva la ele.

– După ce mănânci aici cu noi. Dar ce-s alea pancove? întrebă regățeanul.

– Desertul ardelenesc, nelipsit de la nici o sărbătoare, adică, gogoși coapte în ulei și presărate cu zahăr pudră. Când muști din ele, dacă-s goale înăuntru, înseamnă că gospodina le-a frământat mult și bine. Merge vinul la ele, dar să nu fie prea dulci.

– Noi tot vorbim, dar unchiul e tare tăcut, zise Victor.

Ochii lui Dumitru, umezi, căpătară luciri pline de înțelesuri. Două cute adânci la marginea gurii îi crispau obrazul.

– Voi sunteți mult mai tineri și nu știți ce înseamnă războiul, nici să nu aflați! Eu l-am simțit pe pielea mea; este o adevărată vânătoare de fiare. Noi, românii din Ardeal, am fost înrolați silit de către unguri și ei sub ascultare germană; să luptăm pentru ce? Pentru un descreierat de neamț care se vroia stăpânul Europei? Iar ungerii ne puneau pe noi la înaintare să fim carne de tun, ei să fie mai protejați. Apoi, frigul Siberiei era iarna atât de intens, încât lacrimile care se scurgeau înghețau pe obraz. Mă bucur că acest pământ românesc a ajuns unde-i este locul. Acum, dacă ar trebui apărată România, țara care și-a luat înapoi o mare parte din pământul strămoșilor, m-aș prezenta la oaste chiar și la aniiăștia, dar mă opresc aici să nu vă întristez. Nepoate, hai te rog afară și arată-mi unde merge împăratul pe jos.

– Pe urmă, ne arăți și nouă, ziseră ceilalți.

Când Victor reveni, le spuse:

– Primarul-președintele nostru, aici de față, atâta s-a ținut de șefi până a obținut aprobare să facă bazin sub Coastă, mai sus de satul nost unde este un izvor bogat. Noi am plătit la cei cu apa să ne facă analiza ei și cu ea bună, tov. primar a obținut mai repede aprobarea fondurilor ce vor fi cuprinse în buget în prima jumătate a anului viitor, pentru aducerea apei. Până atunci voi construi baia, locul chiuvetei în bucătărie, să fim și noi ca

la oraș. Cu așa tov. președinte să tot mergem înainte. Tot datorită dânsului s-o pus și stâlpii de curent electric și de-amu-i anu avem electricitate în căsi și unii ne-am luat și frigider.

– Bravo lui, bravo vouă! spuse regățeanul.

Au fost conduși pe rând la... privată, printr-n gang acoperit, până în spatele casei, ceva mai încolo, iar Florica le puse în târnaț un lighenaș, un prosop curat, săpunieră; mai sus, o găleată cu apă cu o cană de metal smălțuită și le turnă apă pe mâini la fiecare. Tov. Ciobanu, președintele și șoferul au mulțumit gazdelor pentru tratație, luându-și rămas bun și de la Dumitru și tov. Ion care mai rămânea două zile și care-l întrebă pe președinte când îl poate găsi a doua zi, conducându-i până la portiță, iar Florica le strigă:

– Mai poftiți pe la noi când aveți timp! Vă așteptăm cu drag!

Pe urmă, Dumitru le spuse că are de vorbit cu ei, toți patru; acum sau mai deseară.

– Dar eu trebuie să debarasez masa și să pun la punct bucătăria.

– Lasă, Floricuță – nepoată, în primul rând vreau să cunosc nepoțica; vine curând? și Florica aprobă:

– Uite aici bani pentru cheltuieli pe-o lună și puse pe masă o sumă aproape cât salariul contabilei. Nu comenta, zise unchiul, văzând că nepoata vroia să zică ceva; așa este corect să fac mereu. Ion stai te rog cu ei, până vin eu de sus. Aduse o pungă și lui Victor îi dăru

portmoneul, iar Floricăi, ciorapii. Ea se bucură ca un copil că se potrivea numărul. Puse o cutie de bomboane lângă bolul cu ferigă pentru Oana și o cutie le dădu lor.

N-am aflat decât târziu dacă mai găsesc în viață părinții ori ba și le-am luat din China două fulare din lână; vă rog să le primiți voi, iar nepoții le tot încerau moliciunea, având ochii în lacrimi. Ion, aici de față, care mi-este prieten și frate de cruce, rămâne două zile. Va dormi în camera mea. Aveți unde mă culca astea două nopți? Pot și în bucătărie, că aveți pat.

– Desigur, în camera fetei, ea va merge la mama. Dânsa are scutire încă o lună de la lucrul câmpului, că a fost operată, dar se ocupă de Oana.

– Acum prietenul meu, Ion Bogdan, dar toți îi spun Ion, are de vă spus încă ceva:

– La școala de aici din sat se va pune telefon. Am aranjat cu președintele de raion și cu directorul de Poștă și telefoane să pună un stâlp și aici în fața casei, ca să aveți telefon; voi vorbi destul de des cu Dumitru, având în vedere că mi se termină stagiul în China și rămân în București translator la minister. Toată cheltuiala o suportă unchiul vostru. Poate vă întrebați de unde are bani dânsul? Știați că unchiul vostru cânta din frunză? Când mi-a spus în China, l-am ajutat cu magnetofonul și a învățat câte un fragment din imnul RS România, al Chinei, muzică cultă, o minunată melodie chinezescă și a dat concert la Ambasadă, iar ambasadorul nostru a aranjat ca fiecare să plătească prețul unui bilet. I s-a dus

faima și Ambasada Chinei din București a procedat la fel. Mai în vară, când copacii au frunze bune, mai ales nucii, o să-i aranjez un miniconcert prin Direcția culturală a regiunii Cluj. În zi de sărbătoare o să-l puteți asculta la magnetofonul pe care l-a primit cadou de la ministerul meu.

Dumitru va începe școala de șoferi, iar șoferul Ionică o să-i caute o mașină de ocazie; are banii necesari. Dumneata Victor vei merge cu unchiul tău să veдеți mașina. Ionică, șoferul președintelui, este și un mecanic de prim rang. O va controla minuțios ca să nu fiți înșelați. Are nevoie de ea, pentru a se deplasa cu ușurință la Bistrița, unde el caută mereu cărți. În vară, după ce-i organizez vreo două concerte, mi-a spus că vrea să ai și tu Victor o mașinuță de ocazie.

Florica și Victor n-au avut glas să mulțumească, așa de blocați erau, dar l-au îmbrățișat amândoi deodată. De afară se auzeau glasuri: unul de fetiță și două mature.

– Vine Oana! În camera care la oraș s-ar numi sufragerie și unde se întâlneau cu neamuri, cu vecini, unde mâncau când erau mai mulți, fiind lângă bucătărie, intrară trei persoane: Oana, fetița, leită Florica, zglobie, cu o voce ca un clinchet de clopoțel din cristal, care imediat tăcu, apoi se îndreptă către Dumitru și-l întrebă:

– Dumneata ești unchiul meu venit de departe? Bine ai venit să te cunoaștem! O să mă ascuți la lecții? că eu vreau la liceu și să mă fac doctor, că mă mai ajută și tanti profesoara din vecini de bunica.

– Oana dragă, salută și pe oaspetele nostru, prietenul unchiului din China și de aici. Copila de 12 ani întinse prima mână, spunându-i: și dumneata ești bine venit, dacă ești prietenul lui unchiu. Ion rămase siderat privind această fetiță binecrescută.

– Dânsa este mama mea, de care v-am povestit și Ion sărută mâna femeii care făcea tăiței atât de fini, prividu-i chipul cu frumusețea lui matură și ochii Floricăi, dar și ai nepoțicăi și care se fâstâci la asemenea gest. Persoana mai tânără decât mine este Irina, sora lui Victor, profesoară în comună și tovarășul Ion, prietenul unchiului din China și acum din București. Irina întinse mâna, dar Ion, cu ochii în ochii ei, întârzie să i-o strângă, pe urmă zise: doamnă, domnișoară?

– Domnișoară; bine că nu s-a căsătorit cu nemernicul ăla.

– Victore, de ce o faci să se simtă jenată în prezența dânsului?

– Florico, ai uitat că eu nu mai sunt un străin pentru casa voastră?

Îi spuse Ion, dar cu ochii la Irina. Oare ce s-o fi întâmplat cu fata asta frumoasă? gândi Ion.

– Pot să-ți spun și eu Irina? regățeanul studiindu-i chipul, încadrat de un bogat păr cu reflexe ruginii, de parcă această toamnă și-ar fi pus în el cele mai frumoase nuanțe de frunze. Ochii ei verzi aveau o privire care-l fascina și când, sfioasă, își mută privirea în jos, lăsă la iveală niște pleoape ușor viorii, tivite cu lungi gene dese.

Ion nu mai văzuse asemenea ochi și o atare inocență feminină la o persoană trecută de vârsta adolescenței. Când Irina îi răspunse afirmativ el își mută privirea pe gura ei cu buze pline, roșii, dar nerujate, frumos conturate și un fior de mult uitat îi trecu prin piept.

– Mie să-mi spui Ion, ca personajului din romanul lui Liviu Rebreanu al vostru și al țării, dar fără diminutive. Nimeni nu-mi spune Bogdan, pe numele de botez. Mi-au spus părinții, când eram mai mic, dar începând cu școala am fost strigat mereu Ion, mulți crezând că așa am fost botezat.

Ion îl luă pe Dumitru deoparte și-l rugă să-i dea două cutii de bomboane ca să le dăruiască el celor două rudenii, dar și o cutie de cafea. Când i le aduse, le înmână bomboanele, spunând:

– Din partea noastră, pentru început. Data viitoare o să gădesc ceva mai personal. Apoi, întorcându-se către nepot zise:

–Victore, ești un bărbat frumos, dar nu te supăra, sora ta este mai frumoasă.

Dumitru se uită cu coada ochiului la Ion, gândind: oare ce l-o apucat?

– Eu seamăn cu neamul Priponilor și cu tata și cu unchiul, dar noi, când suntem tineri, alegem cele mai frumoase fete; care avem minte ne uităm să fie și vrednice, serioase, care nu, de multe ori se prăjesc.

– Se vede că sunteți neam frumos și vrednic, zise Ion și v-ați ales soții bune și frumoase, iar mândrețea asta de fetiță este și mai frumoasă.

Oana, privindu-l în față, flutură din genele-i lungi, precum o actriță. Regățeanul puse cafeaua în mâna gazdei, rugând-o să le facă la toți câte-o cafea.

– Unchiule, cine știe când ne putem întâlni toți și mai avem un pic de timp până la cină. Eu și Florica te rugăm să pui magnetofonul să te ascultăm. În sat nu mai este nimeni care să cânte din frunză.

– Cum să nu, și Dumitru merse după aparat.

Toți se așezară aproape de masă. Între timp, intrară alte patru persoane, salutând sfios. Victor le prezentă lui Ion și pe acestea:

–Tata Luca, văr cu unchiul Dumitru – așa-i spunem noi, și mama Mărioara; Ilie, fratele meu cu soția Sanda.

– Da'une-i vărul Dumitru, că nu l-oi confunda cu dumnealui care-i așa de tânăr?

– Unchiul ne va face o surpriză, o să-l ascultăm imediat la magnetofon cântând.

– Din frunză, completă Dumitru, venind; puse magnetofonul pe masă și mai mult se aruncă în îmbrățișarea vărului și a celorlăți.

– Ion, aici de față, a devenit prietenul și fratele meu de cruce. El a fost omul de nădejde de când am intrat în Ambasada țării noastre din China, la fel și aici. O să ne întâlnim într-o zi de sărbătoare și o să vă povestesc

tot calvarul îndurat. Acest aparat muzical mi-a fost dăruit de Ministerul de Externe, unde lucrează dânsul, chiar personal de către tovarășul ministru, dar eu știu că în spatele acestei acțiuni este dumnealui. Te rog, prietene, pornește-l!

– Nu eu, ai învățat deja, dă-i drumul!

– Stai puțin, unchiule, să punem cafele la toată lumea. Și în aer se răspândi un miros atât de plăcut, că te puteai sătura de la aromă fără s-o bei.

– *Aiasta nu samână cu șicoarea noastră, abia vorbi Luca, înecându-se cu prima gură de cafea fierbinte. Cum îi zâșe? Și numa atâta pui? Noi bem câte-o ulcică mare de șicoare. Ar trebui să țân ș-o pciatră în gură că o beau primaș oară.*

– Cafea turcească, tată, zise Irina. Asta așa se bea. Dacă-ți punem în cana aia mare, îți galopează inima ca herghelia lui nenea Sandu, când îi dă drumul la păscut cu lovituri de bici peste crupe și, dacă o bei seara, nu dormi toată noaptea. Acum putem asculta înregistrarea cu unchiul Dumitru!

În cameră se făcu auzită vocea lui Ion prezentându-l publicului venit la Ambasada Chinei de la București. Când au început imnurile, toți s-au ridicat în picioare după exemplul lui Ion. Când s-au așezat, Oana întrebă:

– De ce ne-am ridicat?

– Pentru că, atunci când se intonează imnuri de stat, le acordăm respect stând în picioare, eventual cu mâna pe inimă la imnul țării tale, îi spuse Ion.

În liniștea camerei, melodiile atât de cunoscute lor și emise de misteriosul aparat le reverberă în suflet, încât lacrimi le jucau între gene, la femei, prelingându-se câte-o bobită pe obraz. Ascultară uimiți celelalte melodii pe care ei, parcă, le mai auziseră, privindu-l cu mândrie pe Dumitru. Se terminară sunetele de pe banda de magnetofon și încă nu se mișcau, uitându-se la Dumitru. Ion privea transfigurarea emoțională ce se citea pe fața profesoarei Irina, de la o melodie la alta.

– *Vere Dumitre, eu țin minte cîn cântai aste cânteșe, dar aiși mni să par mai faine; șelelalte pare-se că-s la fel ca la radio, care la noi mere tătă zâua și mai auzim și din astea.*

– Eu și Ionică trebuie să plecăm, zise tov. Ciobanu și vă mulțumim de ospetie și de muzică; cânti, tovarășe Dumitru, ca soliștii de la radio.

– Și eu plec, se alătură primarul, luându-și rămas bun de la cei rămași, care i-au condus până la mașină.

Femeile s-au dus la bucătărie, lăsând bărbații să povestească, când au ieșit în pridvor „să mai ia puțin aer răcoros”. Pe masa mică de lângă târnaț era o tavă cu mai multe păhărele, mari cât două degetare de cusut, însoțitoare la poveștile în aer răcoros.

– *Victore, c n o pus fomeile astea aici? pare se c-o știut că ieșim oleacă. Pune din clondirul cela un pic de agiasm  că ni s-o uscat g tlejul, zise taică-său.*

– * n copilărie auzeam de agiasm , dar parcă, mai altfel şi zicea. A i adus apă sfin it  de la biserică?  ntreb  Ion.*

Se porniră toți pe r s, de se scuturară c m  ile pe ei.

– *Da, numa' gust  matala o gură din apa asta sfin at , că te spală de tóte păcatele avute. A a, să ne spal m păcatele şi noi a tialal i, zise Luca.*

Ion  i-a dat seama că este b tutur   i închină, ciocnind păhărelul cu toți; ia uite, ce h tru este tata lui Victor, ca mucalitul de oltean, ortac de-al lui Dumitru.  i plăcu muzicalitatea domoală a vorbii ardelenene ti.  ntre timp, veni Mărioara  i le sparse ga ca.

– *După atâta vorbă  i aghiasmă, ia, pofti i toți la cină şi le luă clondirul  i tava cu păhărele.*

– *Vini ghin ralu', trebe să-l ascultăm, zise Luca. Dumneavoastră de la oraș vă rog să scuzați vorba noastră  r neasc , care are cuvinte ce nu le auzi în alte p r i, ce le zice...na! că-mi scapă cuvântul, da'l știam.*

– *Regionalisme, îl ajută tov. Ion.*

– *Da, da, a -i, întări vărul lui Dumitru, de parcă nu el fusese uitucul.*

– *Vreau să le arăt grădina din spate, unchiului  i prietenului. Veni i  i voi să facem puțină mișcare înainte de cină?*

– *Noi am tăt văzut-o, da'nu să cade să lăsăm oaspeții sânțuri.*

Livada cu meri, pruni și nuci era destul de întinsă după grădina de zarzavat. Soarele în apus bătea printre crengi, lăsând dăre luminoase, palide ce se încrucișau pe covorul de frunze galben-ruginii, așternut printre pomii rari. Încă se vedeau păsărele zburând de pe o creangă pe alta, căutându-se în vederea culcușirii.

Zilele erau nefiresc de calde pentru această perioadă, în schimb, răcoarea serii anticipa lunile de iarnă cu guturaiul ori cu focul duduind în sobă. Florica îi strigă să vină că se răcește mâncarea. În casă, masa pentru cină era deja aranjată pentru toți. Din ușă, Ion o văzu pe Irina cum pune o furculiță pe șervețel la fiecare farfurie, cum toarnă lapte bătut în căni, în timp ce „ghinăralu” le turna apă deasupra ligheanului din târnaț, să se spele pe mâini. Pe masă trona un crătițoi de vreo 5 kg, care răspândea un miros de îți lăsa gura apă...

– *No, amu, că sântem numa noi ai noști și dumneata, tov. Ion, ești tăt de-a'nost, să zăcem o rugășiune înainte de mâncare, zise Luca, ridicându-se în picioare împreună cu ceilalți, apoi așezându-se spuse: domnu' Ion, dă-mi voaie să-ți zăc așa; noi, aștia mai bătrâni, din respect, ne adresam cu domnule celor care nu erau țărani și nu tătă zăua să ne tovărășăm. Îi destul că ne-au tovărășat în ceap-euri și ias-euri. Să vād pă tătă lumea pă scaune! Florico! Ia, pune în blid la fiecare câte două linguroaie de pături cu brânză, mai înai vărului*

Dumitru și d-lui Ion, că ne bucurăm să-i videm pântre noi, apăi, ghinăralului familiei, că-i și mai vrednică fomeie din sat, ș-apăi nouă. Da, dișe nu m-ai cemat să învărt eu coleșoiul ista mare, că voi nu aveți puterea me, ciar dacă sânteți mai tinere decât mine. Șine mai vrea să spuie, că în laboș o rămas destul. Florica o pus cam puțân, s-o temut că n-a ajiunje.

În farfurii stăteau câte două gogoloașe mari de mămăligă „în pături”, cu brânză untoasă între ele, punctată cu jumărele mici de slănină. Ion luă cu furculița o gură, o plimbă cât să-i simtă aroma și-o alunecă pe gât. Dumitru îi spuse:

– Și cu așa ceva am crescut, am trăit și trăim noi aici.

– *No, mai mâncat-ai așa șeva, domnu Ion? cum ți să pare?*

– Nu. Este foarte gustoasă și sățioasă. Irina era în fața lui Ion la masă și, îi zise:

– Ca să nu cadă greu la stomac, fiind seară, luați după fiecare înghițitură câte-o gură de lapte bătut și își plecă ochii, înroșindu-se. Ion o privi mai mult decât ar fi trebuit; numai Dumitru sesizase.

– *Noi, domnu Ion, cu coleșă cu brânză, mămăligă, cum îi zășeți la oraș, cu lapte acru, cu slană și cârnaț cu papă am crescut. Îi zășe așa, că numa după o vreme să acrește, da nouă ne plașe și așa, că șel de oi, țanut în bărbânță, îi galbân și untos. Și cu carne, da numa duminica, cân fomeile noaste vrednice fășeau zamă*

dulce ori acră de carne și fripturi ori tocănuri din carne de pasăre, că tăta casa crește găini; la Paști, musai și de mniel; apăi, toamna, amu-i vremea; patru familii să asoșiază și taie un berbec, împărțându-l; mamă, mamă... șe zamă bună iese, de carne cu cureci ori de cureci cu carne, de,...după posibilități. Știi, cureci îi varza, că punem multă în grădini să și acrim câte un butoi de 100-200 de litri și-apăi să tăt mânși găluște, adică, sarmale cu raiz ori cu păsat, cum fășeau din bătrâni. La zama acră de cureși îi zâșem „moare”; îi tare bună s-o bei dimineața, cân te trezăști mahmur după o petreșere, mintenaș, te drege.

Să vă spui o întâmplare cu moarea asta: mai demult, s-o dus unul din deal, beteag de plumâni, la un doftor din Bistrița, care l-o cătat la rază. Doftorul, sas, grăie mai rău românește, îi zâșe nevestii: du-l acasă, dă-i să mânșe șe vre el și moare. Nevasta așă făcu: pă lângă mâncare îi da de tri ori pă zî câte-o ulșică de moare; ie o uitat să-ntrebe câtă moare să beie pă zî. Să vezi comedie, pă omul nost îl cam luă...de burtă, da fomeia, isteată îi da mereu găluște cu raiz (orez) și brânză, că ele strâng burta. După o lună de zâle, beteagu s-o mai întrămat, de ieșă p-afară și mai fășe câte șeva, mai ușurel. După două luni, crepa ciar lemne. După tri luni, să sâmța bine de tăt și-i zișe nevestii: tu muiere, mâni îi sărbătoare, hai să merem la oraș, la domnu doftor, să-i mulțămnim că m-o făcut bine. Ie o puică grasă, mai taie din aripici, leagă-le și pcioarele, la fel, pune-o p-o zdranță într-o coșarcă de

aia în care pui colași cân meri la mort; pune și 20 de ouă în trăistuță și săcuietul șela curat în care-mi pui mâncare cân mărg la pădure, în care să puie găina domnu doftor. Lasă, nevastă, nu boscorodi că-l dai, doar-i fașe altu, că ești prișepută.

Să duc la doftor, aștiaptă șe aștiaptă după alții, bat la ușă și întră, zăcând:

– Domnu doftor, am vinit să vă mulțămnim că mni-ați făcut bărbatul bine la plumâni și luați de la noi niște ouă și găina iasta, pă care nevasta i-o pusă din coșarcă în săcuiet.

Când a zis de plumâni, doctorul și-a amintit.

– Ia, suie-te, dumneata, după icranu ista și sasul să uită mnirat la șe vede:

– Da, dumneata nu mai ai nimnica la plumâni. Șe ai luat?

– Numa șe ai zăs dumneata: să mânc bine și moare și nevasta mi-o dat tri luni tătă zăua moare, de-o rămas cureșiuł din butoi fără zama acră. Așa că îți mulțămnim tare fain!

Hazul le aduse bună dispoziție la toți.

– Iarna, tăiem porcul și, pă loc, din carne proaspătă fașem șina – cina porcului, apoi slănina, coastele, pcișioarele cu carne le sărăm și după ce-ș trag sare câtă trăbă, le afumăm să avem și după șe să gată frigu'. Cârnații is sărați ei, îi dușem în pod, direct la fum. Vezi, domnu Ion, continuă Luca, noi, bărbații, cân merem la arat, la cosât, la făcut clăi, ne trebe hrană

săfioasă, să avem putere. Dacă sântem departe de casă, luăm amneaza acolo, de aia țânem slănină și cârnaț afumat, pâste vară. Să vezi șe bune-s cu o șeapă spartă cu pumnul ș-o ulșică de apă reșe, de izvor. Sara, acasă, ne dau muierile ș-un păhăruț de ageazmă, da numa unu și numa în zâlile cân lucrăm din greu, încolo, apa din fântână. Rar de tăt, vezi pă la noi om dedat la băutură.

– Dumitre, mi-ai zăs că domnu Ion pleacă poimâne; apăi, să ne adunăm atunși, tăți la mine la amniază, că mâne taie Vasâle din deal un berbeșe și eu ieu jiumătate. O să facă Mărioara me o zamă de cureci proaspăt cu carne de oaie, lușicoș îi zâc ungurii și alte șele pă acolo, de n-o întreșe nime. S-aprobă domnu Ion? Și, Ion aprobă, mai mult cu gândul la Irina, ca s-o cunoască mai bine.

– No, să merem pă la casăle noastre c-am stat destul; oamenii aștia să se hodinească, c-o avut zî lungă și s-o obosât mai tare decât noi la plug.

– Că bine zici, tată, spuse Irina. Numai dumneata ai vorbit, de noi n-am putut scoate un cuvânt.

– Cum, d-ră profisoară, da'n-am conversat cu domnu Ion?

– Bine, bine, tată, să mergem.

Se despărțiră, cei mari îmbrățișându-l pe Dumitru.

– Și eu vreau să-l îmbrățișez pe unchiu, zise Oana și unchiul se făcu mic, emoționat de atașamentul nepoțelei.

Când deschiseră ușa la târnaț, năvăli peste fețele lor un aer neașteptat de rece, ce aducea cu el mireasma pădurii de la marginea imașului.

– *Să merem rapide, că nopțile ăștea să rășesc tăt mai tare.* Și ei se pierdură în neagra noapte către casele lor.

– Vezi, atașature? ai nimerit din lumea ta în limbuția satului ardelean. Hai să ne luăm o haină mai groasă și să mai stăm nițel la aer. Tare aș fuma o țigară, deși în ultimul an am rărit-o și așa va fi și aici. Tu fumezi? Că nu te-am văzut cu țigara-n gură.

– Nu mai fumez de mult și intrară după haine.

– Unchiule, haideți să vedeți camera Oanei.

Camera era mai micuță, ordonată. Bine că nu este canapea de copil, gândi Dumitru, altfel trebuia să dorm cu genunchii la piept. Pe masă era un pahar mare cu apă, acoperit cu un șervețel.

– Am pus la fiecare apă pe masă și lanternă, dacă ieșiți afară la noapte. Vă zic noapte bună; eu mai am un pic de treabă la bucătărie. Mâine dimineată îs aici, merg mai târziu, vreo două ore, numai Victor trebuie să plece dimineată.

– Florico! eu mai stau puțin de vorbă cu dânșii în târnaț. Nu te superi, unchiule, că nu te văd devreme, dar am de rezolvat niște treburi la tractoare, eu îs și mecanic. Pe la amiază sosesc acasă.

– Nepoate, mâine, după ce ne întâlnim cu primarul, vreau să merg cu Ion la mormânt și te rog

să-mi lași o săpăligă. Spune-i la Florica să-ți facă dimineată o cafeluță ca ieri. Aveți lumânări în casă? Vorbesc mâine cu nepoata.

De mult, Dumitru și Ion n-au mai văzut un cer nocturn atât de frumos, luminat de o lună plină, de un auriu intens, iar pădurea de dincolo de imaș parcă era din cartea de povești, ca un sanctuar cu propriul suflet și nu o masă de copaci de tot felul. Un nor rotund alunecă în dreptul lunii și trecu mai departe.

Dumi, luând tabloul cumpărat de la anticariat, îl conduse pe Ion la camera lui să vadă dacă are tot ce-i trebuie.

– Prietene, zise Ion, ceva se întâmplă cu mine, de mi-a intrat nepoata ta, Irina, în suflet. Vreau să știi că îi voi cere permisiunea de a-i scrie. Gândesc că nu are acum nici un prieten și, dacă îmi va răspunde cum sper eu, îți spun că vreau s-o cer în căsătorie. Mi-a plăcut ce-a spus Victor, că voi vă alegeți femei frumoase, dar și vrednice; eu, în schimb, am căzut în categoria cealaltă, în care „m-am prăjit”. Nu ți-am zis, dar analizându-mi viața cu ea, constat că îi cam fugeau ochii când apărea un bărbat mai nu știu cum; n-a vrut să înțeleagă specificul muncii mele, că de multe ori, când eram chemat numai ca translator și nu era sindrofie, nu puteam s-o duc și pe ea. Zilele trecute am aflat că a avut mai multe relații, că l-a lăsat și pe cel cu care a plecat și sincer îți spun că îmi pare bine că nu mai suntem împreună. Și am mai aflat ceva: când a venit prima dată singură din China, zicând

că are probleme ginecologice și i-a zis doctorul că trebuie operată, nu a vrut decât în țară. Problema ei nu era o boală, ea și-a făcut operație ca să nu facă copii, așa că nu o regret deloc. Eu o să-i explic totul nepoatei tale, dacă poate accepta, ca atunci când eu sunt chemat fără soție, să-mi fac datoria, să nu se supere; eu nu aș înșela-o niciodată, cum nu am înșelat-o nici pe fosta. Nici acum nu o înțeleg, deoarece relația noastră conjugală era foarte bună, dar, probabil, ăla era caracterul ei. Știi cum se zice: unii caută ce nu au acasă, dar la noi nu era cazul. Dumi, eu vreau în primul rând să am acceptul tău și pe urmă merg mai departe. Totuși, la mine este o problemă: eu nu am voie să intru în biserică, fiind membru de partid, în caz contrar îmi pot pierde postul din minister, așa cum l-am pierdut pe cel de la ambasadă din cauza fostei; a trebuit să intru în partid când m-au trimis la studii în China. Nici acum nu înțeleg de ce trebuie să fim atei, dar foarte mulți se roagă singuri, ca și mine de altfel.

– Prietene și frate al meu, Ion, să nu crezi că n-am observat schimbul vostru de priviri. Eu te știu, dar cred că și Irina este o fată vrednică și v-ați potrivit. Scrie-i și mai vorbim la telefon când îl instalează. Uite, de la anticariat ți-am luat acest tablou vechi, ca să-ți amintești de Bistrița și de mine. Mi-a spus, că l-a lăsat un tânăr care a moștenit o casă veche a unor rudeni, medici.

– Uau! Copaci de Andreescu. Pare a fi autentic; Dumi prietene, îți mulțumesc mult! Când vei veni la mine o să-l vezi pus pe perete.

– Sper să te odihnești bine aici și acum noapte bună!

Mult timp, Dumitru a stat treaz în pat, întorcând lucrurile pe toate părțile, iar gândurile-i alergau în cap ca șoarecii pe sub podelele de la barăci. Ritmul respirației i se schimba la mulțimea de întrebări ce-i roiau în minte, care, încet, încet, își găsiră făgașul. Deși era casă nouă, sub ea pulsa pământul părinților; ograda, grădina și livada i-au simțit pașii de atâtea ori; pe urmă, draga lui Ioana, cu care se-nțelegea nemaipomenit de bine, îi stăruia în suflet. Da, bine s-a gândit, fularul destinat ei nu-l va purta nimeni; îl va îngropa, mâine, în pământul mormântului ei și cu acest gând, în sfârșit, adormi. Dimineață, se trezi într-o confuzie din care îi luă minute bune să se elibereze... Cernu cuvintele și nume dragi familiare, se separară de balastul rămas necernut.

Ion se pregăti și el de culcare, stinse lumina și, ajuns în pat, îl învălui un miros de busuioc de la așternut. Își puse mâinile la ceafă și rămase întins, cu ochii deschiși în noapte; somnul nu veni ușor. Nu mai vedea ce-i în cameră, însă imagini cu Irina i se tot perindau prin fața lor. Nu putea să-și șteargă din minte expresia ei când visătoare, când hotărâtă. Chipul ei era o alcătuire atât de plăcută: părul ușor ondulat, de culoarea frunzelor ruginii, îi cădea în valuri până la umăr, contrastând cu negrul sprâncenelor subțiri. Rămase fermecat de ochii ei migdalați, două smaralde, tivite cu gene negre, lungi și dese. Suspină, gândind că va avea piedici din partea

„socrului”, când va ști că el nu are voie să intre în biserică, restricționat de calitatea de membru de partid, obligatorie pentru funcția avută în afara țării, dar vor găsi toți o rezolvare. Adormi într-un târziu, însă somnul lui era agitat și se trezi năucit de mulțimea viselor neclare.

Florica îi aștepta deja cu cafeaua pregătită și cu o papară cu ardei kapia copti. Îi spuse unchiului că are în pridvor cinci lumânări cu chibrituri lângă săpăligă și-i explică unde sunt mormintele și unde găsește cheia de la casă când se întoarce, iar din grădină poate lua flori galbene de toamnă cu rădăcină cu tot. Să ia și canta cu apă pentru flori.

– La toate te gândești tu, Floricuță.

Între timp, o mașină IMS claxonă la poartă. Florica ieși, apoi se întoarce: – O trimis tov. primar mașina după dv. ca să nu mergeți patru km pe jos.

Dumitru aduse geanta „diplomat” și o cutie cu bomboane; urcă cu Ion în mașină, cunoscând astfel și pe șofer, căruia îi dăruie bomboanele, la care acesta mulțumi impresionat de gestul făcut. În holul ceva mai larg din fața ușii președintelui, cu dânsul în cadrul ei, erau salariații consiliului, dintre care ieși o tinerică cu două pungi și zise:

– Bine ați venit acasă! cum să vă zic: tovarășe sau bade Dumitre Pripon? Noi am vrut să aveți ceva din roadele acestui pământ, pentru care era să vă pierdeți viața, și îi înmână o pungă, iar aceasta este pentru musafirul matale ca să plece cu ceva de la noi. Apoi îi

intinse punga, înroșindu-se până-n vârful urechilor. Eu sunt Zamfira, o rudenie de-a matale, o să vă spună Florica mai mult.

– Eu și tovarșul atașat cultural de ambasadă vă mulțumim mult de această primire frumoasă, neașteptată. Eu, țăran am plecat de acasă și țăran mă întorc, doar nu am fost la studii. Ce-am „studiat” acolo atâția ani nu-i doresc nimănui o astfel de școală. Eu îmi pierdusem memoria în luptă și au crezut că sunt rus. Numai de un an mi-a revenit treptat, treptat și de câteva luni știu tăt; asta, ca să zăc ca pă la noi.

– Pofțiți în birou și ocupați loc, îi invită tovul și ei trecură printr-o falie de lumină aurie, în care firișoare de praf dansau bezmetic și trimisă prin geam de soarele dimineții, strecurată printre crengile mai mult golașe ale teiului din fața clădirii.

– Tovarășe președinte, nu vrem să vă reținem din activitate, oricum de aici mergem în cimitir, dar am venit cu un dar pentru dvs. din capitală și-i întinse geanta peste birou. Desfaceți-i ambalajul, sper să vă placă.

– Uau, da așa ceva numai la președintele de raion am văzut; asta-i mai frumoasă și, emoționat, îi mulțumi. Îi tare bună când merg cu acte la raion. O să mă invidieze colegii. O cafea serviți?

– Nu, mulțumim! Ne-a făcut Florica una mare înainte de a veni mașina după noi; ne-ați scutit de opt km de mers pe jos. Este în dotarea Consiliului sau e particulară?

– Nici una, nici alta; este IMeSe-ul SeMeTe-ului; o vorbit Florica cu Victor dimineată, știind că veniți încoace, să-l roage pe director să trimită mașina după dvs. Directorul m-o sunat când s-o trimită și așa s-a rezolvat problema, dar o să vă ducă și până la drumul cimitirului.

– Îmi pare bine că v-am cunoscut și vă mulțumim; mi-am dat seama că sătenii vă îndrăgesc; vă urez să aveți rezultate așa cum v-ați propus. Acum noi trebuie să plecăm, zise Ion, dând mâna cu acest om vrednic.

Primarul strânse cu amândouă mâinile mâna lui Dumitru:

– Ne pare tare bine că ai ajuns acasă, chiar și așa de târziu. Mereu ți-au dat pomeniri la biserică, crezând că ești mort. Când o auzit preotul că trăiești, o zis că în loc de pomenire va face slujbă de mulțumire către Domnul, că ești în viață.

*

Pe drum, Dumitru îi spuse șoferului să oprească acasă ca să ia niște lucruri. I-au mai dus cca un km până la drumul către cimitir care urca pe colină, apoi s-au despărțit în urări de sănătate. Ion ducea canta cu apă și Dumitru pe celelalte. Urcară drumul presărat cu pietriș, adâncit în pământ, scâșnindu-le sub tălpi din loc în loc, unde iarba nu reușise să-și revendice terenul. Cimitirul era îngărdit pentru a nu intra animalele de pe pășune sau cele sălbatice din pădurea din apropiere. Deschise poarta

prinsă doar cu o sârmă și găsi destul de repede mormintele puse lângă olaltă. Pe fiecare era câte un buchet de brândușe de toamnă, puse în borcănașe cu apă, adâncite în pământ.

– Prietene, te las să te reculegi singur. Eu mă mai plimb un pic să văd cum sunt mormintele pe aici.

Dumitru se bucură că erau îngrijite mormintele, cu cruci și cadru de piatră, dar când o avut timp Florica să pună flori, care se vedeau a fi proaspete?

Cuprinse fiecare cruce și o sărută, începând cu a părinților, lăsând să-i curgă lacrimile grele pe ele, dar când ajunsese la Ioana izbucni în hohote, de i se cutremurau umerii; el, care în atâția ani de suferință era exemplu pentru alții, că putea să-și stăpânească stările emoționale provocatoare de lacrimi. Pe urmă, îngenunche pe iarbă în fața mormintelor și se rugă; în disperarea lui, își fixase privirea pe cruce, mai des pe a Ioanei, cu o tenacitate aproape hipnotică. Un suspin și un geamăt îl făcuseră să tresară, crezând că era Ion lângă el, dar nu-l văzu, el fusese cel care-și exprimase astfel gândurile. Cu o tristețe descurajatoare se gândi că a ajuns prea târziu.

Ion îl observa de departe; l-a lăsat să-și descarce durerea și, când l-a văzut că ia săpăliga în mână, s-a îndreptat spre el.

– Să te ajut și eu, zise Ion, punându-i mâna pe umăr.

Dumitru întoarse fața spre el, dând din cap, iar privirea-i umedă reflecta tot zbuciumul sufletesc avut.

Săpă o gropiță mai adânc, spre mijloc, scoase din buzunar fularul, îl sărută și împăturit îl puse, acoperindu-l cu pământ. Pentru tine, Ionucă, să-l porți dincolo, dacă nu ți-a fost dat să-l ai pe lumea asta să-ți mângâie gâtul cu moliciunea lui. Aprinse o lumânare și o puse acolo, zise două rugăciuni și stătu un timp privind pământul ca să-și domolească fiorul cu totul deosebit, ce-l cuprinsese. Aproape de fular, puse în pământ florile galbene aduse cu rădăcină, iar Ion turnă puțină apă peste ele. Apoi, trecu la mormintele părinților, le puse florile în pământ, aprinse lumânările și se rugă Domnului să le dea la toți pace și liniște acolo unde sunt.

– Mai am două lumânări, să le pun la careva cunoscut.

– Mai încolo, la un mormânt este o cruce de metal pe care scrie Niculai Pripon; ți-e rudenie?

– Vai! E bunicul. Să mergem.

Găsiră crucea, iar pe mormânt era numai iarbă. Totuși a fost cosită în vară și acum era iarbă destul de curată, nu mormânt năpădit de scapieți, ca la alții. Bine că avea săpăliga cu el; așa, a fixat lumânarea în pământ.

– Uite, aici, unul căzut în război.

– Bietul de el, cine știe pe unde i-or zace oasele, că îngropat este numai un sicriu cu hainele mortului. Să ne rugăm și pentru el.

Drumul înapoi îl parcurseră mai mult în liniște, fiecare cu gândurile lui atât de diferite și, totuși, atât de sufletești. Ajunși acasă, era venită Florica și mama ei cu

Oana, care se învârtea pe lângă ele în bucătărie de unde venea un miros de clătite.

– Da'tu nu ai ore? o întrebă unchiul.

– M-am învoit de la ultimele două ore, când le-am spus cine o venit și ce musafir mai avem, așa că m-au înțeles.

– Ia, uite, ștregărița! zise Ion.

– Nepoată, îți mulțumesc pentru mașină, că ne-a mai redus oboseala. Să știți că tare fain ne-o primit salariații de la Consiliu. Oana, ia vezi ce fructe sunt în punga asta. Fata care mi le-o dat în numele lor a zis că mi-este neam. O cheamă Zamfira. O știi?

– Este neam de-a mamei Mărioara, deci prin alianță.

– Când ai avut vreme să pui brândușe la morminte? întrebă Dumitru.

– Da nu eu le-am pus. Vica, prietena Ioanei care-o îngrijit-o și pe ea și pe mama dumatăle; îi văduvă de trei ani și mere des la cimitir. Mereu pune flori pe morminte; o trăit tare bine cu bărbatu.

– Dumitre, zise mama Floricuței, diriginta ta din școală, care locuiește lângă mine, mi-o zâs să-ți spui că după amniază, pă la șinși, vă așteptă pe amândoi la dânsa. Are 80 de ai, da nu-i arată, că-i subțare și sprintenă.

– Bine, mulțumesc, Florico! cred că mai este până la masă, mergem să ne odihnim un pic; a fost o zi prea încărcată cu emoții.

*

Dumitru stătea lungit în pat, mai ridicat pe pernă și gândurile i se învârteau în cap din pricina evenimentelor din ultimele zile, când auzi un ciocănit timid. Era Oana, care nu așteaptă invitația și deschise ușor ușa.

– Pot să intru să te întreb ceva? știam eu că nu dormi.

– Desigur! Am venit doar să stau puțin întins, că m-au cam obosit ultimele zile. Vrei să-mi spui ceva, nepoțica mea dragă? Văd că tot învârți de codițele alea blonde pe degete.

– M-a trimis mama să veniți la masă, dar... am de făcut o compunere la limba română și să-mi dai voie să scriu despre dumneata, însă eu te rog să mă ajuți cu câte ceva interesant ca să le iau la toți fața.

– Ce exprimare este asta, dragă Oana? Bineînțeles că te ajut, dar când trebuie s-o prezinți?

– Peste o săptămână și se rezezi la Dumitru, lipindu-și fața de al lui. Să știi unchiule că de multe ori am auzit pe mama și pe tata spunând că dau pomeniri la biserică pentru matală, așa se exprimă tov. dirigintă și mie îmi place mai mult decât „dumneata”, cum vorbim pe aici.

– Bine, o să te ajut după ce pleacă tov. Ion, acum du-te că o să venim imediat și Dumitru respiră profund de câteva ori ca să-și alunge tristețea ce-i năpădisese sufletul, că el și Ioana nu au avut copii. Poate că pe fetița

asta, care-i arăta atașament de când venise, i-o trimise Domnul să-i aducă alinare și să-i îndepărteze gândurile negre din suflet.

Masa se desfășură mai mult în tăcerea celor mari, că Oana mereu povestea cum trebuia să facă față potopului de întrebări din partea colegilor și chiar al profesorilor.

– Unchiule, tovarășa dirigintă vrea să te invite la ora de dirigenție să le vorbești elevilor despre viața matală avută înainte de a sosi acasă.

– Mai încolo, Oana, mai încolo, după ce termin de rezolvat niște treburi ce nu suferă amânare. O să-ți spun ție să transmiți când se poate.

– Oana, îți iei cărțile și te duci la mama; eu și tata plecăm la serviciu, unchiul și dl. Ion, după ce se odihnesc, pleacă cu treburi.

După masă și după puțină odihnă, Dumi îl întrebă pe Ion:

– Vrei să mergem mai devreme să intrăm un pic în biserică? este destul de aproape. Aș mulțumi Domnului în locașul sfânt pentru multe. Florica mi-a spus că după amiaza este deschisă până către ora cinci. Acum nu este slujbă și nici lume ca să ai probleme; vezi cum sunt frescele din ea. Dumitru puse în buzunarele bluzonului câte o cutie cu bomboane și porniră amândoi către biserică, dar pe drum a fost oprit de două ori de persoane de vârstă apropiată, care și-au exprimat cu sinceritate bucuria că îl revăd acasă.

Biserica era deschisă. Pășiră în tinda ei și privirile li se opriseră pe o frescă de deasupra ușii cu culorile estomplate de vechime, care ducea în interior. Ei se uitară un minut la ea, apoi intrară. După lumina de afară, ochii se adaptau treptat cu semilumina dinăuntru, apoi îl văzu pe îngrijitor în apropiere.

– *Bată-te norocul, Dumitre, că ai ajuns teafăr, tăți am auzât că te-ai întors și-l strânse într-o îmbrățișare frățească.*

– Petre, dragul meu coleg de clasă, nu știam că tu ai grijă de biserică; să-ți fac cunoștință cu domnul Ion care m-o adus de la Ambasada României din China până aici. Amu, vreau să mă rog lui Dumnezeu pentru asta și Dumitru, făcându-și din nou cruce, sărută icoana Mântuitorului în fața căruia se lăsă în genunchi cu evlavie, rugându-se.

Ion își făcea mai rar cruce, doar când era singur, totuși îl imită pe ardelean. Regățeanul privi frescele de pe bolta bisericii și de pe pereți, gândind că ele ar avea nevoie de restaurare. Chiar dacă nu a fost dus niciodată la slujbe la biserică, iar pe urmă funcția nu i-a permis, Ion rămase în picioare, nemișcat, într-o atitudine de reculegere. Când se uită la Dumitru, văzu că acestuia îi curgeau lacrimi pe obraji.

Nu știa câtă vreme trecuse până când simți mâna lui Ion pe umăr. Tresări, își șterse fața cu dosul mâinii și se ridică. Amândoi lăsară câte o bancnotă bunicică în cutia milei.

Dumitru se duse la Petre și-i dădu o cutie de bomboane, rugându-l să-i spună părintelui că a doua zi vrea să-i facă o vizită acasă, în jurul orei cinci și jumătate după-amiază și-l rog să-mi trimită vorbă dacă-i ocupat cu altceva.

– *Petre, te cat eu într-o după-amiază să grăim mai multe; amu sântem așteptați la d-na dirigintă. La bună vedere!*

*

Casa dirigintei – profesoară de matematică, pensionată de ani buni, era aceeași pe care o știa Dumitru. De la doi metri de porțiță pornea o alee scurtă cu o boltă de viță de vie ce își scutura, când și când, frunze ruginii pe jos, iar printre cele care mai stăteau sus se mai zărea câte un ciorchine mic, aproape negru, rămas necules. A venit în sat din zona Năsăudului, ca învățătoare, absolventă de liceu pedagogic; a absolvit facultatea la fără frecvență, s-a căsătorit cu un fiu al satului, tehnician veterinar, și aici a rămas. În fața ușii erau trei trepte; au apucat să pună piciorul pe prima treaptă, când ușa s-a deschis și în prag s-a ivit o doamnă suplă, cu un păr scurt, alb ca neaua, numai zâmbet, privindu-i pe cei doi care o salutară. De aproape, fața-i era străbătută de o rețea de riduri, mergând fiecare în altă direcție și săpate adânc ca pe fundul uscat al unui râu secat.

– Intrați, vă rog! și ea își reveni din uluire, cuprinzându-l pe Dumitru într-o îmbrățișare maternă.

Făcu și dânzei prezentarea lui Ion, spunând că, devenindu-i bun prieten, l-a mai reținut două zile.

– Din partea noastră, niște bomboane de ciocolată, zise Dumitru, întinzându-i cutia. Și discutară mai bine de o oră, Dumitru răspundea ca la școală, la întrebările puse de dna dirigintă, iar dânsa, cu tact, punea întrebări și lui Ion, tratându-i cu o vișinată de casă.

– Mă bucur mult că v-am revăzut, dar să nu vă mai reținem și s-au ridicat să plece.

– Să nu credeți că mă simt obosită, chiar dacă am 80 de ani și trebuie să cinați cu mine o mâncare mai ușoară.

N-au vrut s-o supere, refuzând-o. Au rămas impresionați de femeia în vârstă, sprintenă ca una de 50 de ani. I-au tratat cu papricaș de hribi aduși din pădurea satului și cu măcăligă.

– Domnu Ion, la noi, acum toamna, este desertul obișnuit: gomboți cu prune și puse pe masă un bol mare cu respectivul desert. Ați mai mâncat așa ceva?

– Nu, spuse Ion, privind gogoloșii dați prin pesmet ușor prăjit în ulei și se uită la profesoară să vadă cum să-i atace. Într-adevăr, sunt foarte gustoși.

– După ăștia, merge o cană cu apă de izvor. Știi, Dumitre, izvorul de Su’Piatră, de unde aduceați și voi apă? Și acum aduc oamenii bidonașe pline de acolo. Fiul

lui Niculiță, vecinul meu, care ți-a fost coleg, îmi aduce și mie când merge după apă pentru ei.

În timp ce Dumitru o ajută pe dirigintă să strângă masa, Ion ceru permisiunea să vadă de aproape grupajul de poze de familie de pe perete: doamna, mireasă cu soțul, pe urmă ei cam la vreo 50 de ani, o pereche tot suplă și frumoasă, un tânăr ofițer, probabil băiatul și una, profesoara cu un braț de flori în mijlocul elevilor; era scris: la pensionare.

– Este trist când copilul moare înaintea părinților, spuse doamna venind în cameră. Era genist și a murit la dezamorsarea unei bombe găsite de un țăran pe câmp.

Îl mai știi pe Nistor al lui Bart din Coastă? Era pe aproape; el a rămas fără vedere și cu două degete tăiate pe jumătate, de la mâna stângă. Să nu dorim război, că uite, ne nenorocește și după mulți ani sau la tine, Dumitre, în ce fel te-a lovit! Prietena lui, educatoare, s-a căsătorit în vecini și mereu mă vizitează; de mult mi-a zis că va avea grijă de mine când cad la pat, de aceea i-am făcut, pentru tot ce am, contract cu întreținere viageră.

Ion și Dumitru, promițând s-o mai viziteze, își luară rămas bun, plecând cu impresia unei doamne care a îmbătrânit frumos.

*

– La voi în sat, toți oamenii în etate parcă nu-și arată vârsta, zise Ion.

– Cum a zis vărul Luca: la noi se mănâncă lactate de tot felul, mămăligă, ouă, dar carnea printre ele și nu invers.

Soarele asfințea, aruncând o strălucire palidă peste sat, făcând ca seara să fie blândă, neobișnuit de caldă pentru această perioadă a toamnei, iar Dumitru își simțea sufletul tot mai ușurat de greutatea ce-i stătea de atâta amar de vreme pe el.

Acasă, și-au cerut scuze că i-au așteptat cu mâncarea, dar au fost opriți să cineze cu doamna dirigintă. Când i-au spus ce au mâncat, Florica a început să râdă:

– La socri, mai mâncați o dată gomboți cu prune. O venit Petre mai devreme și-o lăsat vorbă că te-așteaptă părintele mâine la el acasă, așa cum ai zis.

– Florico, aveți la prăvălie electrice ca să-mi cumpăr o veioză? pentru că seara eu mai citesc câte un pic, stând comod în pat. M-aș duce dimineață să-mi caut una. Dacă vrei ceva, fă te rog o listă, că le cumpăr eu.

– În comună sunt, dar eu nu știu dacă au.

– Oricum, un pic de mișcare nu strică, corpul meu nu-i obișnuit cu atâta mâncare sățioasă.

– Unchiule, astea au fost mâncări de sărbători, de bucurie că ai sosit acasă, dar nu-i toată ziua așa, mai vin și zilele de post. Cred că nici domnu' Ion nu-i obișnuit.

– Într-adevăr, zise Ion, mâine, cei 8-9 km, dus-întors, sunt bine veniți înainte de altă masă copioasă.

*

A doua zi, Ion se trezi mulțumit că dormise neașteptat de bine. Își plimbă degetele prin coama de păr castaniu cu ușoare onduleuri, apoi își puse mâinile la ceafă și rămase întins, iar ochii lui, cu irizări chihlimbarii, priveau la cerul albastru și limpede de dincolo de fereastră, gândindu-se la ziua care tocmai începea. Coborî în pridvor, unde-l întâlni pe Dumi, care îl aștepta cu cele necesare toaletei de dimineață.

– Eu merg în bucătărie și te aștept acolo cu o cafea fierbinte. Florica ne-a lăsat deja micul dejun. Ei au plecat la servicii ca să vină la masă la ora 13, la Luca, unde vom merge și noi.

În bucătărie, îl așteptă pe Ion cu ceștile pline de cafea cu puțin lapte și miere, așa-i lăsase scris nepoata.

– M-am învățat cu cafea turcească, îi zise prietenului când acesta reveni; cred că o să-mi mai rezolve Ionică, șoferul, când voi avea nevoie. Sorbind din cafeaua caldă, gândul îi fugi la Marek: cum o fi ajuns acasă, cum și-o fi găsit familia?

În timp ce mâncau, prin fereastra ușor deschisă se auzea ciripitul păsărilor care concertau în teiul din grădină în neastâmpăr de mișcare de pe-o creangă pe alta, acum, cu frunzele rărite. Se vedea cum, la adierea unui

vânticel, ele cădeau, îngroșând un strat galben- ruginiu, semn că vara era cu adevărat dusă.

Au plecat pe jos în centrul de comună, oprindu-se din când în când cu oameni care îl cunoșteau, ceilalți treceau dând respectuoși binețe. În centru era un magazin universal, care avea și electrice, chiar a avut de ales între două tipuri de veioze; cumpără și două becuri la ea, bucurându-se că putea citi seara cărțile aduse. Puse într-o plasă cumpărăturile de pe lista lăsată de nepoată, inclusiv o pâine rumenă. Ion studia micile raioane ale încăperii, cu mărfurile înghesuite. Magazinul tocmai se deschisese, deoarece lumea era la lucru și ținea deschis până seara, când se umplea de cumpărătorii veniți acasă.

– Ce bine că ne dezmoțim picioarele, zise Ion pe drumul de înapoiere, ducând cu el două cutii plate și-i arătă lui Dumitru două frumoase ceasuri de perete care ticăiau, cu bateriile în ele. Sunt bune de pus în bucătării, pentru Florica și Mărioara sau unde vor vrea ele. Când vii prima dată în casa unui om, este bine să lași un dar și cum nu am adus cine știe ce, mă bucur că le-am găsit.

*

Într-o oră au ajuns acasă. Ion a lăsat un ceas pe masa din bucătărie, pe urmă, înainte de ora 13, au plecat spre casa lui Luca. Toți ai casei erau acolo, așteptându-i.

Lângă masa lungă din cameră era alăturată încă o masă la fel, înconjurată de unsprezece scaune. Pe fețele albe ce le acoperea, țesute cu model, se găseau farfuri

adânci cu șervețele și tacâmuri, două coșuri cu pâine acoperite cu prosopel, de asemenea țesut cu dungi roșii, alternând cu alb, și zece păhărele pentru țuică. Luca, în capul mesei precum un staroste, distribui locurile: în dreapta, Dumitru, Ion, Victor, Ilie și Sanda, în stânga, soția, Irina, mama Floricăi, Oana și Florica.

Înainte de a se așeza, Ion chemă pe Mărioara lângă el și îi înmână cutia, ca dar pentru casă din partea sa și a lui Dumitru.

– *No, da 'șe ticăie acolo? întrebă Luca.*

Soția scoase din cutie o mândrețe de ceas de perete, rotund, care își anunță secundele și mai sonor și se repezi să-i îmbrățișeze pe cei doi.

– *No, așă da', musai trebe udat și turnă la fiecare țuica gălbuie în păhărele, iar Oana avea deja socată în pahar. Doamne! să ne șie aste bucate cu sănătate și priință! zise Luca, făcându-și cruce. Luca închină la toți, ridicând paharul și bău tot dintr-o singură înghițitură. Amu, să-și pună fieșcare din ciorba aiasta cât crede, după care vine friptura bine ruminată cu niște baraboi, acolo și, apoi... Irinucă, cum le zâșe la tăte gogoloaiele alea șe să văd prăfuite cu țucăr din blidu" șela mare di pă masa mnică?*

– Desert, tată; la oraș, ele-s gomboț cu prune.

– *Păi, vezi, draga tatii, eu nu-s di la oraș, sper că nu ț-a și rușâne cu mnine.*

Irina nu apucă să răspundă că interveni Ion care se adresă gazdei:

– Să știi, bade Luca, că eu am înțeles tot ce ai vorbit și cred că graiul satului ardelenesc se apropie cel mai mult de cel al strămoșilor noștri daci. Este bine că încă îl păstrați; are o anumită dulceață când îl vorbiți.

– *No, păi atunși l-oi ruga pă vărul Dumitru să-mni puie graiul în aparatul ala ște-l are să rămână pântru urmași că, șine știe, dacă păste câțava ai nu dispere, cum o-nșeput să dispară și portul nostu popular, tăt câti-un pcic!*

Dumitru povesti cum în Siberia erau prizonieri din multe nații ale Europei și mulți unguri din zona Ardealului. Acolo, nu ne-am vrăjmășit, dimpotrivă, cât s-a putut ne-am sprijinit, că toți eram supuși aceluiași tratament și trebuia să ne protejăm unul pe altul ca să rezistăm acelor condiții vitrege.

– *Voi n-ați mai aflat ște au făcut ungerii pe aiși după ște ne-au ocupat iară. Și Luca povesti despre masacrele asupra populației civile de la Trăznea și Ip sau de la Moisei, când erau în retragere în 1944.*

– *Așa-i românul mnilos și îngădaș, da, cân i să suie în cap, musai să și-l scuture, zise Luca.*

Irina luă o înghițitură mică din țuica gălbuie ținută în butoi de stejar și aproape că se înecă, când aprigul lichid îi alunecă pe gât. Ridică privirea și-o întâlnește pe a lui Ion, văzând ochii lui căprui, plini de căldură.

Masa decurse în continuare destul de în liniște; Luca provoca, când și când, câte-o discuție. La sfârșit, o rugă pe Irina să le cânte melodia aceea cu care a încântat

enoriașii în biserică, de sărbătoarea Sfintei Maria. Irina, cu fața îmbujorată, începu să interpreteze Ave Maria, piesa muzicală, celebră, a compozitorului austriac Schubert. Ion se uita în ochii ei verzi, imenși și expresivi, observându-i persistența în obraji a unei umbre de culoare roșie, în timp ce vocea-i superbă se avânta în tonalități crescânde. A avea un glas curat, cu forță, dar și adâncime; fiecare notă din acest imn dedicat Fecioarei era clară, lăsând comesenii, mai ales pe Ion și Dumitru, parcă fără suflu. Cei doi, treziți din transă, se alăturară aplauzelor celorlalți. Irina rămase tăcută, cu privirea în ochii catifelati ai lui Ion și simțea furnicătură în sus și-n jos pe șira spinării.

– Bravo, nepoată! Dumnezeu te-o înzestrat cu o voce faină de tot, dar și antrenată. Trebuie să te înregistrez, neapărat, pe magnetofon și cred că te iau cu mine la Cluj când mă cheamă la regiune.

– *Așa să faci, vere. Vocea o moștenit-o di la Mărioara; s-o auzi cum cântă vara cân lucră pă hotar...*

– Noi vă mulțumim frumos de primire, dar trebuie să merem, că prietenul Ion să pregătește de plecare până vine mașina de la raion după el. Hai, Irinucă, și ne condu o țară, o provocă Dumitru.

În timp ce Ion dădu mâna cu ceilalți, Mărioara o chemă pe Irina în bucătărie și puse într-o plasă borcănele cu dulceață de prune și de gutâi, cu zacuscă de vinete și unul mai mărișor, cu varză în ardei.

– Să nu pleșe omul de la casa noastră cu mâna goală, că și el ne-o adus dar, zise mamă-sa, pe urmă veni la Ion, urându-i drum bun și mulțumindu-i încă o dată pentru cadou.

– Pe drum, Irina se opri și-i întinse plasa lui Ion. Câte ceva de la mama pentru cămara ta, zise ea.

– Noapte bună, nepoată! Eu merg încet înainte, că m-ajunge Ion.

– Irina, pot să-ți scriu? întrebă Ion, iar ea aprobă doar dând din cap. În acel moment, îi prinse fața în palme și o sărută lung pe gură. S-au desprins speriați, deoarece amândoi au fost străbătuți pe buze de o descărcare electrică rapidă, cum nu credeau că se poate așa ceva, apoi ea fugi spre casă cu inima bătându-i, gata să îi sară din piept.

*

În timp ce Ion își făcea bagajul, sosiră Florica, Victor și Oana.

– Uau! Ia uitați-vă ce-i pe masă! și nepoțica ridică frumosul ceas, rotund ca o lună plină. Și merge...!

– Vai, domnu' Ion, zise Florica, văzându-l coborând cu bagajul, ne-ați luat și nouă ceas cu baterii și porni să-i mulțumească, dar Oana se repezi:

– Eu, prima! și-l cuprinse pe prieten de mijloc.

Florica scoase din cutia-congelator a frigiderului o bucată de slănină afumată, mare cât o foaie de caiet: să plecați și de la casa noastră cu ceva. Nouă ne place tare

mult, cu roșii ori felii crestate și prăjite puțin, cu papară; la asta este tare bună murătura ce v-o pus-o Mărioara: scoateți varza din ardei și puneți peste ea puțin ulei sau murătura o puteți înlocui cu lapte bătut.

Victor aduse din beci o plasă cu mere și nuci, iar Dumitru goli sacoșa lui și i-o dădu Floricăi să-i pună în ea toate alimentele primite. De afară, se auzi claxonul mașinii sosite. Victor mai umplu o plasă cu mere și nuci și pentru șoferul Ionică și i-o duse la mașină. Ion, care în lumea lui, nu întâlnește oameni care să-i între în suflet precum acești ardeleni, se despărți de ei foarte emoționat, mai ales de Dumitru.

– Rămâi cu bine, Dumi, prietene drag. Abia aștept să putem vorbi la telefon. Irina a acceptat să-i scriu, dar n-am întrebat-o de adresă.

– Știi numele, comuna, sat Fântânele, nume dat de la izvoarele de apă, și raion Bistrița, iar eu îți mulțumesc din tot sufletul pentru tot ce ai făcut și faci pentru mine, prietene și frate al meu, Ion!

*

Soarele după-amiezii târzii începea să coboare spre creasta dealului. Părintele Miron era stabilit în sat de tânăr. Lui i-a plăcut, chiar dacă biserica era mai mică față de aceea din centrul comunei. Satul avea mulți locuitori și aceștia au ridicat propria biserică. Era mai tânăr decât Dumitru cu cinci ani. Acum, complet cărunt, dar cu păr

bogat și cu un chip blând, coborât parcă, din icoane. În așteptarea lui, părintele stătea la biroul său, cu mintea înțesată de gânduri; privea pe fereastră unde o mierlă neagră cânta din ciocu-i galben pe gardul de răchită, tresărind când Dumitru bătu politicos la ușă și intra:

– Bună ziua, părinte! acesta se ridică și-l strânse în brațe ca pe un fiu întors din chingile iadului.

– Ia loc, Dumitre! Pot să-ți spun pe numele de botez, da? În acest fel, te simt mai aproape de sufletul meu. Încercam să potrivesc o temă la predica de duminică. Acum că te-ai întors, cu toții știm prea bine despre iad, așa că ea trebuie să fie încurajatoare și înălțătoare.

Dumitru dădu din cap și-i spuse părintelui că îl ține minte de când era tânăr, că la toți le plăceau predicile dânsului și de multe ori îl revedea în biserică ținând Sfânta Liturghie, ceea ce îi aducea alinare în momentele grele.

Cu pas ușor, intra d-na preoteasă cu o tavă cu două pahare, cu gura în jos pe un șervețel din pânză, două farfurioare, o cantă cu suc de strugurași și un bol cu biscuiți de casă.

– Bade Dumitre, ce bine ne pare că ai revenit acasă, chiar dacă nu mai ai familia dinainte, aici este locul dumitale.

El se ridică și îi întinse doamnei preotese cutia cu bomboane de ciocolată pe care o scoase repede din interiorul bluzonului.

– Mulțumesc pentru atenție! Dar, pe mine, vă rog să mă scuzați, că am treburi prin casă și ieși ca o adiere de vânt, închizând ușor ușa.

– Acum să-mi spui prin ce ai trecut până ai ajuns acasă; asta o să mă ajute să-mi fac o idee mai clară despre predica de duminică.

Trecu o oră bună și părintele îi spuse: uite că aud și lucruri bune pe care le face regimul comunist, că aici au ridicat și au închis pe țăranii care n-au vrut să intre în colectiv. Copiii lor au fost dați afară din licee sau din facultăți. Acum, lucrurile s-au mai așezat. Poți veni mâine dimineață să te spovedești ca să primești sfânta împărtășanie înainte de duminică?

– Desigur, părinte, dar am o rugămintă. Sunteți de acord ca după slujbă să cereți oamenilor să mai stea vreo douăzeci de minute să spun la toți această poveste, cât mai pe scurt, ca să n-o tot repet fiecăruia care mă întâlnește.

– Foarte bine, la final o să-i rog să stea 20-30 de minute și ca să te audă, o să te urci câteva trepte spre amvon. În el numai preoții au voie.

– Mulțumesc, părinte, pe mâine dimineață! și Dumitru plecă cu o stare de siguranță și de căldură, pentru că înainte îi mai reveneau frisoane când îi încerca memoria momentele care-l puneau în situația de a-și pierde viața.

*

A doua zi, după ce veni de la biserică, o așteptă pe Oana și o ajută la compunere. Ziua următoare se trezi odihnit și neavând ce face luă trei lumânări dintr-un sertar și plecă iar la cimitir. Aici, urcând în pas domol pe cărarea dintre morminte, simți un tremur de panică. Ajuns lângă ele, se lăsă în genunchi pe iarbă, având o stare de amețală, de instabilitate ca și cum ar aluneca ușor pe gheață. Copacii de la pădurice parcă îl atrăgeau spre ei, pe urmă, neliniștile din suflet i se mai domoliră, senzația dispărând încet-încet. Credea că emoția revederii mormintelor cu brândușe proaspete pe ele a fost peste-poate. Cuvintele părintelui îi reverberară continuu: Domnul a vrut ca să rămâi în viață și să te întorci acasă; acum trebuie să-ți duci viața ca un om viu, păstrând în sîpetul inimii pe cei care au fost chemați la El. Neliniștile din suflet i se mai domoliră.

Privi din nou cele două buchețele de flori proaspete puse în borcănelele mici de sticlă, adâncite în pământ: unul la Ioana și unul la părinți. Puse și el lumânările aprinse, pe morminte, apoi, auzind pași coborând, ridică privirea și o văzu pe Vica venind către el.

– Bine-ai venit acasă sănătos, Dumitre! Mă bucur atât de mult să te revăd, zise, strângându-i mâna.

Și, Dumitru, dintr-un impuls, o îmbrățișă, mulțumindu-i că se ocupase de morminte așa cum îl informase Florica.

– Da, vine și ea când poate. Când cred că s-au ofilit, vin cu brândușe de toamnă, pe care le găsesc încă la marginea păduricii. Le las întâi aici că mi-s în drum, apoi merg la mormântul lui Pavel care s-o stins de peste trei ani.

– Îți mulțumesc din suflet că nu au fost uitați.

Privind-o, văzu că Vica și-a păstrat, în mare parte, trăsăturile fizionomiei așa cum o știa, maturitatea lor de acum îi dădea un aspect și mai distins. Avea niște ochi extraordinar de frumoși, de un albastru profund, de parcă ți-ai pierde privirea în limpezimea râului când e timp frumos, apoi o luară spre cărare, trecând pe lângă niște cruci de lemn, mâncate de vreme. Coborând, umăr lângă umăr, se gândi că a întâlnit pe unii săteni atât de schimbați la față, că nu i-a recunoscut până când au vorbit. Se vede că timbrul vocii se schimbă în timp mai puțin decât chipul.

– Vii duminică la biserică? întrebă Vica.

– Desigur! Am fost la părinte și a zis că după slujbă o să spună oamenilor să stea, dacă vor să asculte povestea calvarului meu, să nu tot repet la fiecare când mă întreabă.

Preotul Miron venea către casă și-i zări pe cei doi vorbind și coborând. Pe chipul său obosit se lăsă urma unui zâmbet.

– Ai tăi sunt la muncă, dacă vrei să intri pe la mine să te tratez cu un suc de soc.

Nu întâlnește pe nimeni; drumul principal și ulița care făcea cot către casa Vicăi erau aproape complet lipsite de viață, doar niște păsări le mai anima cu ciripitul lor gălăgios. Oamenii se aflau fie pe hotar, fie în comună la diferite munci. Dinspre școală, de la un gemuleț întredeschis din partea de sus a unei ferestre, se auzeau voci de copii care repetau tabla înmulțirii sub îndrumarea învățătoarei.

Intrară pe porțiță și recunoscuseră aceeași casă, moștenită de Pavel, soțul Vicăi, de la părinții lui. Se intra în bucătăria mare cu uși laterale spre camere și una în spate, spre cămară. Deasupra unei sobe de modă veche, pe perete, străluceau oalele de cupru, iar înăuntru mirosea a pâine proaspăt coaptă, pusă în mijlocul mesei pe fundul de lemn. Tavanul era traversat de bârne groase, înnegrite de trecerea timpului, creând șanțuri, dar acum nu erau prăfuite ca mai demult și nici gazde pentru insecte târătoare. O lumină solară pătrundea prin fereastra curată, până în mijlocul încăperii, lăsând pe coaja pâinii un luciul de un cafeniu deschis.

– Înainte de a pleca am scos pita din ler (cuptor mic, pentru o tavă, încorporat la capătul sobei) și-am lăsat-o să se răcească. Te invit la masă, ai tăi vin destul de târziu.

– Mulțumesc, acum nu pot, i-am promis Oanei că o aștept cu mâncarea caldă, dar stau un pic pentru socată. Mai păstrezi mașina de cusut? Îi văzu într-un colț pedala mașinii acoperită cu un pled.

– Da, am ajuns croitoreasa satului. Cu ea îmi câștig existența; am păstrat jumătate de normă în CAP, ca să pot primi ceva produse și să am adeverință la doctor.

– Mulțumesc, Vică, pentru tot! Am vorbit acasă când pot să-și ia liber și ei, voi face parastas după părinți și Ioana ca să am sufletul împăcat; te voi anunța. Și Dumitru plecă acasă cu gândul rămas la ochii albaștri ai Vicăi și la bunătatea ei.

*

Duminică, biserica se umplu de lume ca la sărbătorile mari de peste an. Probabil, Vica se întâlnește cu câțiva săteni mergând după apă la fântâna vecinei, după ce plecase Dumitru și, așa cum glumesc ardeleni, radio „șanț” a emis rapid știrea. (este o expresie de glumă atunci când o știre, o bârfă este transmisă iute prin viu grai). Victor și Dumitru aveau lăsate locuri libere în primul rând al stranei unde stăteau numai bărbații și unde toată lumea era cu ochii pe el. Dumitru nu mai avea haine țărănești, era îmbrăcat cu haine noi cumpărate în București. El ascultă, după atât de mulți ani, Sfânta Liturghie cu emoție nestăvilită, iar predica ținută de părintele Miron a impresionat profund enoriașii, vorbind despre întoarcerea din iadul pământesc, despre sentimentul de compasiune pe care să-l avem față de cei loviți de soartă, de faptul că la judecata universală vom fi întrebați de felul în care ne-am comportat față de aproapele nostru.

La sfârșitul slujbei, părintele anunță că Dumitru, întors după 23 de ani de prizonierat din Siberia, va relata calvarul vieții lui în 20-30 de minute, pentru cine vrea să rămână, dar nu plecă nimeni. Dumitru, urcat de părinte pe treptele amvonului, ca mulțimea să-l și vadă, își începu povestea cu teribilul măcel de la Cotul Donului din Rusia, din 1942, când a căzut prizonier; cu traseul spre Siberia, din lagăr în lagăr, despre munca grea de acolo și foametea îndurată; cum la o mină de cărbuni din Siberia a întâlnit o rudenie prin alianță, din Telciu, ținutul Năsăudului, care a rămas înmormântat în pământ străin și căruia i-a făcut pe ascuns o cruce, punând-o după ce au plecat puținii ruși de la cimitir. Mai departe, relatează întâmplarea prinderii de către grănicerii chinezi și cum datorită generozității lor, el și cehul au fost duși în capitala chineză. Ambasada României l-a trimis în țară pe cheltuiala sa, unde, la București, a fost primit neașteptat de bine.

– Unii au văzut persoana care a stat la mine două zile. Așa cum a vorbit părintele despre cum ne comportăm față de cel căzut în necaz, datorită acestui om cu funcție mare în Ministerul de Externe mi-au fost înlesnite multe lucruri.

M-am întors din cea mai grea luptă a vieții mele: aceea cu războiul și prizonieratul. Am fost pus la încercări, poate, precum Iov, dar cu multă credință și rugăciune, am pus distanță față de ele și Dumnezeu m-a

îndreptat spre satul meu, spre casă, unde nepotul Victor cu Florica și scumpa de Oana sunt atât de omenoși.

Și Dumitru coborî, îndreptându-se spre părinte, care acum, era în ținuta de plecare. Liniștea în biserică se mai prelungi câteva momente; multe femei își ștergeau ochii de lacrimile ivite, iar bărbații își păstrau sobrietatea. Pe urmă, lumea plecă și, pentru scurt timp, biserica rămase în tăcerea sfinților.

Sat ardelean asemănător celui din care a plecat Dumitru în al doilea Război Mondial.

Redau biserica din satul Telcișor-Telciu (BN), construcție nouă
păstorită de inimosul preot Ovidiu Vasile Tofan (în imagine).
Alături de săteni, primarul comunei, ing. Sever Mureșan, cu
tricolorul. Într-o biserică asemănătoare a fost cununat Dumitru cu
Ioana de către blajinul părinte Miron

Epilog

Domnul a vrut ca Dumitru să se bucure de multe binefaceri: în timp scurt își instalează telefonul, comunicând mereu cu Ion, dar mai ales spre bucuria Irinei care, prin înțelegere între ei trei, venea să vorbească cu Ion. A făcut școala de șoferi și Ionică i-a găsit o mașină doar cu patru ani vechime, foarte bună. Se bucură de ea ca un copil de o jucărie frumoasă, astfel se deplasa cu ușurință la Bistrița, „capitala” de raion, devenită în 1968, capitală de județ Bistrița-Năsăud.

Pe Luca l-a înregistrat de câte ori a avut ocazia, vorbind neaoș, ardelenește. I-a părut rău că nu s-a gândit să-i împrime graiul când a fost și Ion, la început.

A fost chemat la regiune pentru două scurte recitaluri, din care s-a ales cu bani frumoși, dar și statul căruia a trebuit să-i lase impozit, conform legii.

Victor și Florica au fost ajutați bănește la toate lucrările de introducere a apei potabile, pe care primarul gospodar o rezolvase. Ei și-au înțeles unchiul că nu se simțea în apele lui singur câte o jumătate de zi și acesta, după o discuție cu părintele, s-a mutat la Vica, după o cununie discretă. I-au păstrat camera, aceea fiind considerată a lui, dar pe care o folosea mai mult Oana, când venea acasă. Cu Vica s-a împăcat bine tot timpul.

Dumitru a primit vești bune de la Marek, care împreună cu soția s-a înscris într-o excursie de patru zile

în România, vizitând și Bistrița, unde i-a așteptat, aranjând cu ghidul să-i poată duce două zile acasă la el, pe urmă vor fi duși la Cluj-Napoca, ca punct de întâlnire. După trei ani, Dumitru și Vica i-au făcut o vizită lui Marek în Cehoslovacia, unde s-au bucurat de buna primire a numeroaselor lui neamuri.

Dumitru s-a preocupat de introducerea apei potabile și în casa Vicăi, acum și casa lui; de construirea unei băi cu boiler de încălzire pe lemne.

Vica și Dumitru au mers la rudenia lui Ilie din Sărățel, să afle adrese ale copiilor acestuia. Soția lui, Saveta, o fată și un băiat erau decedați; fata care mai trăia, s-a mutat la munte. Cei trei nu au avut copii.

Irina a fost cerută în căsătorie de către Ion, dar faptul că mirele nu putea intra în biserică, fiind membru de partid comunist și datorită funcției avute, posibil de a pleca iar în străinătate, a fost un impediment serios. Luca nu accepta ca singura lui fiică să plece mireasă necununată de preot. Tocmai de acest cuvânt s-a legat Dumitru care l-a adus pe părinte să-l lămurească cum se poate proceda. Și, până la urmă a acceptat compromisul: cu o zi înainte de căsătoria din mai, dis-de-dimineată, părintele îi va aștepta la biserică ca să se mărturisească și seara, înainte de a pleca la sala de nunți cu nașii, primul fiind Dumitru, și apropiații, părintele va cununa mireasa și mirele acasă la Luca. Superba rochie a Irinei a fost adusă din București, de la o casă de modă, de către Ion.

La sfârșitul anului școlar, Ion și-a dus soția în capitală, și vorbeau, când cu Dumitru, când cu părinții, instalându-și telefon și ei. Peste un an, Irina dăruie familiei gemeni: un băiat și o fetiță, spre marea bucurie a tuturor. Ion a primit iar postul la ambasada din China. Cât timp au stat în țară, Irina a studiat și perfecționat limba engleză. Când, după 12 ani, a decedat Dumitru, ei nu au fost la înmormântare, fiind în Beijing. L-au regretat enorm ca rudenie, ca prieten și ca naș al lor. După un timp, au fost aduși la Ambasada României din Stockholm, fiind ambii vorbitori și de engleză. De aici, au putut lua scurte concedii să vină la părinți și mereu lăseau candelă și flori la mormântul lui „Dumi”.

Oana, pregătită și de profesoara, vecina bunicii ei, a intrat la liceu, cu gând serios de a studia în continuare medicina. La sfârșit de săptămână, de cele mai multe ori, venea acasă cu autobuzul sau mergea Dumitru după ea, iar duminica după masă o ducea Victor, care între timp, datorită unchiului, avea și el mașină. Devenită doctor, a rămas în Cluj-Napoca, bucurându-se de apropierea de părinți, vizitându-se reciproc, cât de des puteau.

Ionică a devenit un apropiat al familiilor Pripon, dar și al lui Ion, căruia îi rezolva închirierea unei mașini când venea cu Irina până la părinți. Ei se deplasau cu acceleratul, la vagon de dormit, până la Sărățel. Nepotul lui a intrat la facultatea de Comerț, secția Comerț Exterior, pe urmă a fost repartizat la o firmă de comerț exterior și mai departe, cine știe...

După 12 ani de conviețuire bună cu Vica, Dumitru s-a stins din viață în somn. După atâtea suferințe îndurate, Dumnezeu nu l-a lăsat în dureri înainte de a-l trece la viața veșnică. Ea a primit jumătate din pensia lui dată de România și în cei șapte ani de văduvie ducea mereu la cimitir, de primăvara devreme până toamna târziu, candelă și buchete de flori ale sezonului, la cele cinci morminte.

-Sfârșit-

Nota autoarei

Păstrând specificul vremii, am brodat diverse situații în jurul celor două personaje principale care au existat cu adevărat: *Ilie Lacatîș din Telciu de pe Sălăuța, ținutul Năsăudului, primul soț al bunicii Saveta, mama tatălui, care în 1915, în războiul din Galiția-teritoriu slav, împotriva rușilor, a fost dat dispărut și după mai mulți ani, declarat decedat cu certificat. Era bunicul de nume. Tata își amintea de cununia părinților

lui: bunica Saveta cu bunicul Ferchi, după primirea acelui certificat. Tata nu a fost interesat să schimbe numele, de aceea, azi, fratele Dănuț cu soția Maria, patroni de restaurant în Telciu-Tranzbordare și fiii lor: Lucian și Marius îi continuă numele, oarecum modificat de către unii funcționari de la primărie; nici ei nu au schimbat numele vechi de peste 200 de ani. Atunci, satul Telciu avea numai locuitori români, doar administrația era maghiară. Sătenii s-au dedat diferitelor meserii necesare lor: potcovari=făurari, tâmplari, cojocari, lăcătușerie, ziditori de case, morari, făuritori de fântâni, moașe comunale, precum și cele avute de crescători de animale, de cultivarea pământului, de lucrul la pădure sau al femeilor de a țese și a coase frumoasa îmbrăcăminte tradițională, precum și cele necesare casei.

Ilie a fost regăsit în Siberia de cel de al doilea personaj, *Dumitru, rudenie cu soția unui verișor dinpre tată, stabilit la Sărățel, după pensionare. A fost luat prizonier la Cotul Donului în 1942 de către ruși și a revenit după 23 de ani.

La vremea când informațiile mi-au parvenit, nu mă gândeam că vor deveni material pentru scrierea unui roman. Este posibil să mai fi uitat din ele după atât de mulți ani (peste 40 de ani), iar persoanele care erau sursa acestor informații au trecut de mult la cele veșnice. De exemplu, știam că Dumitru a fost dus la o mină de cărbuni din Siberia, pe urmă, prins de grănicerii chinezi și dus la Ambasada României din Beijing (Pekin)-

capitala R.P. China, care l-a trimis acasă. Am reținut admirația lui pentru generozitatea și hărnicia poporului chinez. Acestor scurte informații le-am dat o haină literară în 15 capitole din cele 23.

Cred că Dumitru-personajul real al romanului, privește dintre astre aceste prime însemne ridicate de către profesorul patriot din Chișinău, Vasile Șoimaru, în perioada 2008 și 2012. În 2008, a urcat pe dealul cel mare unde stăteau ostașii români în 1942, a făcut o cruce dintr-un copăcel uscat, legând-o cu scotch, la fel și o filă cu Tricolorul României și a înfipt-o în pământul alb ca varul de mulțimea oaselor calcinate ale miilor de români căzuți în acel măcel. La următoarea vizită împreună cu preotul care l-a însoțit să facă parastas, a asamblat o cruce din lemn (a fost pusă bucăți în portbagajul mașinii) în memoria celor trecuți în veșnicie.

*

Am fost încurajată să scriu această proză de către consăteanul meu telcean, prof. dr. în istorie, col.(rez.) Vasile Șt. Tutula, care m-a determinat să editez prima mea proză scurtă, ce a fost premiată la Oslo în 2014 și în țară în 2015, fapt pentru care îi mulțumesc.

Mulțumesc părintelui protosinghel dr. dr. Maxim Morariu pentru aplecata recenzie făcută și la această carte. Am ținut să trec în carte un CV al Domniei sale, preluat de la Radio Renașterea, Cluj. Dânsul mi-a deslușit extrem de bine structura mea sufletească, fiind

însuflețiți de aceeași apă Sălăuța care își trece undele, când liniștită, când tumultoasă pe la moara lui Coșbuc, poetul ale cărui multe poezii se regăsesc în minunate melodii. (Cunosc încă o româncă, bistrițeancă, cu două doctorate în Germania, Ana Tătaru, trecută la cele veșnice, fie-i odihna în pace!).

Mulțumiri editorului meu Dorin Radu Barna, uimitor de talentat, pentru îndrumarea să sondez mai adânc în inimile acestor personaje, cât și Cristinei Barna care, cu prietenie, nu a pregetat să-mi ofere ajutorul în deslușirea tainelor computerului pe parcursul scrierii cât și de ospitalitatea de care m-am bucurat la dânsii.

Multe mulțumiri colegilor de la Societatea Scriitorilor Conexiuni Bistrița, care au luat cunoștință la cenaclul literar cu capitole și tematica acestui roman, pentru aprecierile și încurajările primite, în primul rând de la dl. profesor Zorin Diaconescu, președintele Societății, dar și de la dl. dr. Dorel Cosma, mulți ani, managerul Palatului Culturii Bistrița, acum, la pensionare, președintele Asociației culturale „Cathartis” Bistrița, cel care a făcut posibilă publicarea operelor membrilor societății în numeroasele reviste „Conexiuni literare” și prin ele cunoscuți în diverse orașe, țări și biblioteci ale lumii: New York, Viena, Paris, Istanbul, Sydney, Singapore, Malaezia și altele. Așa ceva, nu trebuie să fie uitat!

Cu recunoștință, colegilor de la Societatea Scriitorilor Bistrițeni „Conexiuni”, care au fost alături de

mine la toate lansările de carte, sper și la acest roman „În Siberii de gheață”. Eu cred că vor reverbera aduceri aminte în sufletul fiecăruia, având în familie persoane care au făcut războiul, unii căzând jertfă pentru țară sau prizonieri la ruși.

M-am bucurat de apariții cu poezii în revistele „Conexiuni literare”, implicit în Antologiile româno-australiană, româno-turcă, traduse în engleză de către prof. Zorin Diaconescu, președintele Societății, sub directa îndrumare a prof.dr. Dorel Cosma, managerul Palatului de Cultură Bistrița; acum pensionar, director general al postului AS Tv Bistrița. Într-o scurtă pauză, am surprins, azi 31 martie 2023, știrea că dl. Nicolae Manolescu-Președintele US din România, a felicitat postul AS Tv Bistrița pentru multiplele prezentări aici ale vieții culturale din județ și nu numai. Conducerea australiană la Antologii este asigurată de prof. dr. Daniel Ioniță, iar cea turcă, de către scriitorul Mesut Şenol.

Recunoștință scriitorului Menuț Maximinian, directorul cotidianului Rasunetul BN, membru al USR-filiala Cluj și Președinte acum al Scriitorilor din BN, care mi-a făcut lansarea primei mele cărți, împreună cu Astra Năsăud, la Redacția Ziarului respectiv, precum și referința la vol. de proză scurtă: Două povestiri, ed. Tipo Moldova în Răsunetul, febr. 2017 și în Caiete Silvane-apr. 2017.

De asemeni, mulțumiri scriitorului Joël Conte-Taillason, care mi-a tradus în franceză poezia „În murmur de amintiri” și a postat-o pe site Europoesie din Paris, iar profesorului emerit dr. Ironim Marțian din

Cluj-Napoca, toată gratitudinea pentru sfaturile și susținerea ce am primit-o de-a lungul timpului.

De la toți am avut de învățat, menționați de la început până aici, fapt ce l-am simțit ca un sprijin în această construcție literară, străduindu-mă să depășesc anumite descurajări, văzând că finalul se tot îndepărta, deoarece, mereu îmi venea ideea de a face anumite relatări. Pe toți vă păstrez cu mare drag în sufletul și-n inima mea!

Mulțumiri adresez tuturor susținătorilor morali, colegi și prieteni de la Despărțământul ASTRA Năsăud și Liga scriitorilor năsăudeni și clujeni, în special d-nei ec. Floarea Pleș-președinta Cercului Astra oraș Năsăud, - atât de implicată în organizarea de activități astriste și d-lui Ioan Mititean, președintele Ligii scriitorilor năsăudeni, cu soția Lucreția-, mereu cu „cartea pe roți” la diverse acțiuni culturale și în casele cărora am avut plăcerea să poposesc. Alături de dânsii, dar și de mine, mereu prezent, prof. Mircea Daroși, harnicul redactor șef al revistei „Astra năsăudeană”, Romulus Berceni, care a condus revista „Ecologistul”, Ioan Seni, ex președinte al Despărțământului ASTRA Năsăud, timp de 30 de ani și actualului președinte, col (rez.) Ioan Boțan.

M-am bucurat de aprecieri și apariții în revista clujeană „Agora” condusă de dl. Iulian Patca și în multele Antologii ale Astei clujene redactate de prof. Voichița Pălăgean Vereș.

Domnilor colonei(r) Vasile Măgerușan și Ioan Cordovan de la Clubul pentru Neam și Țară, de la Cercul

Militar Bistrița, condus de mult apreciatul și regretatul editor senior-Adrian Mănarcă, plecat prea devreme dintre noi, pentru buna conlucrare și material informativ necesar, primit. Alături de dânsii, recunoștința mea și d-lui primar Ioan Bob al comunei Șintereag pentru ospitalitatea minunată în cadrul manifestărilor anuale de comemorare a Generalului Grigore Bălan și a Mitropolitului M. Bălan, originari din satul Blăjenii de Sus al comunei, unde, în Sala muzeu am bucuria să fiu prezentă cu o odă de 14 strofe „Suprema jertfă”.

Cu recunoștință prietenelor profesoare: Florica Apian și Viorica Zăgrean, pentru înțelegerea unor sensuri; prietenei Marcela Rogină, cu reale înclinații literare, pentru încurajările ei în anumite momente descurajante. Îmbrățișări, dragelor mele prietene!

Studentei Andreea Tompa care m-a inițiat în tainele computerului, acasă la mine sau prin logare (recunosc, nu pe toate am reușit să le stăpânesc). Îmbrățișări, draga mea rudenie.

Alături de mine au fost mereu și sunt: sora Viorica, verișoara Ica și fratele meu Dan cu soția Maria, dar și nepotul Cristi cu soția și cumnata Tamara, vecini în cartier. Voi faceți astfel încât să nu mă simt singură. Vă iubesc și vă îmbrățișez! Un gând pios pentru Floricel și Nelu, frați, dar mai ales pentru părinții Ana și Ioan, care mi-au fost alături o bună parte din viață. Fără de zestrea nativă de la părinți n-aș fi fost EU!

RODICA FERCANA-sumar CV

-telceancă din neamul fercanilor și al cirenilor-

Repere biografice

Născută în 27.10.1943, în familia gospodarilor Ioan și Ana Ferchi din Telciu, jud. Bistrița-Năsăud, am primit la botez numele Rodica-Doina.

Locuiesc în Bistrița, iar spiritual și cultural sunt foarte atașată de Bistrița, de Năsăud, dar și de comuna natală și de inima Ardealului, Cluj-Napoca.

Telciu este leagănul care mi-a cristalizat sentimentele de dragoste față de obârșie, dragostea față de neam și credința lui, iubirea de neasemuitele plaiuri natale, de familie.

Năsăudul este cărămida care a stat la baza edificării profesiei de economist și dascăl. Școala năsăudeană m-a propulsat spre o profesie universitară, dar mi-a creat și cadrul asimilării unei culturi în domeniul literar, istoric, în muzică, pictură, sculptură .

Bistrița este:

*creuzetul în care mereu am plămădit ceva: mi-am plămădit speranțele și preocupările pentru instruirea adolescenților în profil economic, chiar și în matematici de gimnaziu, dar și de educare a lor;

*creuzetul în care mi-am frământat sentimentele familiale, astfel că din mâinile mele a ieșit o pâine coaptă, bine crescută (fiica orfană a soțului meu, pe care

am crescut-o de la 6 ani, timp de 20 de ani, pregătind-o pentru profesia de farmacistă);

*creuzetul în care am împletit cuvintele cu sufletul și am scos 20 de volume cu poezii și proză scurtă și care, spre surprinderea și bucuria mea totodată, trei au fost premiate la concursuri internaționale de literatură din Scoția-Dundee, Japonia-Fukuoka, Norvegia-Oslo, toate în 2014, iar în 2016, inclusă cu două poezii în „Autorii-laureați ai concursului de Poezie, Ediția-du Bord du Lot, Saint Etienne-de-Fougeres, Franța.Recent, în iunie 2020, Editura distinsei doamne dr. Gabriela Verban m-a premiat pentru poezia Călător în timp, în italiană, iar în anul 2022, loc 4 cu medalie pentru proza „Gruia” de către aceeași editură din Roma. În țară am participat la șase concursuri de literatură, luând cinci premii: Iși II pentru poezie și I pentru proză scurtă la rev. Dor de Dor- Călărași iar Mențiunea specială pentru poezie la rev. STARPRESS-internațional. În 2022 am fost onorată cu „Premiul anului pentru proză-evocare istorică” de către Societatea „Conexiuni” de la Palatul Culturii Bistrița.

Sunt inclusă în „Un dicționar al scriitorilor români contemporani”, vol.IV, pag. 245-254, coordonator-Ioan Holban, editura Tipo Moldova.

Am poezii în numeroase reviste și antologii născădane, clujene, ieșene, Curtea de Argeș, Baia Mare cât și din Viena, Paris, Istanbul, India, Texas. În ultimul timp, participarea mea la reviste și concursuri literare a

fost mai redusă datorită timpului solicitat pentru scrierea acestui roman, inclusiv documentarea.

Sunt membră a Asociațiunii culturale „ASTRA” Năsăud, a Ligii Scriitorilor Români-filiala Năsăud, a Societății Virtus Romana Rediviva-Cluj-Napoca, a Clubului pentru Neam și Țară de la Cercul Militar Bistrița și a Societății literare Conexiuni –Bistrița (2016).

Am fost sponsorizată la Editura Karuna din Cluj-Napoca, prin atașaii culturali din Seul, Leipzig, Roma pentru 180, 250 respectiv 450 de plachete cu poezii, pentru a fi distribuite în bibliotecile lor, traduse de către ei, eu primind 10 exemplare de la fiecare.

*ASTRA – Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român- fondată în 1861,Sibiu.

Menționez că, toate scenele de luptă mi-au revenit în minte de la numeroasele filme de război vizionate de-a lungul timpului, gândindu-mă la ce a suferit tata, rănit în al II-lea Război Mondial, a povestirilor spuse de dânsul și de rudenii, iar imaginile postate sunt luate de pe internet.

Cuprins

Lacrimi și speranțe în galeriile de mine siberiene.....	7
O mărturie prețioasă.....	13
PROLOG. Ghiocul	17
PARTEA ÎNTÂI - Măcelul.....	21
PARTEA A DOUA - Calvarul drumului spre Siberia.	
Peregrin prin stepa rusă.....	27
Pădurea și primul lagăr de muncă.....	31
Molima.....	36
Cariera de piatră- al doilea lagăr de muncă	38
Lungul drum pe calea ferată spre Siberia se-ndreaptă	42
PARTEA A TREIA - Bazinul carbonifer Kuznetsk (azi,Kuzbass). Al treilea lagăr de muncă	47
Mina de cărbune de suprafață, în nord.....	47
Mina de cărbune Kuznetsk, în subteran, în sud	50
Întâlnirea cu Vitea (Ilie), prizonier din 1915 din Primul Război Mondial.....	53
Întâlnirea: Dimitri (Dumitru) - Vitea (Ilie), 1956.....	53
Visul american; 1908	60
Din nou pe vapor.....	63
Luat la oaste	68
Amnezia. Făcut pachet pentru Siberia	71
Final de drum: bazinul carbonifer Kuznetsk.....	73
Insurat cu Nadejda. Copilul iubitor.....	76

Flori și candelă pentru Ilie	81
PARTEA A PATRA - Schimbări de domiciliu	89
Noul „domiciliu”: Republica Altai, în 1964 -exploatarea de minereuri neferoase	89
Mierea salvatoare	96
Prins de chinezi	101
„Plimbat” cu elicopterul.....	105
La Ambasada României din Beijing (Pekin)	121
Sărut pământul Țării!	151
Acasă între ardeleni.....	190
Epilog.....	270
Nota autoarei	275
RODICA FERCANĂ-sumar CV.....	282